

S. ADONIS VIENNENSIS CHRONICON

IN ÆTATES SEX DIVISUM *

NEMPE

I. Ab origine mundi usque ad diluvium. — II. A diluvio ad Abrahami nativitatē. — III. Ab Abraham ad David usque. — IV. A Davidis regno ad transmigratiōem Hebræorum in Babyloniam. — V. Ab eadem transmigratiōe ad Christum Servatorem nostrum. — VI. A Christo ad mundi finem.

Ex Bibl. Patr. max., tom. XVI.)

ÆTAS PRIMA

AB ORIGINE MUNDI USQUE AD DILUVIUM

Breves temporum per generationes et regna, pri- A
mus ex nostris Julius Africanus sub imperatore
Marco Aurelio Antonino simplicis historiæ stylo eli-
cuit. Deinde Eusebius Cæsariensis, atque sanctæ
memoriæ Hieronymus presbyter, chronicorum Can-
onum multiplicum ediderunt historiam, regnis si-
mul ac temporibus digestam. Post hos alii atque alii,
inter quos præcipue Victor, Turonensis Ecclesiæ
episcopus, recensitis prædictorum historiis, gesta
sequentium ætatum usque ad consulatum Justini
junioris explevit. Horum nos temporum summam,
ab exordio mundi usque ad imperatoris Lotharii ac
Ludovici fratris ejus, ac Ludovici et Caroli regum
principatum, quanta potuimus brevitate notavimus,
adjicientes e latere descendente lineam tempo-
rum^b, cujus indicio summa præteriti sæculi cognos- B
catur. Quædam etiam ex divinis libris ad eruditi-
onem legentium, ubi opportunum duximus, subno-
tantes, ut ex brevi lector plura colligere possit.

Sex diebus rerum creaturam Deus formavit. Primo
die condidit lucem. Secundo, firmamentum cœli
medio libravit aquarum, ipsis aquis ac terra cum
cœlo superiore ac virtutibus, quæ in ea Conditorum
laudarent, ante horum sex dierum exordium creatis.
Tertio, congregatis in suum locum aquis, quæ cun-
cta contexerant, aridam jussit apparere. Quarto,
sidera in firmamento cœli posuit, qui nunc quan-
tum conjunctura æquinoctii colligitur, XII Kalen-
darum Aprilium vocatur. Quinto, natatilia et vola-
tilia animantia creavit. Sexto, animalia terrestria,
et ipsum hominem Adam formavit : de cujus latere C

A dormientis matrem omnium viventium Evam pro-
duxit : qui nunc, quantum credibile videtur, de-
cimus Kalendarum Aprilium dies appellatur. Unde
merito creditur, si non verior sententia vicerit,
eodem decimo Kalendarum Aprilium die, Dominum
fuisse crucifixum. Dicebat enim una eademque non
solum hebdomadis, sed et mensis die, secundum
Adam pro generis humani salute vivifica morte
sopitum, de productis e latere suo cœlestibus sa-
cramentis sponsam sibi Ecclesiam sanctificare :
quo videlicet die primum Adam humani generis
patrem ipse creaverat; eique de latere costam
tollens, mulierem ædificaverat, cujus adjutorio
genus humanum propagaret.

[A. M. 130] Adam annorum centum triginta go-
nuit Seth, cui supervixit annis octingentis. Verum
Septuaginta Interpretes antenatum Seth posuerunt
annos ducentos et triginta; postea, septingentos.
Seth interpretatur *resurrectio*, quia in eo resuscita-
tum est semen justum, quod est stirpis filiorum Dei,
et quia significavit resurrectionem Christi a mor-
tuis : cujus mortem illatam a Judæis significavit
Abel, qui dicitur *luctus*, a fratre Cain occisus.

[235] Seth annorum centum quinque genuit Enos;
cui supervixit annis octingentis septem. Porro Sep-
tuaginta ante natum Enos annos ducentos quinque
posuere, postea, septingentos septem. Enos inter-
pretatur *homo*, de quo benedicuntur. Iste cœpit invo-
care nomen Domini, quia hominum est proprium
ut, suæ conditionis memores, invocent Conditoris
auxilium, ut filii resurrectionis esse lætentur.

* Ado, Viennensis archiepiscopus, vita, moribus
et doctrina celeberrimus, scripsit Commentarios de
sex mundi ætatibus, seu Chronicon ab origine mundi
ad sua usque tempora, id est ad regnum Ludovici,
Francorum regis, cognomento Balbi. Porro idem
Ado obiisse perhibetur anno 874 : quare quod in
eodem Chronico additur usque ad annum 879, ab

aliquo alio videtur adjunctum.

Dolendum est autem quod istud Chronicon mul-
tis mendis scateat, quæ defectu ms. codicum cor-
rigi non potuerunt.

^b Has temporum notas, inter uncas inclusas
textui premisimus. Edit.

[325] Enos anno nonagesimo genuit Cainam, cui supervixit annos octingentos quindecim. Septuaginta ante natum Cainam centum nonaginta annos, postea septingentos quinque, posuere. Cujus nomen interpretatur *natura Dei*.

(395) Cainam annorum septuaginta genuit Malaleel; post cujus ortum vixit annos octingentos quadraginta. Septuaginta ante natum Malaleel, centum septuaginta; postea dixere septingentos quadraginta. Qui interpretatur, *Quis est Dominus Deus, vel ex vita Deus*.

(460) Malaleel anno sexagesimo quinto genuit Jared, cui supervixit annos octingentos triginta. Septuaginta ante natum Jared annos centum sexaginta quinque, postea posuere sexcentos triginta. Interpretatur autem *descendens* sive *robustus*.

(622) Jared annorum centum sexaginta duorum genuit Enoc, cui supervixit annos octingentos. In hac generatione nusquam utrique codices discrepant. Enoch translatus est a Deo: quique etiam nonnulla scripsisse, Juda apostolo idipsum attestante, fertur. Sed ob antiquitatem suspectæ fidei, a Patribus refutata sunt, ut sunt illa quæ sub ejus nomine proferuntur de gigantibus fabulæ*, quod non habuerint homines patres.

(684) Enoch annorum sexaginta quinque genuit Mathusalem, post cujus ortum ambulavit cum Deo trecentis annis. Septuaginta ante natum Mathusalem posuere centum quinquaginta quinque annos, postea ducentos Enoch, qui interpretatur *dedicatio*, septima generatione translatus, civitatem electorum insinuat quæ in sexta hujus sæculi ætate pro Deo laborans, in septima sabbati futuri gloriam dedicationis exspectat. At quia reprobi sola præsentis sunt fidelitate contenti, Cain civitatem quam statuit non in septima generatione, sed in primogenito Enoch filio consecrat.

(874) Mathusalem annorum centum octoginta septem genuit Lamech, cui supervixit annos septingentos octoginta duos, id est usque ad diluvium. Septuaginta ante natum Lamech, centum sexaginta septem annos ponunt postea, octingentos duos, qui numerus, ut lector facillime videbit, juxta Hebraicam veritatem viginti annis, juxta vero Septuaginta auctoritatem, quatuordecim annis tempora diluvii transiit. Et quomodo verum est quod octo tantum animæ in arca salvæ factæ sunt? Sed in Hebræorum et in Samaritanorum libris ita scriptum reperitur: *Et vixit Mathusala centum octoginta septem annis, et genuit Lamech; et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech septingentis octoginta duos annos, et genuit filios et filias. Et fuerunt omnes dies Mathusalæ anni nongenti sexaginta novem, et mortuus est. Et vixit Lamech centum octoginta duos annos, et genuit Noe. A die ergo natiuitatis Mathusalæ usque ad diem ortus Noe, sunt anni trecenti sexaginta novem. His adde sexcentos annos Noe quia in sexcentesimo vitæ ejus anno dilu-*

viu factum est, atque ita fit ut nongentesimo sexagesimo nono vitæ suæ anno Mathusala mortuus sit, eo anno quo cœpit esse diluvium. Mathusala annorum centum octoginta septem genuit Lamech: hac generatione gigantes nati sunt, hacque ætate Jubal ex genere Cain artem musicam reperit, cujus etiam frater Tubalcain æris ferrique inventor fuit.

(1086) Lamech annorum centum octoginta duorum genuit Noe, cui supervixit annos septingentos quinque. Septuaginta ponunt annos ante natum Noe, centum octoginta novem. Et postea, quingentos sexaginta quinque. In hac sola generatione summa universitatis discrepat, quia triginta quatuor annis plus vixisse Lamech in Hebræis quam in Septuaginta translatorum codicibus invenitur: et quia hoc potuit accidere errore scriptoris, potius ei linguæ creditur, unde est in aliam per interpretes facta translatio.

(1586) Noe, divino oraculo jubente, anno ætatis suæ quingentesimo, arcam ædificare cœpit. His temporibus, ut refert Josephus (*Antiq.* lib. I), scientes illi homines quod aut aquis aut igne perire poterant, in duabus columnis, ex latere et lapide factis, studia sua conscripserunt, ne deleterentur memoria quæ sapienter invenerant. Quarum lapidea columna fertur in diluvio durasse, et hactenus in Syria permanere. Noe anno sexcentesimo venit diluvium, mense secundo, decima septima die mensis. Cujus arcam Josephus sedisse refert in montibus Armeniæ, qui vocantur Ararat. Hæc prima ætas Sæculi, secundum Hebraicam translationem, continet annos mille sexcentos quinquaginta sex. Secundum septuaginta editionem, bis mille ducentos quadraginta duos.

(Oros. l. I, c. 3.) In hac prima ætate, sacræ litteræ continent præter veritatem historicam et omnis creaturæ conditionem, quod virtute Spiritus sancti creatura, per inobedientiam peccati labe fœdata, sanctificatis aquis esset ad perpetuam gratiam abluenda; sicque lux pietatis a nocte impietatis, misericordie justaque divisione, esset dirimenda. Et in formatione Adam, et, de costa lateris ojus, mulieris Evæ, sacramentum Christi et Ecclesiæ. Et in contempto mandato omnibus transgressoribus præceptorum Dei perpetuam mortem justo judicio inferri. Et in serpentem diabolum prolatam sententiam in eis manere qui ejus fecerint voluntatem; et in maledicto mulieris, originale peccatum sequi; et transgressorum filios sub peccato nasci; et prædictam pœnam peccati in labore sudoris et doloris, quam radix humani generis Adam per propagationem in ramos ex radice damnata venientes infudit.

In Cain et Abel duorum populorum figuram, Judæorum et Christianorum, ubi sacrificium majoris respuitur, et minoris placitum assumitur; electorum multitudinem, ad veram et æternam dedicationem transferendam, et homicidæ filios, viæ suæ ordinem corrumpentes, et justo et manifesto judicio omnipotentis Dei intercipiendos.

* De scriptis Enoch, vide Sixti Senens. Biblioth. lib. II.

ÆTAS SECUNDA

A DILUVIO AD ABRAHAMI NATIVITATEM.

(1037) Secunda sæculi ætate, prima hujus diei, quæ est vicesima septima mensis secundi, egressus est Noe de arca, in qua pauci, id est octo animæ, salvæ factæ sunt per aquam. Quod commemorans in Epistola sua beatus Petrus apostolus statim exponere curavit: Quod et vos nunc similis formæ salvos fecit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio per Deum: per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextera Dei, in aqua diluvii baptismum: in arca et his quæ continebat Ecclesiam et fideles ejus; in octonario animarum numero, mysterium Dominicæ resurrectionis, in cujus fide baptizamur, docens esse figurata.

Fuerunt autem Noe filii tres, Sem, Cham et Japhet, ex quibus suptuaginta duæ linguæ sunt, id est de Sem viginti octo; de Cham, triginta; de Japhet, quindecim.

(1038) Sem centesimo anno genuit Arphaxad, biennio post diluvium, a quo Chaldæi. Supervixit autem Sem nato Arphaxad quingentis annis, id est usque ad quinquagesimum annum nativitatis Jacob.

(1094) Arphaxad anno centesimo trigesimo quinto genuit Sale. Hic Septuaginta interpretes unam generationem plus quam Hebraica veritas posuerunt, dicentes quod Arphaxad, cum esset annis centum triginta quinque genuit Cainan, qui cum centum triginta annorum fuerit, ipse genuit Sale. Quorum translationem evangelista Lucas hoc loco videtur esse secutus. Vixit autem Arphaxad post natum Sale quadringentis tribus annis, cui tamen Septuaginta post natum Cainan ascribunt annos quadringentos triginta, et Cainan post natum Sale, trecentos triginta octo. Ab Arphaxad Samaritæ vel Indi.

(1724) Sale annorum triginta genuit Heber, cui supervixit annis quadringentis tribus. Ante natum Heber, Septuaginta posuerunt annos centum triginta, postea, trecentos triginta. Ab hoc Heber Hebræorum nomen et genus oritur.

(1785) Heber annis triginta quatuor genuit Phalec, cui supervixit quadringentis triginta annis. Septuaginta ante natum Phalec posuere ann. centum triginta quatuor, postea, ducentos septuaginta. Phalec interpretatur *divisio*; cui propterea tale nomen parentes imposuerunt, quia tempore nativitatis ipsius terra per linguarum confusionem divisa est. Cujus divisionis Arnobius rhetor ita meminit (ARNOBIUS in *Psal.* crv): Sem, primogenito Noe, pars facta est a Persida et Bactris usque in Indiam longe, et usque Rhinocoruras: quæ spatia terrarum habent linguas, sermone barbarico, viginti septem^a. In quibus linguis gentes sunt patriarum quadringenta sex, non diversarum linguarum, sed diversarum patriarum:

A sicuti cum una lingua sit Latina, sub una lingua diversæ sunt patriæ, Brutiorum, Lucanorum, Apulorum, Calabrorum, Picentum, Tuscorum, et si dicamus his atque hujusmodi similia. Cham vero, secundus filius Noe, a Rhinocoruris usque Gaddila, habens linguas sermone Punico a parte Garamantum; Latino, a parte boreæ; barbarico, a parte meridiani, Æthiopum, Ægyptiorum, et barbaris interioribus, vario sermone, viginti duabus linguis, in patriis trecentis nonaginta quatuor. Japhet autem, tertius, a Media usque ad Gaddila ad boream. Habet autem Japhet flumen Tigridem, quod dividit Mediam et Babyloniam, in patriis ducentis, sermone vario in linguis viginti quatuor. Fiunt ergo omnes simul linguæ septuaginta duæ; patriæ autem generationum mille, quæ in tripartito orbe Asia, Africa, Europa sitæ sunt: habetque, ut diximus, Japhet flumen Tigridem, quod dividit Mediam et Babyloniam; Sem autem Euphratem; Cham vero Geon, qui vocatur Nilus.

Phalec annorum triginta genuit Ragau, cui supervixit annis ducentis novem. Septuaginta ante natum Ragau centum triginta annos ponunt, postea, ducentos octo. Tempore Phalec turris ædificata est factaque linguarum divisio. Hujus turris altitudo quinque milia centum septuaginta quatuor dicitur tenere passuum, paulatim altioribus in angustias coarctatis, ut pondus imminens facilius sustentaret. Describunt ibi templa marmorea, lapidibus pretiosis auroque distincta, et multa alia quæ videntur incredibilia. Auctor hujus turris Nemrod gigas exstitit. Qui post confusionem linguarum migravit inde ad Persas, eosque ignem colere docuit. Abhinc errores gentium creverunt, templa constructa, et quidam gentium principes tanquam dii sunt adorati.

(1820) Ragau annorum triginta duo genuit Seruth, cui supervixit annis ducentis septem. Septuaginta ante natum Seruth, centum triginta duos annos ponunt, postea ducentos octo. Scytharum regnum exortum est, ubi primus regnavit Tanaus.

(1838) Seruth annorum triginta genuit Nachor, cui supervixit annos ducentos. Septuaginta natum Nachor ponunt annos centum triginta, postea, ducentos. Ægyptiorum regnum sumit principium, ubi primus regnavit Zoes.

(1878) Nachor annorum viginti octo genuit Thare, cui supervixit annos centum et novemdecim. Septuaginta ante natum Thare ponunt septuaginta novem, postea, centum triginta novem. Assyriorum regnum et Sicyoniorum nascitur; sed primus in Assyriis regnavit Belus, quem quidam Saturnum existimant: in Sicyonia Ægialeus, a quo Ægyptia nun

^a Philastrius, Hæreseon cap. 106; pluribus linguis homines ante Babel assertit usos.

cupata est, quæ hactenus Peloponnesus vocatur. Ninus, rex Assyriorum primus, propagandæ dominationis libidine, arma foras extulit, cruentamque vitam magnis per totam Asiam bellis egit.

(1948) Thare annorum septuaginta genuit Abraham, cui supervixit annos centum triginta quinque. Sub quo Zoroastres, magicæ inventor, a Nino rege occiditur : qui Ninus ipse, dum deficientem a se oppugnat urbem, sagitta ictus interiit, muriq̄ue Babylonæ a Semiramide regina Assyriorum ædificantur (Beros. l. v.). Hactenus secunda sæculi ætas protenditur, fluntque anni a diluvio usque ad Abraham, mille septuaginta duo, secundum vulgatam editionem, id est Septuaginta interpretum : secundum vero Hebræorum codices, longe pauciores inveniuntur, id est ducentis nonaginta duobus.

In hac secunda ætate sacræ litteræ continent, præter veritatem historicam, fidem et sacramentis plenam Patrum obedientiam. In hac Noe mysticæ jussioni et fabricæ obediens, arcam figuratis numeris et mensuris fabricans, eamque mundis immundisque animalibus, ut ei præceptum fuerat implens, Ecclesiam sanctam nobis composuit, mirificis sacramentis redundantem, lignum passionis et crucis ferentem, morte Christi baptismi gratiam exhibentem, pretium nostrum tanquam per ostium lateris manantem : per quod columba eadem ipsa Ecclesia tanto munere dotata processit : et corvus hæreticus exiens, tantis sacramentis indignus, ab illa quæ texerat, nigredine peccati illectus, transvolans humani cadaveris cupiditate naufragus, reverti contemnit. Arca construitur a Noe de lignis non putrescentibus, Ecclesia construitur a Christo ex hominibus in sempiternum victuris, quæ nunc in fluctibus hujus mundi natat.

Quod autem de quadratis lignis fieri jubetur, stabilem vitam sanctorum significat, undique ad omne opus bonum paratam : quocunque enim vertetur quadratum, firmiter stabit.

Quod bitumine glutinantur arcæ ligna intrinsecus et extrinsecus, ut in compage unitatis significetur tolerantia charitatis, ne scandalis Ecclesiam tentantibus, sive ab his qui intus sunt, sive ab illis qui foris sunt, cedat fraterna junctura, et solvat vinculum pacis : est enim bitumen ferventissimum et violentissimum gluten, significans dilectionis ardorem, magna fortitudine ad tenendam societatem spiritalem omnia tolerantem.

Quod trecentis cubitis arca longa est, ut sexies quinquaginta compleantur : sicut sex ætatibus omne hujus sæculi tempus extenditur, in quibus omnibus Christus nunquam destitit prædicari, sed in trecentis cubitis signum ligni passionis ostenditur : ipsius enim litteræ numerus crucis demonstrat signum, quo, socii Christi passionis effecti per baptismum, longitudinem vitæ æternæ adipiscimur. Quod vero cubitis quinquaginta latitudo ejus expanditur, insinuat quod corda credentium Spiritus sancti dono charitate dilatantur : unde quinquagesimo die post

A resurrectionem suam Christus Spiritum sanctum credentibus misit. Quod autem ejus altitudo triginta cubitis surgit, quem numerum decies habet in trecentis cubitis longitudo, quia Christus est altitudo nostra, qui triginta annorum ætatem gerens, doctrinam evangelicam consecravit, contestans legem non se venisse solvere, sed adimplere. Quod sexies longa ad latitudinem suam, et decies ad altitudinem suam, humani corporis instar ostendit, in quo Christus apparuit : corporis enim longitudo a vertice usque ad vestigium, sexies tantum habet, quantum latitudo, quæ est ab uno latere ad alterum latus, a dextera in sinistram, vel a sinistra in dexteram : et decies quam altus a terra. Unde facta est arca trecentorum in longitudine cubitorum, et quinquaginta in latitudine, et triginta in altitudine.

B Eadem arca collecta in unum cubitum, desuper consummatur : sic Ecclesia, corpus Christi, in unitate collecta sublimatur et perficitur. Quod autem aditus ei sit a latere, nemo quippe intrat in Ecclesiam, nisi per sacramentum redemptionis peccatorum, quod ex Christi laterè aperto manavit.

Quod inferiora arcæ bicamerata et tricamerata construuntur, sic ex omnibus gentibus vel bipertitam multitudinem congregat Ecclesia, propter circumcisionem et præputium, vel tripartitam, propter tres filios Noe, quorum progenie repletus est orbis. Ideo arcæ inferiora dicta sunt, quia in hac terrena vita est diversitas gentium. In summa autem omnes in unum consummamur : et non est ibi varietas, quia omnia et in omnibus Christus.

C Quod cuncta animalium includuntur genera in arca, quia ex omnibus gentibus et nationibus congregatio sit in Ecclesia : quod etiam Petro demonstratus piscus ille significat, quod munda et immunda ibi sint animalia (Act. II) ; sicut in Ecclesiæ sacramentis, et boni et mali versantur.

Quod septem sunt munda, et bina immunda, ideo quia boni servant unitatem spiritus in vinculo pacis, sanctum autem Spiritum in divina Scriptura in septiformi operatione commendat, mali autem in binario numero schismata faciles et quodammodo divisibiles ostenduntur.

Quod ipse Noe cum suis octavus numeratur, quia in Christo spes resurrectionis nostræ apparuit, qui octava die, id est post Sabbati septimam, a mortuis resurrexit.

D Quod post septem dies ex quo ingressus est Noe in arcam factum est diluvium, quia in spem futuræ quietis, quæ septimo die significata est, baptizamur.

Quod præter arcam omnis caro quam terra sustentabat, diluvio consumpta est, quia præter Ecclesiæ societatem, aqua baptismi quamvis eadem sit, non solum non valet ad salutem, sed potius valet ad perniciem.

Quod quadraginta diebus et quadraginta noctibus pluit, quia omnis reatus peccatorum in decem præceptis legis admittitur per universum orbem terrarum : qui quatuor partibus continetur, sive ille

reatus, qui ad dies pertinet, ex rerum prosperitate; A siye qui ad noctes, ex rerum adversitate contractus sit, sacramento baptismi abluitur.

Quod Noe quingentorum erat annorum, cum ei locutus est Dominus ut arcam sibi faceret, et sexcentos agebat annos cum in eam fuisset ingressus, significatur sexta ætate in manifestatione evangelica, Ecclesiam construendam, quod et secundus mensis anni sexcentosimi, quo intrat Noe in arcam significat, duo enim menses senario numero concluduntur; a senario enim numero, et sexaginta cognominantur, et sexcenti et sex millia, et sexaginta millia, et sexcenta millia, et quidquid deinceps in majoribus summis per eundem articulum numeri in infinitum consurgit. Et quod vigesimus septimus dies mensis commemoratur, ad ejusdem quadraturæ B significationem pertinet, quæ jam in quadratis lignis exposita est: sed hic evidentius quia nos ad omne opus bonum paratos, id est quodammodo conquadros, Trinitas perficit, in memoria qua Deum recolimus, in intelligentia qua cognoscimus, in voluntate qua diligimus: tria enim ter, et hoc ter, fiunt viginti septem, qui est numeri ternarii quadratus.

Quod septimo mense arca sedit, hoc est requievit, ad illam septimam requiem significatio recurrit, qua perfecti requiescunt: ibi quoque illius quadraturæ numerus iteratur, nam vicesima septima die secundi mensis, commendatum est hoc sacramentum; et rursus vicesima septima die mensis septimi, eadem commendatio confirmata est cum arca requievit; quod enim promittitur in spe, hoc exhibetur in re. C

Porro quia ipsa septima requies cum octava resurrectione conjungitur, hoc in sacramento regenerationis nostræ, id est in baptismo, altum profundumque mysterium est, quod quindecim cubitis supercrescit aqua, excedens altitudinem montium. Octo itaque et septem quindecim faciunt: sed octo significant resurrectionem, septem quietem. Hoc sacramentum resurrectionis et quietis transcendit omnem sapientiam superbiorum, ita ut nullo modo possint indagare scientia sua altitudinem resurrectionis et quietis: et quia septuaginta et septem, et octoginta ab octo dinumerantur, conjuncto utroque numero, centum quinquaginta dies, quibus exaltata est aqua, eandem commendant nobis atque confirmant altitudinem baptismi in consecrando novo homine ad tenendam quietis et consecrationis fidem.

Quod post dies quadraginta emissus corvus, non est reversus, aut aquis utique interceptus, aut aliquo supernatante cadavere illectus, significat homines immunditia cupiditatis teterrimos, et ob hoc ad ea quæ foris sunt in hoc mundo ire: aut rebaptizari, quasi aut præter arcam, id est præter Ecclesiam, baptismus prosit, ut occidant et seducant, docere et tenere.

Quod columba emissa, non inventa requie, reversa est, ostendit per Novum Testamentum requiem sanctis in hoc mundo non esse promissam: post quadraginta enim dies emissa est; qui numerus

vitam, quæ in hoc mundo agitur significat. Denique post septem dies dimissa propter illam septenariam operationem spiritalem, olivæ fructuosum surculum retulit: quo significaret nonnullos etiam extra Ecclesiam baptizatos, si in eis pinguedo non defuerit charitatis, posteriore tempore in ore columbæ tanquam in osculo pacis, ad unitatem societatis posse perducere. Quod post alios septem dies eadem dimissa, non est reversa, significat finem sæculi, quando erit sanctorum requies, non adhuc in sacramento spei, quo in hoc tempore consociatur, quandiu bibitur quod de latere Christi manavit: sed jam in ipsa perfectione salutis æternæ, cum tradetur regnum Deo et Patri, ut perspicua contemplatione incommutabilis veritatis, nullis ministeriis corporalibus egeamus.

Quod sexcentesimo et primo anno vitæ Noe, aperitur arcæ tectum, quia finita sexta ætate sæculi revelabitur absconditum sacramentum atque promissum.

Quod vicesimo septimo die secundi mensis, dicitur sicca fuisse terra, tanquam finita est baptizandi jam necessitas in numero dierum quinquagesimo et septimo; ipse enim est dies secundi mensis, vicesimus septimus, qui numerus ex illa conjunctione spiritus et corporis septies octones habet, uno addito propter unitatis vinculum.

Quod de arca conjuncti exeunt, qui disjuncti ante intraverant, quia in hoc tempore caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (Gal, v); postmodum autem, id est in fine sæculi, in resurrectione scilicet sanctorum, omnimoda et perfecta pace spiritus corpori adhærebit, nulla mortalitatis indigentia, vel concupiscentia resistente. C

Dantur eis cuncta animalia in escam, ex quibus sanguis prohibetur manducari, ne vita pristina quasi suffocata, teneatur in conscientia, sed habeat tanquam effusionem per confessionem.

Quod vero testamentum posuit Deus inter se et homines, atque omnem animam vivam, ne perderet eam diluvio, arcum scilicet qui apparet in nubibus, qui nunquam nisi de sole resplendet, quia illi non pereunt diluvio, qui in prophetis et omnibus divinis Scripturis, tanquam in Dei nubibus D agnoscunt Christum.

In hac ætate secunda post diluvium plantavit vineam Noe et inebriatus atque nudatus est in domo sua, portans Christi figuram, qui inebriatus est dum passus est, nudatus est dum crucifixus est in domo sua, in gente sua et in domesticis sanguinis sui. Hanc nuditatem, id est passionem Christi, videns Cham derisit: et Judæi Christi mortem videntes, subsannavere. Sem verò et Japhet, tanquam duo populi, ex circumcisione et præputio, credentes, quodammodo passionem Christi velamento texerunt, id est sacramento honoraverunt: vestimentum enim significat sacramentum, quod dorso imposuerunt,

quasi memoriam præteritorum; quia passionem Christi transactam celebrat. Ecclesia, non adhuc spectat futuram. Medius autem frater Cham, id est impius populus Judæorum, qui nec primatum apostolicæ tenuit, nec ultimus in gentibus credidit, vidit nuditatem patris, qui consensit in necem Domini Salvatoris: nuntiat fratribus foras, quia per eum manifestatum est quod erat in prophetis secretum; ideoque sit servus fratrum suorum, facta ipsa gens quodammodo scrinaria Christianorum, bajulans legem et prophetas ad testimonium assertionis Ecclesiæ, ut honoremus per sacramentum quod numerant illi per litteram. Peccante Cham posteritas ejus damnatur, quia plebs Judaica quæ Do-

minum crucifixit, etiam in filios pœnam damnationis suæ transmisit. Sed et reprobi qui hic delinquant, in posterum, id est futurum, sententiam damnationis excipiunt.

Nemrod filius Chus, primus novam imperii cupiditate tyrannidem arripuit, comparatus diabolo, qui superbe intumescens super sidera se exaltare voluit: quique venator et deceptor hominum ad mortem in Babel, id est in confusione, regnare non immerito dicitur; ubi confunduntur linguæ turrim impietatis superbæ ædificantium, omnium videlicet qui ab unitate fidei et integritate confessionis quasi per dissonantiam linguæ ad invicem fecerunt.

ÆTAS TERTIA

AB ABRAHAM AD DAVID USQUE

[2185] Tertia mundi ætas a nativitate cœpit Abraham patriarchæ, qui septuaginta quinque annorum cum esset, relicta gente et patria, ad imperium Dei venit in terram Chanaan, accipiens promissionem nascituri de suo semine Salvatoris, in quo benedicerentur omnes gentes, simul et seipsum in gentem magnam esse futurum (*Gen. xii*): quarum una spiritalis, alter est promissio carnalis (*Rom. iv; Gal. iii, iv*). His temporibus adhuc Ninus et Semiramis in Assyriis regnant.

[2271] Abraham annorum octoginta sex genuit Ismael, a quo Ismaelitæ, qui postea Agareni, ad ultimum Saraceni sunt dicti. Vixit autem Ismael annos centum triginta septem: interpretatur autem Ismael *auditio Dei*, populum Judæorum significans, eo quod in fine mundi crediturus a Domino exaudiatur. Porro Agar interpretatur *advena* vel *con-*

versa, Synagogæ gerens personam.

[2285] Abraham annorum centum genuit Isaac: qui primus et solus intra Testamenti Veteris seriem, legitur octava die circumcisis. Quod non sine magno mysterio privilegium est filio promissionis donatum. Interpretatur autem *Abrampater excelsus*, propter priorem scilicet populum Judæorum: Abraham vero *pater multarum*, id est *gentium*, sicut est illud in Apostolo: *Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium* (*Rom. iv, 18*). Vixit autem centum septuaginta quinque annis.

[2350] Isaac annorum septuaginta genuit Esau et Jacob, patriarchas Idumææ et Israeliticæ gentis, post quorum ortum vixit annis centum et viginti: D factique sunt omnes anni illius centum octoginta. His temporibus primus apud Argos regnavit Inachus, annis quinquaginta: ejus filius fuit Phoroneus, qui primus in Græcia leges judicique conscripsit, qui et Io, quem Ægyptii mutato nomine Isidem coluerunt. Interpretatur autem Isaac *risus*,

B qui in typo Salvatoris a patre in sacrificio oblatus est.

[2440] Jacob annorum nonaginta genuit Joseph. His temporibus Serapis et Jovis filius, ut quidam ferunt, Ægyptiorum rex moriens, falso errore in deos transfertur; et Memphis civitas in Ægypto conditur ab Ape Argivorum rege: Sparta quoque a Sparto Phoronei filio Argivorum regis.

[2480] Jacob annorum centum triginta descendit in Ægyptum, in animabus septuaginta. Vixit autem annis decem et septem in Ægypto: factique sunt omnes dies vitæ illius, centum quadraginta septem anni. Interpretatur autem Jacob *supplantator*, qui et Israel *videns Deum*: vel melius *princeps cum Deo*, omnium sanctorum præferens imaginem, qui per fidem atque munditiam cordis semper videns Deum.

C Joseph annorum centum decem mortuus: cujus ossa tulit Moyses et filii Israel pariterque ossa fratrum ipsius filiorum Jacob, et portaverunt in terram Chanaan. Hoc tempore Græcia Argo regnante habere segetes cœpit, delatis aliunde seminibus.

[2540] Hebræorum servitus in Ægypto annorum centum quadraginta quatuor. Ut scriptura autem testatur Exodi, habitatio filiorum Israel qui manserunt in Ægypto fuit quadringentorum triginta annorum: quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti, quorum tamen summam annorum, chronographi a septuagesimo anno et quinto nativitatis Abraham, quando terram repromissionis intravit, computant, sequentes editionem Septuaginta interpretum, quæ dicit: *Habitatio autem filiorum Israel, qua habitaverunt in Ægypto et in terra Chanaan, ipsi et patres eorum, anni trecenti triginta. Quam necessario sequendam et ipsa Hebraica veritas ostendit, quæ narrat Caat, filium Levi, quem natum esse constat in terra Chanaan, vixisse annis centum triginta tribus, et filium*

Amram patrem Moysis annis centum triginta septem, et ipsum Moysem octoginta fuisse annorum, tempore egressionis de Ægypto. Quia nimirum horum summam annorum constat quadringentos et triginta implere non posse. Annuit autem horum translationi et Apostolus cum ait: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus non dicit: Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo, qui est Christus: hoc autem dico: Testamentum confirmatum a Deo, quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem* (Gal. iv, 16, 17). His temporibus, scilicet servitutis Israel in Ægypto, Prometheus fuisse scribitur, quem figunt fabulæ de luto formasse homines. Tunc etiam fratres ejus Atlas magnus est astrologus habitus: Mercuriusque nepos Atlantis multarum artium peritus, et ob hoc post mortem vano errore in deos translatus.

[2648] Hac etiam ætate primus Procidus quadrigam junxit: eodemque tempore Cæcrops Athenas condidit, et ex nomine Minervæ Atticos Athenienses vocavit. Iste etiam bovem immolans, primus in sacrificio Jovem adorari præcepit. Tunc primi chorites Corybantes modulatam in armis saltationem et consonam invenerunt. Tunc etiam scribitur in Thessalia sub Deucalione factum diluvium, et Phaetonis fabulosum incendium.

[2649] Moyses, annis quadraginta eductum ex Ægypto populum Israel, et de servitute Ægypti liberatum rexit in deserto, quorum primo anno tabernaculum Domino construit, et septem mensibus opus perficiens, mense primo anni secundi, prima die mensis erexit. Per eundem Moysem Judæi simul cum lege et litteras habere cœperunt. Quinque libri Moysis, secundum Septuaginta seniorum interpretationem, continent gesta annorum trium millium septingentorum triginta. Quot vero annos hujus temporis Hebraica veritas contineat, Joseph in primo contra Apionem Grammaticum libro ita commemorat: Neque igitur innumera apud nos habentur volumina inter se invicem discordantia, sed duo tantum et viginti sunt libri, qui omnium temporum seriem continent, qui et juste creduntur divinitus inspirati. Ex quibus quinque sunt Moysis, continentes leges vitæ et successionis humanæ prosapiam, usque ad ipsius Moysis terminum pertendentes, qui paulo minus a tribus millibus annorum continentiam gerunt. Moysis temporibus templum Delphis construitur: Lacædemon conditur. Moyses centum viginti annorum moritur. Vitis in Græcia invenitur. His temporibus adeo ingens et gravis æstus incaudit, ut sol per devia transcendens universum orbem non calore affecisset, sed igne torruisse dicatur. Inde ridicula Phaetonis textitur fabula.

Josue annis viginti sex rexit populum Israel, ut Josephus docet; nam Scriptura sancta quot fuerint anni ducatus illius tacet. Eusebius in Chronicis viginti septem posuit. Primo autem sui ducatus anno Josue, primo mense, decima die mensis, populum pa-

tefacto Jordanis alveo, in terram repromissionis induxit. Quo videlicet anno, ut in Chronicis Eusebii reperimus, principium erat quinquagesimi primi jubilæi secundum Hebræos, facile inveniri valet, id est anni bis mille quingenti ab initio mundi erant completi: singulis Jubilæorum ordinibus per quinquagenos annos deputatis. Sed nostra inquisitio comperit minorem temporis hujus esse summam: constat enim quia mille sexcenti quinquaginta sex ad diluvium usque fuere anni: inde ad Abraham, ducenti nonaginta duo qui septuaginta erat annorum quando promissionem Dei accepit. Promissionis anni quadringenti triginta; ducatus Mosis, anni sexaginta qui profecto numerus non bis mille quingentos, sed septem minus, id est bis mille quadringentos nonaginta tres annos implent. His temporibus Josue, primus Erychthonius Atheniensium princeps in Græcia quadrigam junxit. Josue centum et decem annorum moritur.

[2757] Othoniel annis quadraginta de tribu Juda primus Israel, Deo jubente, judex constituitur, illum præfigurans qui in tertio tempore mundi tribu Juda cum gratia ad salvandos populos venit. Hujus temporibus primo filii Israel servierunt Chusan Rasataim regi Mesopotamiæ, octo annis Cadmus regnat Thebis, qui primus Græcas litteras adinvenit. Per idem tempus, primi Linus et Amphion apud Græcos in musica arte claruerunt, Idæique Dactyli ferrum invenerunt eo tempore.

[2797] Ahoth, anno octogesimo, filius Jera, filii Gemini, qui utraque manu utebatur pro dextera. Cujus principiis servivit Israel Eglon regi Moab annos decem et octo, donec percusso Eglon liberavit Israel. Hoc tempore Cyrene civitas condita est in Libya. His temporibus fabulæ fictæ sunt de Triptolemo, quod, jubente Cerere, serpentium pennis gestatus, indigentibus frumenta volando distribuit; de Hippocentauris, quod equorum hominumque fuerint natura permixti; de Cerbero tricipiti inferorum cane; de Phrixe et Helle sorore sua, quod ariete vecti per aerem volaverint; de Gorgone meretrice, quæ crinita serpentibus fuerit, et aspicientes convertibat in lapides; de Bellerophonte, quod equo pennis volanti sit vectus, de Amphione, quod citharæ cantu lapides et saxa commoverit.

[2877] Debora, prophetissa ex tribu Ephraim cum Barac de tribu de Nephthalim, annis quadraginta. Cujus initio ducatus oppressit filios Israel Jabin rex Chanaan, qui regnabat in Asor annis viginti, sed occiso ab Israel, et a Jael uxore Abercinei. Sisara principe militiæ ejus, humiliatus tandem ac delectus est. Hoc tempore Miletus condita. Per idem tempus Apollo medicinæ artem invenit. Fabula quoque tunc ficta est de fabro Dædalo, et ejus filio Icaro, quod coaptatis sibi pennis volaverit. Hac ætate primus regnat Latinis Picus, qui fertur Saturni filius fuisse.

[2918] Gedcon annis quadraginta ex tribu Manasse. Sub quo servit Israel Madianitis et Ama-

lechitis septem annis; sed Gedeon pugnante liberatur. Urbs Tyrus condita, ante templum Hierosolymorum, annis ducentis et quadraginta. Orpheus Thracius Linusque magister Herculis artis musicæ inventores, clari habentur. Argonautarum navigatio scribitur.

[2953] Abimelech, annis tribus regnavit in Sichem. Iste septuaginta fratres suos filios Gedeonis interfecit. Hercules Ilium vastat.

[2958.] Thola, annis viginti quatuor filius Foa, patris Abimelech, vir de Issachar, qui habitabat in Sanir montis Ephaim. Priamus in Troja post Laomedontem, regnavit annos tredecim. Fabula ficta de Minotauro. bestia labyrintho inclusa. Bellum, Lapitharum et Centaurorum, quos scribit Palæphatus primo de Incredibilibus libro, nobiles fuisse equites Thessalorum.

[2981] Jair, annis duobus et triginta ex tribu Manasse. Per hæc tempora Hercules agonem Olympicum constituit, atque in Libya Antæum occidit a quo usque ad primam Olympiadem supputantur anni quadringenti triginta.

[3004] Jeptes Galadites, annis sex. Philistini et Amanitæ deprimunt Israël; ex quibus Amanitæ debellantur a Jepte; qui in libro Judicum ab ætate Moysis usque ad semetipsum, ait supputari annos trecentos, vel, ut quidam codices habent, annos trecentos quinque et viginti. Cujus tempore Hercules quinquagesimum secundum annum agens, ob morbi dolorem sese flammis injecit. Per idem tempus Alexander Helenam rapuit, Trojanumque bellum decennale surrexit.

[3010] Abesa de Bethlehem, annis septem. Agamemnon imperat Mycenis quinque et viginti. Cujus anno quindecimo Troja capitur. Amazones arma sumpserunt.

[3017] Ajalon Zabulonites, annis decem. Hic cum annis suis decem in Septuaginta Interpretibus non habetur, quorum damno supplendo, Josue filio Nun, Eusebius Samueli et Sauli quorum annos Scriptura non dicit, plures annos quam in Josepho legerat, annotavit, quatenus ab egressu Israel ex Ægypto usque ad ædificationem templi quadringentorum octoginta annorum summan, quam Scriptura prædicat haberet.

[3023] Abdon sive Labdon de tribu Ephraim, annis octo. Cujus anno tertio Troja capta est; et Æneas ad Italiam venit. Completis a primo anno Cecropis, qui primus apud Atticam regnavit, annos trecentos triginta quinque. A quadagesimo autem et tertio anno regno Nini Assyriorum regis, computantur anni octingenti viginti quinque. A mortuo Labdon servivit Israel Philistæis quadraginta annis. Hac ætate Carmentis nympa Latinas litteras reperit.

[3023] Samson de tribu Dan, annis viginti. Ascanius Æneæ filius Albam condidit. Ulyssis quoque fabula ficta. Hactenus Judicum liber tempora signat, habens annos ducentos nonaginta novem, Judices autem duodecim; post quos sacerdotes constituti

sunt Latini, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captivitatis Trojæ sive annis tribus. Postquam octavum regnavit Æneas, ut quidam scribunt, Ascanius annis triginta octo. Ante Æneam, Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinis in Italia regnaverunt per annos circiter centum quinquaginta.

[3046] Heli sacerdos annis quadraginta. In Hebræorum libris, anni quadraginta: in Septuaginta, anni viginti inveniuntur. Arca Testamenti ab Allophylis capitur. Regnum Sicyoniorum finitur, qui ab Ægialeo usque ad Zeuzippum regnaverunt, per annos nongentos sexaginta duos. Hectoris filii Ilium receperunt, expulsis Antenoris posteris, Heleno illis subsidium ferente. Latinorum tertius Silvius Æneæ filius, regnat annis viginti novem qui quod post mortem, patris editus, ruri fuerat educatus, et Sylvi, et Posthumi nomen accepit, a quo omnes Albanorum reges Sylvii vocati sunt.

[3083] Samuel et Saul, annis quadraginta. In Scriptura sacra, ducatis Samuelis quot annis fuerit minime patet; docet tamen Josephus tredecim annis principatum illius emicuisse. Chronici vero, Samuel et Saul simul annis quadraginta præfuisse signant. In Actibus apostolorum apostolus Paulus ita concionatus ad populum est: Deus plebis Israel elegit patres nostros, et plebem exaltavit, cum essent incolæ in terra Ægypti, et in brachio excelso eduxit eos ex ea, et per quadraginta annorum tempus, mores eorum sustinuit in deserto; et destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos et quinquaginta annos; et post hæc dedit judices, usque ad Samuel prophetam; et exinde postulaverunt regem; et dedit illis Deus Saul, filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. Ab hoc tempora prophetarum incipiunt. Lacedæmoniorum regnum exoritur; atque Homerus fuisse putatur.

In hac tertia ætate mundi, salva veritate historica, præfiguratur in vocatione Abrahamæ, terram viventium Christi populo futuram, nec incolatus nostri longos exitus formidandos, et in Christo Domino semper sperandum, per cujus gratiam vivendo sempiternam potiemur hæreditate; et in semine ejusdem Abrahamæ, ut stellas cæli multiplicari populum Christianum; et in oblatione et sacerdotio ejus regale Ecclesiæ sacerdotium, et in proprietate nominis ipsius, quod esset in Christo pater multarum gentium per fidem, cum unius tantum gentis pater fuerit per generationem: et in circumcisione carnis, quod corde circumcidendus esset Christianus.

Et in Isaac nato, qui risus dicitur, quod gentium populus qui in Christum de illa serie in carne venientem irrisum a Judæis crederent, et agnoscerent illius contumeliosam passionem, suam veram esse liberationem.

Et in Sodoma et Gomorra, impiarum civitatum subversione, futuri judicii diem, nec posse evadere statuta supplicia, noxia curiositate propositum sanctæ conversationis contemnentem, retroque male

vivendo respicientes; solosque liberari, quos gratia Christi liberaverit.

Et in immolatione arietis pro Isaac, Christi passionem expressam; et injuratione Dei quod semen Abraham in Christo supra numerum extenderetur, et non tantum ex semine carnis, sed fide vocari ad infinitum numerum filios Abraham.

Et ex femore Abraham, carnem Christi venturam, quando idem Abraham servo jubet: Pone manum tuam sub femore meo, et jura mihi per Deum cœli; ostenditque Christum qui est Deus cœli, per Virginem Mariam ex femore suo in carne futurum.

Et in geminis Rebeccæ duos populos, Christianos et Judæos, quorum minor Jacob lenis, in ipsa jam pueritia per cocturam rubram lenticulæ, majorem fratrem Esau hispidum supplantans, lenem mitemque signat populum Christianum, qui per cocturam rubram, Passionem scilicet Christi, sanguine rubratam, edaci ac sævienti Judæo populo, cujus curam gestabat Esau, primatus dignitatem illo veudente suscepit; ille quod nascendo habuit per concupiscentiam perdidit; Christianus per gratiam quod in natura non habuit acquisivit. Cui pelles hædorum super brachia, et cervicem nudam mater aptavit, vesteque primogeniti sui induit, tanquam jam nobis illum figuratum ostendens Christum qui accepit, non carnem peccati, sed similitudinem carnis peccati, legemque Veteris Testamenti tanquam vestem primogeniti excipiens, non solverit, sed impleverit. Post cujus odorem benedictæ concurrunt omnes gentes quæ per gratiam Judæis et primatum, et benedictionem abstulerunt. Jacob quoque, filius Isaac, nepos Abraham fugiens fratris insidias, in sacramento lapidem quem ad caput habuit dormiens eminus erigens eumque liniens oleo, Christum nobis lapidem angularem consecravit. Et idem Jacob, claudus effectus in latitudine femoris populum Hebræorum significat claudicaturum. Judas filius Jacob, cum nuru sua concubuit Thamar, qua intelligitur plebs Judæa, cui de tribu Juda reges tanquam mariti adhibebantur; unde nomen ejus amaritudo interpretatur, quia ipsa Domino fellis poculum dedit.

In duobus filiis Judæ duo genera principum qui non recte operabantur in plebe, unum eorum qui oberrat, alterum qui nihil proderat: nec enim sunt amplius quam duo genera hominum inutilia generi humano: unum nocentium, alterum præstare nolentium, et, si quid boni habent, in hac terrena vita perdentium, tanquam in terram fundentium; unde major Her interpretatur *pellicitus*, qualibus tunicis induti sunt primi homines, in pœnam damnationis suæ, dimissi ex paradiso. Sequens Onan interpretatur *mæstus eorum*, id est, quibus nihil prodesse cum habeat unde prodesse possit. In tertio filio Judæ, Sela qui interpretatur *dimissio ejus*, significatur tempus ex quo reges plebi Judæorum cœperunt de tribu Juda non fieri; quia erat eadem tribus Juda, sed etiam in populo Judæ nemo regnabat; propterea Thamar filium Judæ maritum non

accipiebat. Isto tempore omne magisterium Judæorum, et mystica, unde Christi vocabantur, unctio ipsa defecerat. Neque ad mysticam unctionem Herodes pertinet alienigena, qui deficiente ex tribu Juda principe regio, a Romanis in Judæa regnum acceperat; sub cujus tempore natus est Christus, unctus Sanctus sanctorum oleo exsultationis præ participibus suis, qui veniens ad oves quæ perierant domus Israel, testimonio Joannis, in aqua usus est; cujus figuram gessit ipse Judas, cum iret ad tondendas oves in Tamna, quod interpretatur deficiens; jam enim defecerat princeps ex Juda, atque unctio mystica Judæorum. Venit autem cum suo pastore Odollamite, cui nomen erat Iras; interpretatur autem Odollamites *testimonium in aqua*, habens quidem Dominus testimonium majus Joanne, propter infirmas tamen oves, hoc testimonio usus est in aqua, nam et ipse Iras, quod nomen illius pastoris fuit, interpretatur *fratris mei visio*. Vidit omnino fratrem suum Jesum secundum semen Abraham, secundum cognationem Mariæ et Elizabeth matris suæ; eundemque Dominum et Deum suum, quem jam salutaverat ex utero, agnovit perfectius ex columba; et ideo tanquam Odollamites, vere testimonium perhibet in aqua. Venit autem Dominus ad oves tondendas, hoc est exonerandas sarcinas peccatorum. Inde Thamar habitum mutat; nam et *commutans* interpretatur; mutat et nomen, et de Synagoga fit Ecclesia, sed in ea prorsus nomen amaritudinis permanet, non illius in qua Domino fel ministravit, sed illius in qua Petrus flevit amare, nam et Juda confessio est, confessioni ergo amaritudo misceatur, ut vera pœnitentia præsignetur. Hæc pœnitentia fecundatur Ecclesia in omnibus gentibus; nam et ipse habitus meretricis, confessio peccatorum est; typum quippe Ecclesiæ gerit Thamar ex gentibus evocatæ, sedens cum hoc habitu ad portam Enahim, quod interpretatur *fontes*, currit enim velut cervus ad fontes aquarum pervenire ad semen Abraham; illic enim a non cognoscente fetatur, quia de illa prædictum est: Populus quem non cognovi, servivit mihi. Accipit in occulto annulum monile, et virgam; vocatione signatur, justificatione decora, glorificatione exaltatur, sed hæc adhuc in occulto, ubi fit conceptio sanctæ ubertatis. Mittitur meretrici promissus hædus, exprobratio scilicet peccati per eundem Odollamitem, tanquam increpantem et dicentem: Generatio viperarum; sed non eam invenit peccati exprobratio, quam mutavit confessionis amaritudo. Post vero publicis signis annuli, monilis, et virgæ arguit temere judicantes Judæos, quorum jam personam Judas ipse, gestabat, prolatis certissimis documentis suæ vocationis, justificationis et glorificationis. Ostendit virgam signum passionis, et monile legitimæ legis, et annulum pignus immortalitatis, quando accusatur a Judæis quasi adulteratrix legis.

In actionibus quoque Joseph et Benjamin, Christus et Ecclesia ipsius figuratur. Quorum unus Joseph a

patre missus, signat Christum a Patre missum ad oves visitandas, cum fratres in passione, tunica exspoliata miserunt in lacum; ac vestem ejus in sanguine hædi tinctam, sub falsa testatione, patri miserunt; venditumque gentibus Salvatorem transmiserunt, cui in cælo sol, stella ac luna, et in manipulis terra, inferna quoque carceris subderentur, ut ei omne genu flectatur cælestium, terrestrium, et infernorum. Cum eodem Joseph, ad sacramentum Dominicæ passionis, duo Pharaonis spadones in carcerem detrusi sunt, ut trium crucifixorum numerus suppleretur; e quibus verus Joseph Christus, revelando mysteria unum puniret per debitum supplicium, alterum per indebitam gratiam liberaret. Idem Joseph post duos annos dierum tertio incipiente, de carcere educitur; et Christus die tertia a mortuis resurgit. Præsentatur Pharaoni; mundo resurrectio declaratur. Data est Joseph potestas in Ægypto; data est Christo omnis potestas in cælo et in terra. Collegit Joseph per suos frumentum multum; collegit Christus credentium numerum sine numero. Constituit Joseph horrea per totam Ægyptum; consecravit Christus per totum mundum Ecclesias. Aperuit Joseph horrea tempore famis, et ministravit frumenta populis; aperuit Christus ex horreis suis diurnam sui corporis præbiturus annonam esurientibus et sitientibus justitiam. Acquisivit Joseph totam Ægyptum Pharaoni; acquisivit Christus mundum pastum et reconciliatum Patri. Venerunt fratres Joseph, qui eum vendiderant, fame compulsi, ad eum; venerunt et ad Christum Judæi, qui eum crucifixerant, ut ejus refecti cibariis, a fame animæ liberarentur. Adorant illi, adorant et isti: sicque miris sacramentis, in actione fratrum, actio nobis apostolica præmonstratur.

In Benjamin quoque extremo Joseph fratre et doctor et magister gentium in fide et veritate, Paulus præfiguratur: cui figurate scyphus argenteus in sacco legis celatur, et trecenti argentei cum quinque stolis optimis dantur.

Et in descensione Jacob in Ægyptum, Christi descensio in mundum; et in multiplicatione seminis ejus in Ægypto, in Christo per fidem gentes in toto mundo multiplicandæ.

In Moyse figura exprimitur Mediatoris, qui mundo pacem intulit, ut Moyses Ægyptum sabulo abscondit, Christus ex obsessis virtutem diaboli expellendo cohibuit. Quod idem Moyses uxorem filiam sacerdotis Madian accepit, mediatorem ex alienigenis sumere conjugem significat et Ecclesiam. Quod idem pastor ovium, mediatorem signavit postorem bonum ovium in carne futurum: qui ex hoc mundo quasi ex Ægypto oves suas colligendo, in unum ovile Ecclesiæ congregaret. Superantur magorum præstigia,

A serpensque Moysi voravit serpentes eorum magorum: virga Christi, doctrina, qua omnium paganorum hæreticorumque dogmata consumuntur.

In Ægypto decem plagis mundus feritur: in occisione agni, Christi immolatio: et in figura Paschæ, Christi transitus ad Patrem. In mari Rubro baptismus Christi sanguine rubratus. In manna, panis cælestis. Christus expressus in extensione manuum Moysi, signo crucis expugnari inimicos. Datae leges in monte, Christi mandata servari in spiritali altitudine, in tabernaculo, Christi Ecclesiam.

In Aaron sacerdotio, novum in Christo sacerdotium. In sacrificiis omnibus, Christum figuratum. In varietate leprarum, hæreseon vel errorum varietates, in escis mundis et immundis, eleemosynis munda omnia fieri. In Ægypti escis desideratis, Christum manna fastidisse, et voluptatibus illicitis concupiscentias præstitisse. In virga Aaron germinante confirmationem Sacerdotii Christi. In æneo serpente, Christi morte ubique in ore felium sonante, virulentiam virorum perimendam, et a percussione diaboli, fide mortem Christi aspicientes sanandos. Et in his percussa petra sacramenta passionis Christi mirabili opere distincta. Et in vacca rufa, cujus cinis in aquas lustrationis projicitur, mysterium nostræ redemptionis et salutis plenissime expressum.

In sepultura Moysi occultata, litteram legis; et carnales observationes occulendas.

In Jesu Nave principatu sequente, Dominum Christum in Novo Testamento verum ducem et principem futurum, et civitates mundi destructurum, acaeras potestates debellaturum, ac omnem idololatriam penitus ablaturum, et omnis generis vitia expugnaturum.

Dehora in typo Ecclesiæ hostem superavit. Gedeon gratiam Christi abundantem commendavit, et quod fide, trinitatis hostes essent superandi, ac martyria appetenda actis suis insinuat. In Abimelech concubinae filio, hæretici. In Jephthe filia virgine, carnis Christi immolatio virginis et in resurrectione totius corruptionis absorptio. In Samson Nazareo, Christus Dominus fortis in capite; in ligatione ipsius a meretrice muliere, Christus Dominus, quod Judæorum vincula omnia potentialiter dirumperet. In Ruth, Ecclesia ex gentibus, Judæis illudens. In Samuele, Christus Dominus dux, sacerdos et propheta, sacerdotes arguens, et Synagogam veterem novo sacerdotio Christi in gratia Novi Testamenti permutans.

Clauditur hæc tertia ætas Patriarcharum actis, et legis sacramentis, ac judicium figuris, venerabiliter insignis, in repulsione et abjectione Saulis, continens annos noncentos quadraginta.

ÆTAS QUARTA

A DAVIDIS REGNO AD TRANSMIGRATIONEM HEBRÆORUM BABYLONIAM.

[3125] Quarta ætas mundi. David primus ex tribu A Juda rex, annis quadraginta. Latinorum quintus, Silvius, annis quinquaginta. Codrus sponte se hostibus offerens, interimitur. Ephesus condita ab Andronico. Carthago condita est a Didone filia Carchedonis Tyrii, anno centesimo quadragesimo tertio post Trojanum excidium; prophetantibus in Judæa Gath, Nathan et Asaph.

[3166] Solomon, filius David, annis quadraginta. Qui quarto regni sui anno, mense secundo, templum Domino ædificare cœpit in Jerusalem, collectis ab egressu Israel ex Ægypto annis quadragentis octoginta: quod in figuram universi temporis quo in hoc sæculo Christi ædificatur Ecclesia, quæ in futuro perficitur septem annis, et septimo mense anni octavi dedicavit. Latinorum sextus, Alba Silvius, Æneæ filius, regnat annis octoginta octo. Regina Sabba venit audire sapientiam Salomonis.

[3205] Roboam, filius Salomonis, annis sexdecim. Sub quo Jeroboam de tribu Ephraim separavit decem tribus a domo David, et a Domino, in figuram hæreticorum qui suos sequaces a Christo et Ecclesia segregant. Hujus quinto anno Sesac rex Ægypti, veniens Hierosolymam, templum spoliavit. Latinorum septimus Ægyptus Sylvius, Albæ superioris regis filius, regnavit annis viginti tribus. Samus condita, et Smyrna in urbis modum ampliata. Sybilla Erithræa illustris habetur.

[3882] Abia, filius Roboam, annis tribus. Hic pugnantem contra se Jeroboam superavit, occisis de exercitu ejus millibus quingentis, eo quod sperasset in Domino. Sub quo Hebrææ gentis pontifex maximus Abimelech insignis est habitus.

[3883] Asa, filius Abia, annis quadraginta et uno. Ab hoc conductus Benadab rex Syriæ Damasci contra Israel, percussit omnem terram Nephtalim. Prophetabant in Judæa Achias, Eliu, Amos, Joel, et Azarias. Latinorum octavus Capys Silvius Ægypti, superioris regis filius, regnat annis viginti septem. Asa idola destruit, templum mundat. Egredientem contra se Zaraa Æthiopem cum suo sternit exercitu. Amri Rex Israel emit montem Samariæ, a Somer, duobus talentis argenti, et ædificavit eam. Achiel de Bethel, Jericho instaurat.

[3926] Josaphat annis viginti quinque. Elias, et Elisæus, et Abdias, Azarias, et Micheas prophetabant. Elias Theshites, tres semis annos pluviam D continuavit, propter peccata Achab, et populi Israel, et inter cætera magnalia Elisæum filium Saphat, qui erat de Abel Maula, pro se unxit prophetam. Latinorum nonus Carpentus Silvius, superioris regis Capys filius, regnavit annis tredecim. Post quem filius ejus Tiberius decimus, annis octo. Josaphat fecit rectum coram Domino.

[3951] Joram, filius Josaphat, annis octo. Elias curru igneo rapitur, quasi usque in cælum; et Elisæus, hæres prophetiæ derelictus, primo miraculo aquas Jericho sanat. In diebus Joram recessit Edom, ne esset sub Juda, et constituit sibi regem. Ambulavit autem Joram in viis domus Achab; filia quippe Achab erat uxor ejus.

[3959] Ochozias sive Azarias anno uno. Jonadab filius Rechab clarus habetur. Azariam cum filio suo Joas, et nepote Amasia, ob enormitatem scelerum, et quia nec patrem filiumve quispiam eorum bonum habebat evangelista Matthæus a Domini Salvatoris genealogia secludit.

[3960] Athalia, mater Azariæ, annis septem. Quæ videns interfectum ab Jchu rege Israel filium suum B Azariam, interfecit omnem stirpem regiam domus Joram, præter solum Joas filium Azariæ, quem Jozabeth uxor Joiadæ pontificis furata est de medio filiorum regis, cum interficerentur. Joiada pontifex, qui solus post Moysen vixisse annos centum triginta perhibetur.

[3967] Joas, filius Azariæ, annis quadraginta. Iste bono principio et sine usus pessimo, in principiis suis templum innovavit. In extremis inter cætera facinora, Zachariam quoque filium Joiadæ tutoris quondam ac regniculatoris sui, inter templum et altare lapidare præcepit; quem ob meritorum gratiam Dominus in Evangelio filium Zachariæ, id est benedicti Domini, cognominat. Lycurgus legislator Apollinis oraculo insignis habetur. Latinorum duodecimus Aremulus Silvius. Agrippæ superioris regis filius, regnavit annis decem et octo, qui præsidium Albanorum inter montes, ubi nunc Roma est, posuit. Cujus filius fuit Julius proavus Julii Proculi, qui cum suo populo Romam commigrans, fundavit Juliam gentem.

Amasias, filius Joas, annis viginti novem. Elisæus propheta defunctus sepelitur in Samaria. Azahel rex Syrorum afflixit Israel.

[4047] Latinorum decimus tertius, Azentinus Silvius Aremulii superioris regis major filius, regnavit annis triginta septem; atque in eodem monte qui nunc pars Urbis est, mortuus ac sepultus, æternum loco vocabulum dedit. Vienna urbs condita a Venerio Africæ exsule, inde nominata, ut Livius in Annalibus scribit, quod biennio perfecta fuerit, primum Bienna, postmodum b subtracta, addita e, Vienna nuncupata. Quam postea Romani, Senatu composito qui Gallias disponderet, Senatoriam appellare voluerunt. Inde post aliquot tempora, quinque legionibus in ea compositis, quinque castris in circuitu eam insignem fecere; ac publica horrea et cellaria totius militiæ ibi constituerunt. Ex nominibus autem tri-

bonorum Juli Cæsaris, nomina castris imposuerunt Crappum, Eumedium, Sospolum, Quiriacum, Pompeticum.

[4076] Azarias, qui et Ozias, filius Amasiæ, annis quinquaginta et uno. Assyriorum tricesimus sextus, Tonosconleros, qui vocatur Græce Sardanapalus, qui Tharsum atque Anchialem condidit, et in prælio victus ab Arbace Medo, semet incendio concremavit. Usque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historiæ referunt; et sunt simul anni a primo anno Nini Regis Assyriorum, mille centum et sexaginta quatuor. Arbaces Medus, Assyriorum imperio destructo, regnum in Medos transtulit. Deinde multis præliis undique scatescentibus, per varios eventus ad Scythas Chaldæosque, et rursum ad Medos parili via rediit. Latinorum decimus quartus, Procas Silvius, Aventini superioris regis filius, regnavit. Post quem Amulius Sylvius. Hesiodus poeta claruit, atque Phidon Argius mensuras et pondera reperit. Per idem tempus olympias prima constituitur. Macedonum regnum inchoat, primum habens regem Cananum. Lacædemoniorum reges deficiunt; Lydorum incipiunt. Osee, Amos, Isaias, et Jonas in Judæa prophetant.

Joathan, filius Oziæ, annis sexdecim. Olympias prima ab Eliensibus constituitur. Remus et Romulus generantur, matre et Iliæ. Joathan inter cætera virtutum bonarum opera, portam domus Domini sublimissimam ædificavit, quæ in Actibus Apostolorum Speciosa vocatur.

[4103] Achaz, filius Joathan, annis sexdecim. Ab hoc conductus Theglathphalasar rex Assyriorum, Rasin regem, Syriæ interfecit, et habitatores Damasci transtulit Cyrenem.

Roma condita in monte Latino undecimo Kal. Maii a geminis Remo et Romulo filiis Rheæ Sylviæ, quæ erat filia Numitoris fratris regis Amulii, virgo vestalis, sed constuprata. Consualibus ludis Sabinæ raptæ, anno ab Urbe condita tertio. Remus a Fabio Romuli duce occisus.

[4119] Ezechias, filius Achaz, annis viginti octo. Hujus anno sexto Salmanazar rex Assyriorum, capta Samaria, transtulit Israel in Assyrios, atque in Judæa Samaritas accolæ misit. Cujus regnum a primo Jeroboam steterat annis trecentis sexaginta. Hoc tempore Romulus primus milites ex populo sumpsit, centumque a populo nobilissimos viros elegit qui ob ætatem, senatores, ob curam et sollicitudinem reipublicæ, patres vocati sunt. Mortuo Romulo, qui triginta septem annos regnavit, per quinos dies Senatores rempublicam rexerunt; atque unus expletus est annus.

Post quos Numa Pompilius, annis quadraginta et uno; qui Capitolium a fundamentis ædificavit.

[4147] Manasses, annis quinquaginta sex. Hic ob scelera sua catenatus et compenditus, in Babyloniam ducitur; sed ob pœnitentiam et preces, restituitur in regnum. Numa Pompilius, primus Vestales virgines instituit, duosque menses, Januarium et Fe-

bruarium decem mensibus anni adjecit. Sibylla Samia claruit.

Romanorum tertius, Tullus Hostilius, regnavit annos triginta duos, qui primus regum Romanorum purpura et fascibus usus est; adjecto monte Cœlio et urbem ampliavit.

[4203] Amon, filius Manasse, annis duobus, in Hebraica veritate; in Septuaginta legitur regnasse duodecim. Histrus civitas in Ponto condita. Amon a servis suis interficitur.

[4205] Josias, filius Amon, annos triginta unum. Hic mundata Judæa et Hierusalem templo etiam innovato, post abjectas idololatriæ sordes, pascha Domino celeberrimum facit decimo octavo anno regni sui; et cum Nechao Ægyptiorum rege congressus, occiditur in campo Mageddo, quæ nunc Maximianopolis vocatur. Thales Milesius, primus physicus clarus habetur. Prophetabant in Judæa, Jeremias, Oldas, et Sophonias. Romanorum quartus Ancus Martius, Numæ ex filia nepos, regnavit annis viginti tribus, qui Aventinum montem et Janiculum Urbi addidit, et supra mare, decimoquinto ab Urbe miliario Hostiam condidit. Post quem Tarquinius Priscus, annis triginta septem; qui circum Romæ ædificavit, numerum senatorum auxit; Romanos ludos instituit, muros et cloacas ædificavit. Capitolium extruxit. In Hebræo, viginti et uno annis regnasse Josias: in Septuaginta Interpretibus, triginta tribus legitur. Sed et Eusebius inter regnum ejus et Joachim, alium de suo adjecit annum, propter menses bis terrenos quibus Joachaz vel Joachim regnaverunt. Verum quid veritas habeat Jeremias pandit, qui se a decimo tertio anno Josiæ usque ad annum quartum Joachim, viginti tribus annis prophetasse perhibet; et Nabuchodonosor quarto anno Joachim regnare cœpisse; decimo nono autem anno regni ejus, Hierusalem fuisse destructam.

[4259] Joachim filius Josiæ, annis undecim. Post Josiam regnavit Joachaz mensibus tribus; quem Nechao vincit ducens in Ægyptum, Joachim constituit regem. Hujus anno tertio Nabuchodonosor, capta Jerusalem, et plurimis captivatis, in quibus erant Daniel, Ananias, Azarias, Misael, partem vasorum templi Babyloniam transfert. A quarto Joachim anno Scriptura regnum Nabuchodonosor computat: quia ex eo non solum Chaldæis, et Judæis, sed et Assyriis, Ægyptiis, Moabitis, aliisque innumeris gentibus incipit regnare.

Joachim, qui et Jechonias, filius Joachim, mensibus tribus ac diebus decem. Hic circumdata a Chaldæis Jerusalem, exiit ad regem Babylonis, et mater ejus, et ductus est in Babylonem cum populo suo anno octavo regni Nabuchodonosor.

[4347] Sedechias, annis undecim, qui et Mathan, filius Josiæ. Hujus anno undecimo, regis Babylonis novenario. Judæa captivata in Babyloniam, et templum Dei incensum, ædificationis suæ anno quadringentesimo tricesimo. Qui autem reliqui fuerant Judæi, transfugerunt in Ægyptum qua post annos

quinque percussa a Chaldæis, in Babyloniam sunt et ipsi transmigrati. Secundum Septuaginta interpretes anni computantur ab ædificatione templi, quadringenti quinquaginta quatuor. Per eundem tempus Sapho mulier in diverso poemate claruit; Solon leges Atheniensibus dedit.

In hac quarta ætate, in David manu forti, parvo in fratribus uncto, regis nostri Christi Sacramenta figurantur. Qui pastor ovium, unctus a Deo Patre, de ore leonis diaboli, et Petrum negantem, et latronem eripuit confidentem. Cujus citharam, si respicias resonantem, quam ligno crucis carnis membrorumque suorum chordis aptatam plectro dum tangit sancti Spiritus, omne animal replet benedictione, et diabolus de cordibus fugat iniquorum, pro quibus in cruce oravit. Qui adversus magnum hostem verum Goliath pugnaturus, sapientiam hujus mundi, tanquam illa arma Saul rejiciens in quinque lapidibus, stulta mundi elegit, ut confundat fortia. Ex quinque enim libris legis Moysis, unus lapis prædictis fundibulo carnis locatus, manu forti expressus, totam diaboli superbiam elisit, suoque peremit gladio, dum mortem ex morte occidit. Ex cujus victoria inimici Judæi invidiam conceperunt, et pro dilectione odium retribuunt.

Quod idem David per latebras montium, per speluncas ac deserta inimico persequente discurrit, membrorum suorum ac martyrum persecutiones expressit.

Quod inimico suo pepercit, pinnam chlamydis ejus abscindens, figuras quod hostibus suis dum abscidit vitium magnum superbiam parcat, ne dentur æternæ occisioni.

Quod declinans persecutoris insidias, fugit in Geth; sic Christus sævientibus Judæis subtrahens se gentibus dedit.

Arreptitium idem se simulans, dum salivæ illius in barbam decurrunt, Christi firmitatem sapientia conditam, et sacratissimum corpus ipsius in sanctificato pane gestatum manibus suis presbyteri mysterio nobis insinuat.

Idem David dolet occisum inimicum Saul: quia et Christus suos plurimum dilexit inimicos.

Ad David unctum totus colligitur Israel; ad Christum ut promissum est totus colligitur mundus.

In David Christus ille desirabilis omnibus gentibus quasi in solatium deambulans, quia in sole posuit tabernaculum suum, adamavit Ecclesiam super tectum se lavantem, id est, emundantem se a sordibus sæculi, et domum luteam spiritali contemplatione transcendentem atque calcantem: et inchoata cum illa primæ conventionis notitia, postea ab ea penitus separatam diabolus occidit, eamque sibi perpetuo connubio copulavit.

David senili ætate confecto Abisac virgo, quæ eum calefaceret, applicatur: senio urgente mundo, verus David Christus sibi virginem calentem fide applicat Ecclesiam.

In Salomone pax nostra, qui est Christus expres-

sus, in quo sapientia Christus, veniens mittere gladium in terram, hæreticorum fraudem removens veræ matri Catholicæ uti parvulum non divisum, vivum reddit statum; nec vult propter jurgium hæreticorum scindere et dimidiare filium qui ex vivis lapidibus domum construens, unum ex omnibus fidelibus templum fecit: ad quem visendum sapientiamque ejus audiendam, regina Saba, id est Ecclesia, a finibus terræ venit. Universa itaque quæ de Salomone, vel ab eo propheticè gesta sunt recte Christo Domino consignantur. Ne quis autem putaret in Salomone cuncta impleta quæ propheticè de Christo dicebantur, in senectute depravatus, sapientiam divino judicio amisit, ut in Christo Domino omnia illa quæ signata fuerant, servarentur. Cæterum fornicatus mente et corpore, Domino se deserente, male obiisse videtur: metuendum exemplum posteris relinquens, ne felicitate hujus vitæ turbati, Christum deserant; quod est suorum æterna felicitas.

In divisione regni, ac totius populi pene Israelitici a domo David, hæreticorum et schismaticorum ostenditur figura.

In Elia Christus; qui per figuram vespere sæculi ut vitulus immolatus, sacerdotes omnes idololatricæ cum ipso errore simul exstinxit, replens terram gratiæ pluvia, qua fames fidelis animæ repellatur.

Quod eidem Eliæ in eremo constituto corvi panem mane et carnes vespere ministrant, figura totius corporis Domini monstratur: quia primum in preceptis panem, postea carnem Dominicæ passionis ex ligno crucis decoctam Judæi tetri colore gentibus ministrarunt.

Tribus temporibus etiam et dimidio temporis in tribus annis et sex mensibus cælestis pluvia Dei alto judicio negatur eis, qui carnem ejus non comedentes neque ejus sanguinem bibentes, redempti ab ejus corpore inveniuntur alieni.

Elias pastus a vidua, Christus misericordiæ opera suscipiens, et recompensans in Ecclesia, quæ adhuc vidua in agro sacrarum Scripturarum per duo ligna crucis, duo precepta colligit, ut sibi filiisque in tempore famis consulat.

In Elisæo etiam duplex spiritus Eliæ discipulorum chorus Christi, Spiritum sanctum duplo munere accipiens.

In mortuo suscitato, genus humanum per Christum afflatu gratiæ suscitatum, quem ex nullo modo suscitare valuit.

Jordanem Elisæus eodem spiritu operante transit; quo noster Dominus Jesus eundem fluvium suo in Baptismo consecravit.

Insultant pueri Elisæo, et a bestiis sunt lacerati: insultant Judæi Christo, et a Romanis vel malignis spiritibus sunt pervasi. Naaman Elisæus septies lavari, ut purgaretur a lepra, in Jordane jubet: septiformis gratiæ spiritu mundari a vitiis animam, quibus interior exteriorque homo polluitur, signat:

quod etiam aqua ipsa demonstrat qua tinguntur consecrati, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Giezi puer prophetæ munera Naaman accipiens, et per hoc maculis lepræ respersus, hæreticos ostendit, qui venditantes velut expiationes peccatorum, qui quoque maculis, quibus ipsi fuerant aspersi supplentur.

In Ezechiae regis signo Christi descensus, qui est Sol justitiæ; et etiam inferna misericorditer penetrantis figura præsignatur: qui etiam docet nos in bono nunquam prosperatis efferri.

A In Josiæ actibus, Christus verum pascha nobis factus aperte expressus Ecclesiam suam mundans et expurgans, pro qua mortuus est. Cujus filii ob meritum culpæ in captivitatem ducti, qui gratiam Christi in vacuum ducunt, designant: et præcepta Christi velut Jeremiæ parvi pendentes, diabolo velut Nabuchodonosor, captivi vitiis traduntur. Concluditur autem hæc ætas quarta mundi a David usque ad transmigrationem in Babyloniam, continens annos quadragintos septuaginta.

ÆTAS QUINTA

AB EADEM TRANSMIGRATIONE AD CHRISTUM SALVATOREM NOSTRUM.

[4271] Quinta mundi ætas cœpit ab extremo ex-cidio regni Judaici, quod juxta prophetiam Jeremiæ septuaginta annis permansit, anno decimo quarto, postquam percussa est civitas, qui est vicesimus quintus annus transmigrationis regis Joachim, cum quo Ezechiel captivatus est: ipse Ezechiel in visionibus Dei adductus in terram Israel vidit renovationem civitatis ac templi, cæremoniarumque ejus. Vastata Judæa Chaldæi non ut Assyrii in Samariam alios miserere colonos, sed desertam reliquere terram, donec post annos septuaginta in eam Judæi redirent. A sacerdotibus ignis ab altari holocausto matris sublatus et absconditus in puteo post septuagesimum regressionis annum assumitur, inventus vivus. Romanorum sextus Servius regnavit annos quadraginta quatuor, qui tres montes Urbi addidit: Quirinalem, Esquilinum, Viminalem; fossas circum muros duxit. Post Nabuchodonosor, qui, teste Scriptura sacra, viginti quinque post eversam Jerusalem vixit annis, Evilmerodach filius ejus regnavit annis decem et octo; post quem Egesar filius ejus, annis quadraginta. Cui successit frater ejus Laborsodach, mensibus novem. Hoc defuncto ad Balthasar qui Nabooan nuncupatur, transiit imperium. Qui cum jam septemdecim regnaret annos, capta est a Cyro Persarum et Dario Medorum rege Babylonia, discedente Arbace præfecto in Medos, a quo primum Babylonia dehonora-ta fuerat. Partem regni penes se retinere Chaldæi, qui Babyloni- am sibi adversum Medos vindicaverunt, unde factum est ut Nabuchodonosor, cæterique post eum usque ad Cyrum, reges, quamvis Chaldæorum viribus potentes, et Babyloniæ nomine clari legantur, in numero tamen et cardine regum non habentur illustrium. Darius autem Astyagis filius, qui Babyloni- am destruxit, cum Cyro cognato suo agebat annum sexagesimum secundum, quando Babylonia fuit invasa. Quique Daniele- m prophetam sumens, ad se in Mediam duxit, et omni eum honore celebravit. Hujus Darii Daniel ipse ita meminit, dicens: in anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chal-

B dæorum. Ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremi- am prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta annis. Eusebius in Temporum libris triginta annos ab eversione Jerusalem usque ad initium Cyri regis Persarum; Julius autem Africanus septuaginta computat. Porro Hieronymus in Expositione prophetæ Danielis ita dicit: tradunt Hebræi hujusmodi fabulam usque ad septuagesimum annum, quo Jeremias captivitatem Judæorum dixerat esse solvendam, de quo et Zacharias in principio voluminis sui loquitur, irritam putans Dei pollicitationem Balthasar, falsumque promissum versus in gaudium, fecit grande convivium insultans quodammodo spei Judæorum, et vasis templi; sed statim ultio consecuta est. Danielis omnis propheta mysteriis licet sit plena, quædam tamen pars ejus ita claritate elucet, ut etiam tempus signet quando venturus esset ipse Salvator et Dominus. Septuaginta hebdomadas breviatas esse, Gabriel angelus in populo ejus eidem Danieli revelavit, ut adducere- tur justitia sempiterna, et impleretur prophetia, et ungeretur Sanctus sanctorum. Beatus Hieronymus labore ingenioque magno per supputationes anno- rum regum Babyloniæ, septuaginta hebdomadas usque ad nostri redemptoris nativitatem annis quadra- gentis nonaginta perduxit, sejungens septem in res- taurationem templi hebdomadas quinquaginta sep- tem usque ad Domini nativitatem et passionem ip- sius, et unam vastationis quæ facta est a Vespasiano duce cum Tito filio ejus. Duodecim sane sunt propheticæ visiones ejusdem Danielis, sed in Hebræo de- cem tantum reperiuntur. Pythagoras per idem tem- pus, philosophus et Arithmeticæ inventor clarus habetur.

[4292] Persarum primus Cyrus regnavit annos tri- ginta. Hic, ut compleretur verbum Domini ex ore Jere- miæ, primo sui regni anno, laxata Hebræorum capti- vitate, quinquaginta ferme hominum millia regredi fecit in Judæam restituens eis vasa templi Domini au- rea et argentea quinque millia quadraginta. Qui con-

gregati in Jerusalem, mense septimo ædificaverunt altare, et a primo die mensis ejusdem cœperunt offerre holocaustum Domino. Anno autem secundo, adventus sui, mense secundo, templi fundamenta jecerunt; anno incensionis ejus, juxta Africanum, septuagesimo secundo; juxta autem Chronica Eusebii, trigesimo secundo; sed impediens Samaritanis, inermis est opus usque ad annum Darii secundum, qui etiam in regno Assueri et Artaxerxis scripserunt accusationem adversum Judæos; et rescripsit Artaxerxes ne ædificaretur Hierusalem. Romanorum septimus Tarquinius regnavit annis triginta quinque; qui causa Tarquini junioris sui filii qui Lucretiam corruperat, regno expulsus est.

[4322] Cambyses, Cyri filius, annis octo. Hic devicta Ægypto cunctam ejus religionem abominatus, cæremomas ejus et templa deposuit; Babylonem in Ægypto ædificavit. Hunc aiunt Hebræi secundum Nabuchodonosor vocari, sub quo Judith historia scribitur.

Fratres magi, mensibus septem. Jesus sacerdos magnus et princeps gentis: Zorobabel, et Aggæus, Zacharias, et Malachias prophetæ clari habentur.

[4330] Darius annos triginti sex. Inter Darium et Cambysem regnasse duos fratres magos in libris Chronicorum reperimus; verum B. Hieronymus in expositione Danielis scribit, post Cambysem, Smerdem magum regnasse, qui Pantaptem filiam Cambysis duxit uxorem. Qui cum a septem magis fuisset occisus, et in loco ejus Darius suscepisset imperium, eadem Pantapte nupsit Dario, et ex eo Xerxem filium genuit. Secundo anno Darii, septuagesimus captivitatis Hierusalem annus impletur, ut vult Eusebius, testem adhibens Zachariam prophetam, apud quem secundo Darii anno loquitur angelus: *Domine exercituum, usquequo tu non miseraberis Hierusalem, et urbem Juda quibus iratus es? Iste septuagesimus annus est (Zach. i, 12)*. Sexto Darii anno templi ædificatio completur, die tertia mensis Adar, qui est quadragesimus sextus annus ex quo ejus sub Cyro templi fundamenta sunt jacta; unde in Evangelio dicunt Judæi: *Quadragesima et sex annis ædificatum est templum hoc (Joan. ii, 20)*. Cœperunt autem ædificare anno secundo Darii, mense sexto, die vigesima quarta; et anno sexto, ut dictum est, et mense duodecimo, tertia die compleverunt. Ex quo apparet opus templi et antea non parva ex parte paractum annos autem septuaginta à destructione illius usque ad perfectam restaurandi licentiam esse computandos.

Pulsis urbe regibus, qui imperaverant annis ducentis quadragesima quatuor, vix usque ad duodecimum lapidem Roma tenebat imperium. Romæ post exactos reges primum consules a Bruto esse cœperunt; deinde tribuni plebis ac dictatores, et rursus consules semper obtinuerunt, per annos ferme quadringentos sexaginta quatuor usque ad Julium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium, Olympiade centesima octogesima quarta,

[4360] Xerxes, filius Darii, annis viginti. Hic

A Ægyptum, quæ a Dario discesserat, capit, et adversus Græciam pugnaturus, septuaginta millia armatorum, et trecenta de auxiliis, rostratas autem naves mille ducentas; onerarias autem tria millia numero habuisse narratur; et tamen victus, ad patriam refugit. Pindarus, Sophocles et Euripides tragœdiarum scriptores, celebrantur insignes. Inter eruditos quoque historiarum scriptores, Herodotus, et Zeusis pictor agnoscitur. Arrabanus, mensibus septem, Socrates nascitur.

Artaxerxes, qui et Longimanus annis quadraginta. Hujus anno septimo, prima die mensis primi, Esdras sacerdos et scriba legis Dei ascendit de Babylone cum epistola regis, et in prima mensis quinti venit in Hierusalem cum viris mille septingentis. Et inter alia strenue gesta castigavit filios transmigrationis ab uxoribus alienigenis. Ejusdem anno vicesimo, Neemias pincerna de Susis castro adveniens, murum Jerusalem quinquaginta duobus diebus restituit, et ducatum genti duodecim annis præbuit.

Hujusque divina Scriptura temporum seriem continet. Quæ vero posthæc apud Judæos sunt gesta, de libris Machabæorum, et Josephi, atque Africani scriptis exhibentur, qui deinceps universam historiam usque ad Romana tempora persecuti sunt. Et quidem Africanus in quinto Temporum volumine, hujus temporis ita meminit; mansit itaque imperfectum opus usque ad Neemiam, et vigesimum quintum annum regis Artaxerxis. Quo tempore regni Persarum, centum et quindecim anni fuerant evoluti. Captivitatis autem Jerusalem centesimus quinquagesimus et quintus annus erat; et tunc primum Artaxerxes jussit muros extrui Jerusalem; operi præfuit Neemias, et ædificata est platea, et muri circumdati; et ex illo tempore si numerare velis, septuaginta annorum hebdomadas usque ad Christum poteris invenire. Xerxes menses duos, postquam Sogdianus menses septem. Hippocrates medicus clarus habetur, et Democritus agnoscitur. Quo tempore Galli Senones et Viennenses, Martis et Victoriæ templum ad orientem urbis Viennæ constituunt.

[4428] Darius cognomento Nothus, annis viginti et octo. Ægyptus recessit a Persis. Reversis de captivitate Judæis, non reges, sed pontifices præfuerunt usque ad Aristobulum, qui cum dignitate pontificis etiam regale sibi cepit usurpare vocabulum. D Pláto nascitur.

[4446] Artaxerxes qui cognominatus est Mnemon, Darii et Parisatis filius annis quadraginta. Sub hoc rege videtur historia Esther completa; ipse quippe est qui ab Hebræis Assuerus à septuaginta interpretibus Artaxerxes vocatur. Athenienses quatuor et viginti litteras habere cœperunt; ante enim tantum sexdecim habebant. Galli Senones, ducé Brenno, exercitu copioso Romam invadunt, et incensam sex mensibus vastaverunt. Universam juventutem, quam constat vix mille hominum tunc fuisse, in arce Capitolini montis, latitantem obsidione concludunt; ibique infelices reliquias fame, peste, desperatione,

formidius terrent, subigunt, vendunt. Nam mille libras auri discessionis pretium paciscuntur; tribuni militares pro consulibus esse coeperunt. Carthaginensium bellum formidolosissimum inchoatum, Livio consule. Navale praelium cum Annibale seniore commissum. Triginta et una naves Annibalis captæ, viginti mersæ, tria millia hominum occisi, septem millia capti. Annibal scapha subductus aufugit. Caio Aquilino Floro, Lucio Cornelio Scipione consulibus, Hannone in locum Annibalis imperatore subrogato, navali praelio victus, exercitu amisso, ipse Hanno confertissimis hostibus se immiscuit, ibique occisus est. Annibal senior a Carthaginensibus iterum imperator, infeliciter cum Romanis navali praelio congressus, et victus, seditione suorum lapidibus coopertus interlit. Carpendo imperatore, et Hannone classi præfecto, iterum Carthaginenses conserto praelio cum Romanis, sexaginta et quatuor naves perdidit. Trecenta et eo amplius castella populata. Manlio consule, septem et viginti millia captivorum cum ingentibus spoliis ex Africa Romam missi. Serpens miræ magnitudinis centum viginti pedum, haud procul a flumine Bagada, in Africa a Regulo consule occiditur. Asdrubale et Amilcare imperatoribus, Regulo consule, atrocissimum bellum gestum in quo cæsa sunt Carthaginensium decem et septem millia; capta quinque millia. Elephantum decem octo abducti. Oppida octoginta et duo in deditionem cessere. Carthaginenses Hispanorum, Gallorum; sed et Græcorum auxilio comparato, Xantippo Lacedæmonio cum auxiliis accito pugnam cum Romani conserunt. Triginta millia Romanorum militum prostrati; Regulus, ille dux nobilis cum quingentis viris captus, in catenas coniectus est. Decimo anno Punici belli Xantippus tam audacis facti conscius, rerum instabilem mutationem timens, ex Africa migravit in Græciam. Emilio Pacillo Fulvio coss. Romani cum classe trecentorum navium cum Carthaginensibus pari classe conveniunt. Centum et quatuor naves Carthaginensium demersæ. Triginta cum pugnatoribus captæ, triginta et quinque millia militum cæsi, novem navibus Romanorum depressis, mille centum militibus perditis. Hannone duce imperatore Pænorum; commisso praelio Emilio iterum consule, novem millia militum perdidit. Romana classis ad Italiam prædis onusta remeans, infando naufragio eversa. Nam de trecentis navibus ducentæ viginti perierunt. Octoginta vix abjectis oneribus liberatæ. Hamilcar, rex Pænorum, Numidiæ mille argenti talentis, et viginti millibus bovum belliquos condemnavit. Principes omnium populorum patibulo suffixit. Servillus et Sempronius, ducentis et sexaginta navibus in Africam transgressi maritima circa Syrtes depopulati sunt. Inde cum ad Italiam redirent, illisi copulis, centum quinquaginta naves onerarias perdidit. Asdrubal imperator cum elephantis centum viginti, et equitum peditumque amplius triginta millibus cum Metello pugnam conseruit. Viginti millia Carthaginensium eo praelio cæsi sunt. Elephantum

A quoque sex et viginti interfecti, centum et quatuor capti, Asdrubal cum paucis Lilybæum profugit. Regulus, qui per quinquennium captivus detinebatur, ad pacem petendam Romam missus, non impetrata pace reversus, resectis palbebris, in machina religatus, vigilando a Carthaginensibus necatur. Attilus Regulus et Manlius coss. victi ab Annibale Amilcaris filio, perdita exercitus parte, vix ægre evaserunt. Claudius consul a classe Pænorum superatus, cum triginta navibus Lilybæum in castra confugit; octo millia militum cæsi, triginta capti referuntur. Luctatius consul cum Hannone navibus decertans quatuor et sexaginta Punicas naves cepit, centum et triginta demersit; triginta duo millia hominum capti, cæsa quatuor millia fuere. Hanno navem antevertens aufugit, Luctatius ad Erycinam civitatem duo millia Carthaginensium conserta pugna interfecit. Carthaginenses ea conditione paciscuntur, ut Sicilia Sardiniaque decederent, et puri argenti tria millia talentorum æquis pensionibus per annos viginti penderent. Post annos tres et viginti bellum Punicum primum ex quo inchoatum fuerat; finitum. Aristoteles octavum decimum ætatis annum gerens, Platonis auditor est.

Artaxerxes, qui et Ochus annis sex et viginti qui discedere ab armis, et quiescere in pace universam Græciam per legatos præcepit, denuntiatis contradictorem pacis bello impetendum. Bellum civile et plusquam civile apud Persas gestum; cum Artaxerxes et Cyrus, filii Darii; de regno ambigerent; in quo conflictu, cum e diverso concurrentes sibi ambo fratres, mutuo casu subjecti fuissent, prior Artaxerxes vulneratus a fratre, equi velocitate morti exemptus evasit; Cyrus autem mox a cohorte regia oppressus, finem certamini dedit. Sic Artaxerxes potestatem regni fratricidio firmavit. Lacedæmones toti orienti bellum moventes, Hircilidem ducem in hanc militiam legunt. Qui cum sibi adversus duos potentissimos Persarum regis præfectos, Farnabuzum et Tisipharnem, pugnandum videret, provisum ad tempus consilio, ut pondus geminæ congressionis eluderet, unum denuntiato bello appetit, alterum pacta pacem suspendit. Darnabuzus Tisipharnem apud Araxerem ut proditorem defert: in cuius locum Conon Atheniensis exsul navali praelio constituitur. Qui classem Lacedæmoniorum invadit, hostiles agros, turres, castella, cæteraque præsidia expugnat: et veluti effusa tempestas, quacunque incubuit, cuncta prosternit. Thebani auxilio Atheniensium multa animati fiducia propter virtutem atque industriam Epaminondæ ducis sui; terrestre praelium committunt. Lysander, Lacedæmoniensis dux clarus occiditur. Pausanias dux alter insimulatus prodicionis, in exsiliu ducitur. Agesilaus, rex Lacedæmoniorum, Thebanos successu duplicis victoria lætiores aggreditur, et superat. Ipse tamen Agesilaus graviter vulneratur. Conon Atheniensis dux Persici exercitus, Athenas reedificat. Lacedæmones furtim castellum Arcadium repentina irruptione perfringunt. Arcades

juncto sibi Thebanorum auxilio, amissa furto bello repetunt. Archedamus dux Lacedæmoniorum, ibi vulneratur. Thebani dato parcendi signo, finem dedere certamini. Thebani, Lacedæmoniis ad alia bella conversis, tacito intempesta nocte Lacedæmonem veniunt; præcognito adventu hostium, armati senes, ævo confecti, adversus quindecim millia militum, vix centum homines in ipsis se portarum angustiis objecere. Superveniente juventute Lacedæmoniorum, aperto prælio, Epaminondas dux Thebanorum, incautius dimicans, vulneratur. Cum de victoria suorum comperisset, scutum exosculatus remota manu qua vulnus ocluserat, egressum sanguinis, ac mortis patefecit introitum. Iterum terribilis Gallorum inundatio juxta Anienem fluvium, et quartum ab urbe lapidem consedit. Ubi atrocissimam pugnam Manlius Torquatus [singulariter inchoavit. Titus Quintus dictator cruentissima congressione confecit. Iterum in bellum ruentes Galli a Cæio Sulpitio dictatore superati sunt. Iterum se Galli per maritima loca diffuderunt, et a Marco Valerio Corvino occiso provocatore Gallo graviter trucidati sunt. Artaxerxes, qui et Ochus, post transactum in Ægypto maximum diuturnumque bellum, plurimos Judæos in transmigracionem egit, atque in Hircania ad Caspium mare habitare præcepit. Cujus etiam belli tempestate transurrens, et Sillodam opulentissimam Phœnicis provinciæ urbem delevit, et Ægyptum quamvis prius victus, [tunc tamen subactam comminutamque ferro, Persarum subjecit imperio. Demosthenes orator agnoscitur. Aristoteles philosophus prædicatur. Plato moritur.

[4512] Arses, Ochi filius, annos tres. Judæorum pontifex maximus Jaddus clarus habetur, cujus frater Manasses templum in monte Garizim constituit. Speusippus moritur, cui succedit Xenocrates. In his diebus Alexander magnus, atrocissimus turbo totius orientis, nascitur. Anno ab urbe condita quadringentesimo secundo, Alexander rex Epirotarum, Alexandri magni avunculus, trajectis in Italiam copiis maximo bello in Lucania victus atque occisus est. Anno ab urbe condita quadringentesimo, Philippus Amynthæ filius, Alexandri pater, regnum Macedonum adeptus, viginti quinque annis tenuit: quibus hos omnes acerbitatum acervos, cunctasque malorum moles struxit. Hic obses primum Thebanis datus a patre, per triennium apud Epaminondam imperatorem et philosophum, eruditus est. Hic rex sanctus cum Athenis bellum gessit et vicit; Larissam urbem nobilissimam cepit; Thessaliam ambitione habendorum equitum invasit, et exercitu suo admiscuit. Cum Aruba Molossorum rege pactus, sororem ejus Olympiadem uxorem duxit. Qui aruba dum imperium suum Macedonum affinitate se dilataturum putat, per hoc deceptus amisit; privatusque in exsilio consenuit. Philippus apud Matonam urbem ictu sagittæ oculum perdidit, et prope totam Græciam consiliis præventam, viribus domuit; Cappadociam, capto per dolum rege, imperio Macedoniæ

subdidit. Philippus fratres suos patri ex noverca genitos interficere aggressus, Olinthum urbem florentissimam, sanguine repleta, opibus hominibusque vacuavit, et abstractos inde fratres supplicio et neci dedit. Auraria loco in Thessalia et argenti metalla in Thracia invasit. Philippus angustias Thermopylarum instructis copiis ingreditur, easque præsidis emunit, Athenienses, Phocenses, atque Thessalos perdomuit. Byzantium a Pausania rege Spartanorum conditam, obsidione cinxit. Scythicum bellum totis viribus aggreditur. Viginti millia puerorum ac fœminarum Scythicæ gentis capta. Pecorum magna copia abducta, auri argentique nihil reperiuntur. Viginti millia nobilium equorum sufficiencyo generi Macedoniam missi. Bello Triballico ita Philippus in femore vulneratus est ut per corpus ejus equus interficeretur. Hic postmodum die nuptiarum Cleopatras filia suæ, cum inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet, a Pausania nobili Macedonum adolescente in angustiis sine custodibus circumventus occiditur. Romani bellum Latinis rebellantibus intulerunt, Manlio Torquato et Decio Murecoss. in quo bello Decius occubuit; Manlius filium suum juvenem victorem occidit. Minutia virgo Vestalis ob admissum incestum, viva obruta in campo qui nunc Sceleratus vocatur. Trecentæ septuaginta matronæ damnatæ, quæ propinasse venena viris suis et sceleris consciæ repertæ sunt.

[4525] Darius, Arsami filius, annis sex; Alexander Philippi et Olympiadis filius viginti ætatis annos gerens, Macedonibus regnare cœpit. Fabio magistro equitum Romanorum pugnam conserente, viginti millia Samnitum ceciderunt. Veturio et Posthumio consulibus, apud Caudinas furculas, Samnites victoria potiti, universum exercitum Romanorum turpiter captum, armis etiam vestimentisque nudatum sub jugum miserunt, sexcentis equitibus Romanis in obsidatum receptis. Papirio consule, Samnites victi sunt. Hunc Papirium inter cæteros duces tunc in Republica sua optimos, Romani delegerunt, qui Alexandri impetum sustineret. Demosthenes orator auro Persarum corruptus, ut Græci ab imperio Macedonum desicerent, auctor exstitit. Alexander Athenienses metu mulctæ solvit; Thebanos cum diruta civitate delevit; reliquos sub corona vendidit; cæteras urbes Achaïæ et Thessaliæ vectigales fecit; Illyrios et Thracas bello domuit. Profecturus ad Persicum bellum, omnes cognatos ac proximos suos interfecit. In exercitu ejus fuerunt peditum triginta duo millia, equitum quatuor millia, naves centum et octoginta. Tam parva manu universum terrarum orbem aggredi ausus est. Primo ejus cum Dario rege congressu, sexcenta millia Persarum in acie fuere. Secundo Darii adventu timens Alexander angustias locorum, Taurum montem mira celeritate transcendit, et quingentis stadiis sub una die cursu transmissis, Tarsum venit. Ibi cum sudans in Cidnum præfrigidum amnem descendisset, obrigit: contractuque ner-

vorum proximus morti fuit : Darium cum trecentis millibus peditum, et centum millibus equitum, in aciem procedit. Ingentibus utrinque animis pugna committitur; in qua ambo reges, et Alexander et Darius, vulnerantur. Persarum ibi tunc militum octoginta millia, equitum decem millia cæsi, capti autem quadraginta millia fuere. Ex Macedonibus cecidere pedites centum et triginta, equites centum et quadraginta. In castris Persarum multum auri cæterarumque opum repertum. Inter captivos castrorum, mater et uxor eadem, soror et filia duæ Darii fuere. Quarum redemptionem Darius oblata etiam regni dimidia parte, non impetravit. Darius spe pacis amissa quadraginta quatuor millia peditum, et centum millia equitum, Alexandro apud Tarsum bello opponit. In ferrum ruunt Macedones, raroque ullo prælio tantum sanguinis fusum [est. Darius victus, persuasum suorum fugere compulsus, totusque Oriens in potestatem Macedonii cessit imperii. Alexander quatuor et triginta continuis diebus, castrorum prædam percensuit. Persipolim caput Persici regni confertissimam opibus totius orbis invasit. Darium cum propinquis suis vinctum compedibus aureis teneri comperisset, cum sex millibus equitum persequi statuit inventumque in itinere multis confossum vulneribus, ac mortuum, sepeliri in sepultura majorum præcepit. Tribus præliis totidemque annis quinquies decies centena millia peditum equitumque consumptam, Alexander etiam Judæa ingressus, favorabili terque exceptus, Deo victimas immolat et pontificem templi Jaddum honoribus plurimis prosequitur. Andromacho locorum custode dimisso. Sub Persarum regibus pontifices summi fuerunt, Josue, Joachim, Eliasiph, Joiada, Jonathan, Jaddus. Mansit autem Persarum regnum, quod interfecto Dario destructum est, annos ducentos triginta unum. Alexander post mortem Darii, annis quinque regnavit. Indiam ingressus, Nisam urbem adiit. Callisthenem philosophum sibi apud Aristotelem condiscipulum, cum plurimis aliis principibus, quod eum deposito salutandi more ut Deum non adoraret, occidit. Cum Poro Indorum rege cruentissimum bellum gessit. Porus multis vulneribus confossum, et captus, ob memoriam virtutis, in regnum restitutus est, multas gentes subactas periculosissimis præliis. Indum flumen ingressus, Babylonem celeriter rediit, ubi cum exterritarum totius orbis provinciarum legatio operiebatur: Carthaginensium, totius Africæ civitatum, Hispanorum, Gallorum, Siciliæ, Sardinia: plurimæ præterea partes Italia:; ibique tricesimo secundo vitæ, regni autem sui duodecimo anno, ministri insidiis veneni haustu periit. Post quem translato in multos imperio Ægyptum Ptolomæus, Lagi filius, tenuit; Macedonas Philippus, qui et Artheus frater Alexandri; Syriam et Babylonem, et omnia regna Orientis Seleucus Nicanor; Asia: regnavit Antigonus. Qui apud Daniele per quatuor hirci qui arietem conterit cornua designantur.

[4537] Ptolomæus, Lagi filius, annis quadraginta

A Græci æstimantes, ne exsules recepta libertate, ut Alexander per epistolam jussisset, ultione meditentur, a regno Macedonum defecerunt: bellumque Antipatro, cui Græcia sorte venerat, ingerunt. Bellum inter Antigonum et Perdiccam, cui Media minor sorte obvenerat, gravissimum oritur. Ptolomæus Ægypti viribus Perdiccam, acerbissimo bello aggressus, interfecit. Olympias, mater Alexandri, capta a Cassandro Caria: duce occiditur; Ptolomæus et Cassander inita cum Lysimacho et Seleuco societate, bellum terra marique contra Antigonum, qui spe dominandi Herculem, Alexandri filium, liberare simulabat, instruunt. Eo bello Antigonus cum filio Demetrio vincitur. Cassander Ptolomæo in victoria particeps Herculem Alexandri filium, quatuordecim jam annorum, cum matre occidendum curat. Ptolomæus cum Demetrio navali prælio confligit victusque in Ægyptum refugit. Hac victoria Antigonus elatus, regem secum Demetrio filio appellari jubet.

Quod exemplum omnes secuti, regum sibi nomen dignitatemque sumpserunt. Ptolomæus et Cassander, cæterique alterius factionis duces, Seleucus quoque ex Asia majore epistolis se invicem confirmantes bellum adversus Antigonum communibus viribus struunt.

Eo bello Antigonus occisus est. Victores cum de præda non convenirent, in duas factiones diducuntur, Seleucus Demetrio, Ptolomæus Lysimacho et Cassandro jungitur.

C Cassandro defuncto, Philippus filius succedit. Antipater Thessalonicem matrem suam, Cassandri uxorem, manu sua transverberat. Alexander frater ejus, ob ultionem matris, bellum adversus fratrem instruit, et a Demetrio, cujus auxilium petierat, circumventus occiditur. Ptolomæus et Seleucus et Lysimachus, iterum societate pacta, bellum adversus Demetrium transferunt. His comitem et belli socium se Pyrrhus rex Epiri jungit, Demetrioque Macedonia pulso, regnum Macedonia: Pyrrhus invasit. Lysimachus generum suum Antipatrum insidiantem sibi interfecit, filiumque suum Agathoclem perosus occidit. Seleucus decimo tertio Ptolomæi anno Syria: regnare cœpit: Babyloniam expugnavit: Bactrianos novis motibus assurgentes perdomuit: transitum in Indiam fecit quæ post mortem Alexandri excusso cervicibus jugo præfectos ejus occiderat. Cum Andragatho duce multa et gravia prælia gessit, firmatisque conditionibus pacta pace discessit: a quo tempore Machabæorum Hebræa historia Græcorum supputat regnum. A quo et Edisseni sua tempora computant. Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apamiam, Edessam, Beroeam, et Pellam urbes condidit: in easque urbes quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium et municipalem ordinem, cum Græcis æquali honore concedens. Exstinctis jam triginta quatuor Alexandri ducibus, Lysimachus annos natus septuaginta quatuor, et Seleucus septuaginta septem bellum inter se conferunt. Ultimum hoc bellum Alexandri commilitonum fuit. Lysimachus

vel amissis vel interfectis ante quindecim liberis postremus occisus est. Seleucus postmodum, insistente Ptolomæo, cujus sororem Lysimachus habuerat, insidiis circumventus, occisus est. Ptolomæus Hierosolymis et Judæa in ditionem suam dolo redactis, plurimos captivorum in Ægyptum transtulit.

Judæorum pontifex maximus, Onias Jaddi filius, clarus habetur. Post quem religiosissimus ac piissimus pontifex Simon Oniæ filius.

Post quem Eleazarus, frater ejus, filio ejus Onia parvo admodum derelicto. Hoc tempore Zeno Stoicus, et Menander comicus, et Theophrastus philosophus claruerunt. Pyrrhus rex Epirotarum et Macedoniæ Tarentinis junctus, qui classem Romanam prætereuntem invaserant, cum exercitu Romano et Levino consule pugnam iniit: qui viginti elefantos usque ad id tempus Romanis invisos, in Italiam primus invexit.

[4570] Ptolomæus Philadelphus, annis triginta octo. Sostratus pharum in Alexandria contruxit. Ptolomæus Judæos qui in Ægypto erant, liberos esse permisit, et Eleazaro pontifici vasa sancta restituens, multa donaria in templum Hierosolymis transmisit. Septuaginta interpretes petiit, qui Scripturam sanctam in Græcum eloquium verterent. Tantæ autem potentiæ fuit, ut Ptolomæum patrem vinceret. Habuit enim peditum infinita millia, equitum viginti millia, curruum duo millia, elefantos quos primus adduxit ex Æthiopia quadringentos. Judæorum pontificatum post Eleazarum avunculus ejus Manasses accepit. Aratus astrologus agnoscitur: atque argentei nummi primum Romæ constituuntur, Amilcar, dux Carthaginensium, ab Hispaniis in bello occisus est. Illyricum bellum atrocissimum cum Romanis gestum. Cisalpina Gallia a Romanis defecit. Commissoque prælio apud Aretium Atilius consul occisus est. Eodem anno diro miseram Urbem tetruere prodigia. Namque in Piceno fluvio sanguis effluxit, et apud Tuscos cælum ardere visum, et Arimini nocte multam lucem claram obfussisse ac tres lunas distantibus cœli regionibus exortas apparuisse. Flaminius consul, contemptis auguriis, cum Gallis et conflixit et vicit. Annibal Pœnorum imperator patri Amilcari, cum esset novem annis natus, juravit se Romanis nunquam amicum futurum. Pyrenæos montes transgressus inter ferocissimas Gallo-

A Æmilius Paulus, et P. Terentius Varro consules, contra Anibalem missi omnes pene Romanæ spei vires perdidit: quadraginta et quatuor millia Romanorum interfecti. Consul Æmilius Paulus occisus; Varro consul cum quinquaginta equitibus fugit; consulares et prætorii viri viginti interfecti; senatores capti vel occisi triginta; nobiles viri trecenti, pedestrium militum quadraginta millia, equitum ter mille quingenti. Usque adeo ultima desperatio Reipublicæ apud residuos Romanos fuit, ut senatores derelinquendam Urbem putarent, nisi Cornelius Scipio tribunus tunc militum, idem qui postea Africanus, districto gladio deterruisset, ac potius pro patriæ defensione in sua verba jurare coegisset, Claudius Marcellus Annibalis exercitum prælio fudit. Centenius Penula centurio ab Annibale cum octo millibus millium cæsus. Cneius Fulvius prætor victus. Annibal ad Anienem fluvium tribus millibus ab Urbe, cum Gn. Fulvio et Sulpitio consulibus pugnam commissurus, subito imbre et grandine mistæ nubibus effuso, territus in castra refugit. Tuncque dixisse fertur: potiundæ sibi Romæ modo voluntatem non dari, modo potestatem. Scipiones duo fratres in Hispania Asdrubalem Pœnorum imperatorem gravissimo bello oppresserunt. Idem Scipiones ambo e fratre Asdrubalis in Hispania interfecti sunt; a Qu. Fulvio Capua capta est. Scipio annos natus viginti quatuor, imperium in Hispania proconsulare sortitus est, pro patre et patruo ibi occisis. Magonem fratrem Annibalis captum cum cæteris Romam misit. Scipio Pœnorum ducem Asdrubalem vicit, et castris exiit. Universam Hispaniam a Pyrenæo usque ad Oceanum in provinciam redegit. Consul cum Licinio Crasso creatus, in Africam transiit.

B Annem Amilcaris filium ducem Pœnorum interfecit. Asdrubal imperator Carthaginem profugus venit. Annibal in Italia Fluvium proconsulem cum undecim tribunis interfecit. Marcellus consul cum Annibale triduo continuo dimicavit. Primo die, pari pugna discessum est; sequenti, victus consul; tertio, victor Annibalem fugere in castra compulit. Fabius Maximus consul, Tarentum quæ a Romanis desoiverat, cepit: ibique ingentes copias Annibalis, cum ipso duce ejus Carthalone delevit; Claudius Marcellus consul ab Annibale cum exercitu occisus est. Annibal utrumque consulem Marcellum et Crispum insidiis circumventos interfecit; Asdrubal frater Annibalis a Marco Livio et Claudio Nerone consulibus præventus, cum omni exercitu suo in Italia interfectus est. Annibali caput fratris sui Asdrubalis ante castra ipsius projectum. Sempronius consul cum Annibale congressus, et victus, Romam refugit. Annibal post tredecim annos redire in Africam, jussus obsessis Carthaginensibus subvenire, fletus reliquit Italiam, omnibus Italicæ generis militibus qui sequi nollent interfectis; Cathaginem venit, colloquium Scipionis petit: ubi eum se diu attoniti admiratione mentua suspexissent, infecto pacis he-

gotio, prælium consertum est. Inde Annibal cum paucis inter tumultum elapsus, Adruentum confugit. Carthaginensibus pax per Scipionem concessa, navis plusquam quingentæ incensæ. Scipio triumphans Urbem ingressus, quam, ^a Terentius comicus ex nobilibus Carthaginensium captivis pileatus, quod insigne incultæ sibi libertatis fuit triumphantem post currum secutus est. Punicum bellum secundum finitum; quod gestum est annis sexdecim.

[4588] Ptolomæus Evergetes frater superioris regis annis viginti sex, qui indè Evergetes ab Ægyptiis est vocatus, quia capta Syria à Cilicia, et prope modum universa Asia, inter innumera argenti pondera ac vasa pretiosa, etiam deos eorum quos Cambyses, capta Ægypto, in Persas portaverat, retulit Judæorum pontifex Onias, Simonis justii filius, clarus habetur. Cujus item filius Simôn non minori gloria fulget. Sub quo Jesus filius Siraeh Sapientiæ librum componens, quem Panaretum vocat: etiam Simonis in eo fecit mentionem. Flaminius proconsul, Philippum regem et cum eo Thracas, Maces, Illyrios, multasque præterea gentes, quæ in auxilium ejus venerant, bello subegit. Antiochus rex Syriæ bellum contra populum Romanum instruens, in Europam transivit ex Asia. Annibal exhiberi Romam a senatu jussus, clam ex Africa profectus, ad Antiochum migravit: quem cum apud Ephesum invenisset cunctantem, mox in bellum impulit. Scipio Africanus inter cæteros legatos ad Antiochum missus, etiam cum Annibale colloquium familiare habuit: sed infecto pacis negotio, ab Antiocho discessit. Commissoque bello, a consule Glabrione superatus Antiochus vix cum paucis fugit e prælio. Iterum Scipio Africanus habens in auxilio Eumenem Attali filium, adversus Annibalem, qui tunc Antiochi classi præerat, bellum navale gessit. Antiochus, victo Annibale atque in fugam acto, simulque omni exercitu amisso, pacem rogavit, filiumque Africani (incertum quando ceperit) ultro remisit. Annibal apud Prusiam Bythyniæ regem cum a Romanis reposceretur, veneno sese necavit.

Philippus rex, qui legatos populi Romani interfecerat, propter Demetrii filii sui, quem legatum miserat, verecundissimas preces, veniam meruit: eundem Demetrium continuo velut Romanis amicum, fratremque ipsius, veneno necavit. Scipio Africanus ab ingrata sibi Urbe diu exsulans, apud Amiternum oppidum morbo periit. Lepido et Mucio consulibus, Basternarum gens ferocissima, auctore Perseo Philippi filio, prædarum spe sollicitata, et transeundi Istri fluminis facultate, sine ulla pugna vel aliquo hoste deleta est. Nam tunc forte Danubius, qui et Hister, crassa glacie superatus, pedestrem facile transitum pattebatur, enormitate igitur ponderis et concussionis gladiantium concrepante gelu, se glacialis crusta dissolvit, universumque in mediis gurgitibus victa et comminuta destituit. Vulcani insula, quæ ante non fuerat, repente in mari orta est.

A Gracchus Tiberius Sempronius, apud Viennam urbem Galliæ, in Hispaniam ulteriorem transiens, Platomam miro opere construxit, et pontem super Rhodanum ab utroque litore castris miro opere fundatis superduxit. P. Licinio Crasso; C. Cassio Longino coss. Macedonicum bellum gestum: in auxilio Romanorum tota primum Italia, deinde Ptolomæus rex Ægypti, et Ararathes Cappadociæ, Eumenes Asiæ; Massinissa Numidiæ fuerunt: Perseum Demetrii Philippi filium, et Macedones secuti sunt: Thracas cum rege Chesi et universi Illyricum rege Gentio commisso prælio victi fugere Romani. Sequente pugna, pene pari clade in hiberna discessum est. Deinde Perseus multis præliis exercitu Romano profligato, in Illyricum transiit. Præsidium Romanorum expugnavit: ubi magnam multitudinem Romanorum partim occidit, partim sub corona vendidit, partim secum in Macedoniam duxit. Sed postea a L. Æmilio Paulo victus et captus, in triumpho cum filiis ante currum actus, apud Albam in custodia defecit. Filius ejus junior fabricam ærariam ob tolerandam inopiam Romæ didicit: ibique consumptus est.

[4614] Ptolomæus Philopator, filius Evergetis, annis decem et septem. Hic prælio victis Judæis numero sexaginta armatorum millium, bellum adversus Antiochum regem Syriæ sumit: et victo Philopatore Judæam sibi sociavit. Judæorum pontifex Onias, filius Simonis, insignis habetur, ad quem Lacedæmoniorum rex Arrius legatos mittit: Claudius Marcellus Syracusas florentissimam urbem Siciliæ cepit. Scipio alter Africanus ultro se militaturum in Hispania obtulit: profectusque magnas strages gentium dedit. Tertium Punicum bellum exortum. Proconsules profecti in Africam, cum jam senatus Carthaginem delendam censuisset, Carthaginenses jussi, arma et naves tradiderunt. Postmodum procul a mari residentes, dolorem ad desperationem contulerunt, duosque duces Asdrubales creaverunt: et propter inopiam ferri, arma aggressi facere, auri argentique metallis suppleverunt. Carthaginis situs fuisse hujusmodi dicitur: Viginti duo millia passuum muro amplexa, tota pene mari cingebatur, absque faucibus quæ tribus milibus aperiebantur. Is locus murum viginti pedes latum habuit saxo quadrato in altitudinem cubitorum quadraginta. Arci urbis Byrsæ nomen erat: paulo amplius quam duo millia passuum tenebat. Ex una parte murus communis est urbis et Byrsæ, imminens mari. Primum ab hac consules repulsi: deinde ab Scipione intra muros hostes repulsi. Asdrubal imperator, Massinissæ regis Numidiæ nepos subselliorum fragmentis in curia a suis propter suspicionem proditoris occisus est. Scipio suprema sorte Carthaginem delere molitus: dum continuis sex diebus noctibusque pugnatur, ultima Carthaginenses desperationem traxit, rex Asdrubal alter se ultro dedit. Transfugæ qui Æsculapii templum occupaverant, voluntario præcipitio dati, igni

^a De Terentio Guleone ista intelligenda docuimus, cap. 19, lib. iv Oros. 3.

consumpti sunt. Uxor Asdrubalis se duosque filios secum in medium jecit incendium: eundem nunc mortis exitum faciens novissima regina Carthaginis, quem prima fecerat. Ipsa civitas septemdecim continuis diebus arsit, omni murali lapide in pulverem communito, septingentesimo post anno quam concita est.

[4631] Ptolomæus Epiphanes, filius Philopatoris, annos viginti quatuor. Hujus tempore gesta sunt quæ secundi libri Machabæorum continet historia. Onias sacerdos assumptis Judæorum plurimis, fugit in Ægyptem, et a Ptolomæo honorifice susceptus, accepta ea regione quæ Heliopoleos vocabatur, et concedente rege, templum exstruxit in Ægypto simile templo Judæorum, quod permansit usque ad imperium Vespasiani, annis ducentis et quinquaginta. Sub occasione igitur Oniæ pontificis, infinita Judæorum examina in Ægyptum confugerunt. Quo tempore et Cyrene eorum multitudine repleta est, pugnantibus contra se magno Antiocho et ducibus Ptolomæi, posita in medio Judæa in contraria studia scindebatur, aliis Antiocho, aliis Ptolomæo faventibus. Hæc autem vel Oniæ vel cæteris fuit causa Ægyptum petendi. Consule Mummio Corinthus, urbs opulentissima, quippe quæ velut officina omnium artificum et artificiorum, et emporium commune Asiæ atque Europæ fuerit, expugnata et subversa est. Plurima itaque parte populi ferro flammisque consumpta, reliqua sub corona vendita est urbs incensa, muri funditus diruti: muralis lapis in pulverem redactus, præda ingens erepta est, Sane cum propter multitudinem et varietatem statuarum simulatorumque in illo civitatis incendio, permista in unum auri, argenti, atque æris omniaque simul metalla fluxissent, novum genus metalli factum est. Unde usque hodie sive ex ipso, sive ex imitatione, ipsius æs Corinthium et Corinthia vasa dicuntur. Viriatus in Hispania, genere Lusitanus, homo pastoralis et latro, primum infestando vias, vastando provincias, maximo terrori Romanis fuit: Ventidium prætorem cum omni exercitu fugavit: Caium similiter multis præliis fractum; Claudium cum magna instructura belli pepulit: trabeas, fasces, cæteraque insignia Romana in montibus suis tropæa suspendit. Sic per quatuordecim annos, cum Romanos duces atque exercitus prostravisset, insidiis suorum interfectus est. Androgynus Romæ visus, jussu aruspicum in mare mersus est. Pestilentia tanta exorta, ut ministri faciendorum funerum primum non sufficerent, deinde non essent, magnæ domus, vacuæ vivis plenæ mortuis remanserunt: largissimæ introrsum hæreditates, et nulli ponitus hæredes. Puer Romæ ex ancilla natus quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, auribus totidem, natura viri duplex. Scipione Africano consule, Numantia in citeriore Hispania, Numantini quoque cuncti pariter ferro veneno atque igne consumpti sunt. Scipio Thiresum quemdam Celticum principem consuluit. Qua ope Numantia, aut prius invicta claruisset, aut post

A fuisset eversa. Thiresus respondit, concordia invicta, discordia exitio fuit. Ptolomæus sororem suam stupro cognitam, ac deinde in matrimonium receptam, novissime turpius quam duxit abjecit. Privignam suam, hoc est filiam sororis et conjugis, conjugem ascivit. Filium suum quem ex sorore suscepit, necnon et filium fratris occidit. Quamobrem tantis incestis parricidiisque execrabilis, ab Alexandrinis regno pulsus est. Antiochus non contentus Babylonia atque Ecbatana, totoque Mediæ imperio, adversus Pharaatem Parthorum regem congressus et victus est. Habuit enim in exercitu suo centum millia armatorum, ducenta millia et amplius calonum atque lixarum, immista scortis et histrionibus. Parthorum igitur viribus oppressus interiit.

B [4635] Ptolomæus Philometor, annis triginta quinque. Aristobulus natione Judæus peripateticus philosophus cognoscitur. Qui etiam Philometori Ptolomæo explanationum in Moysem commentarios scripsit. Attalus, Eumeni filius, moriens testamento populum Romanum imperio Asiæ succedere hæredem jussit. Licinius Crassus consul adversus Aristonicum Attali fratrem, qui traditam per testamentum Romanis Asiam pervaserat, cum instructissimo missus exercitu: præterea a magnis regibus, hoc est, Nicomede Bithyniæ, Mithridate Ponti et Armeniæ, Ariarathe Cappadociæ, Philemene Paphlagoniæ, eorumque maximis copiis adjutus, conserto bello victus est: et circumventus ab hostibus pene captus esset, nisi virgam, qua erat usus ad equum, in oculum Thracis impegisset. Barbarus cum ira et dolore exarsisset, propterea latus Crassi gladio transverberavit: ita excogitato genere mortis, effugit et decus et servitatem. Perpena consul Aristonicum recenti victoria feriatum, improvise bello, in fugam vertit, et urbem ad quam confugerat obsidione circumtactam ad deditionem coegit. Aristonicus Romæ jussu senatus strangulatus est. Seleucus cognomento Philometor, undecim annis regnavit in Syria. Seleuci temporibus Heliodorus missus a rege ad exspoliandum ærarium templi, divinitus flagellatus repellitur. Cui succedit Antiochus, qui appellatus est Soter: deinde Antiochus, qui appellatus est Theos, id est Deus: deinde Antiochus Epiphanes. Hic ingressus est Ægyptum, et constituit bellum adversum Ptolomæum regem Ægypti. Hic Judæorum legem impugnat omniaque sordibus idolorum complens, in templo Dei Jovis Olympii simulacrum ponit. Sed et in Samaria super verticem montis Garizia, Jovis Peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis, ut id faceret, precantibus. Verum Mathathias sacerdos leges patrias vindicat, adversus Antiochi duces arma corripiens; unde ortum martyrium sanctorum Machabæorum septem fratrum nimis venerabile, in quorum honore Viennensis Ecclesia fundata est.

Onias summus pontifex habetur, cujus frater Jason, præripiens summum sacerdotium, permittente Antiocho, legitima civium jura destituens; sub ipsa arce gymnasium constituit, et Ephœbiam

Hierosolymis. Quo post triennii tempus in Ammanitem regionem expulso, Menelaus frater Simonis de tribu Benjamin principatum sacerdotii obtinuit. Cujus impia factione, pius Onias pontifex per Andronicum peremptus est. Quem propterea rex Antiochus purpura exutum eodem loco, quo in Oniam impietatem commiserat, jussit vita privari. Menelaum vero Antiochus Eupator, postmodum Antiochi filius de turri quinquaginta cubitorum dejici jussit : talique morte justissime damnatus est. Mathathia sacerdote defuncto, Judas Machabæus ducatum Judæorum suscepit, anno centesimo et quadragesimo sexto regni Græcorum. Qui mox Antiochi duces de Judæa expellens, et templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis civibus reddidit. Antiochus Persipolin nobilissimam et copiosissimam civitatem spoliare cupiens, multitudine ad arma concurrente, in fugam versus est : et cœlesti eum judicio perurgente, dum acceleraret iter, ut Hierosolymam congeriem sepulcri Judæorum faceret, insanabili plaga percussus, homicida et blasphemus miserabili obitu vita functus est. Cui successit Antiochus Eupator ejus filius : et post duos annos, id est anno centesimo et quinquagesimo uno regni Græcorum, regnavit Demetrius Seleuci filius. Hic constituit Alchimum impium in sacerdotio, Juda Machabæo in bello pro legibus patriis et populo Dei pugnante occiso : et anno centesimo et quinquagesimo quarto Alchimo miserabiliter mortuo, omnium favore, Jonathæ principatus et sacerdotium decernitur.

[4690] Ptolemæus Evergetes annis octo et viginti. Jonathas, Judæorum dux et pontifex, cum Romanis et Spartiatis amicitias facit. Hic summa industria sacerdotio administrato octodecim annis, Triphone occiditur, fraterque ejus Simon in sacerdotium assumitur, anno regno Evergetis septimo. Scipio Africanus exanimis in cubiculo suo repertus, uxoris suæ Sempronie Gracchorum sororis dolo necatus. Cujus vigor et modestia in urbe Romana sic valuit, ut eo vivo neque sociale neque civile bellum posse existere crederetur. L. Cæcili Metello, et Qu. Titio Flaminio consulibus, Carthago in Africa restitui jussa duodecimo demum anno quam fuerat eversa, et deductis civium Romanorum familiis quæ eam incolerent, restituta et repleta est, Fabio consule. Bitonto regi Arvernorum Gallie civitatis bellum maximo instructu comparanti, paucitas Romanorum occurrit, ut vix ad escam canibus quos in agmine habebat, sufficere posse Bitoitus jactaret. Qui cum sibi ad transferendas copias unum pontem Rhodani parum esse intelligeret, alium compactis lintribus catenisque connexum super stratis confixisque tabulis instruxit. Conserta pugna, victi Galli, conversi in fugam, coacervatis inconsulte hominibus, præpropero transitu pontis vincula ruperunt, ac mox cum ipsis lintribus mersi sunt. Qu. Martius consul, Gallorum gentem sub radice Alpium sitam bello aggressus est. Qui cum se Romanis copiis circumsep-

alos viderent, occisis conjugibus ac liberis, in flammis sese projecerunt. Qui vero præoccupantibus Romanis, peragendæ mortis suæ copiam non habuerunt, alii ferro, alii suspendio, alii abnegato cibo sese consumpserunt : nullusque omnino vel parvulus superfuit, qui servitutis conditionem tolerarit, Jugurtha, Micipsæ Numidarum regis adoptivus filius hæresque inter naturales ejus filios factus, cohæredes suos Hiemsalem occidit, Adherbalem bello victum Africa expulit. Calpurnium consulem adversum se missum pecunia corrupit, et ad turpes conditiones pacis adduxit. Romam idem veniens, omnibus pecunia aut corruptis, aut attentatis, seditiones dissensionesque permiscuit. Quam cum ingrederetur, infamissimis notavit elogio, dicens : Urbem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit. Idem tandem cruentis bellis a Romanis superatus, Boccho Maurorum regi se sociavit : commissaque pugna una cum Romanis, Mario consule, Bocchus et Jugurtha fugerunt ; inde nonaginta millia armatorum vincentibus Romanis usque ad interneccionem cæsa. Bocchus in pretium pacis Jugurtham dolo captum, catenisque obstrictum, per Syllam legatum misit ad Marium : qui in triumpho ante currum cum duobus filiis suis actus, et mox in carcere strangulatus est. Mithridates rex Parthorum, sextus ab Arsace, victo Demetrii præfecto, Babyloniam urbem finesque ejus universos victor invasit. Omnes præterea gentes, quæ inter Hydaspem fluvium et Indum jacent, subegit : ad Indiam quoque cruentum extendit imperium. Demetrium ipsum secundo sibi bello occurrentem vicit et cepit. Quo capto, Deodatus quidam cum Alexandro filio regnum ejus et regium nomen usurpavit. Qui postea ipsum Alexandrum filium, quem participem periculi in pervadendo regno habuerat, ne in obtinendo consortem haberet, occidit. Lucius consul in Gallia Tiburtos usque Oceanum persecutus, insidiis circumventus occiditur. A scipione consule capta urbe Gallorum Tolosa centum millia pondo auri et argenti centum decem millia e templo Apollinis suscepta. Quæ cum ad Massiliam amicam populo Romano urbem mississet cum præsidiis, interfectis clam custodibus cuncta per scelus furata fuisse narrantur. Manlius et Q. Cæpio coss. adversus Cimbro et Teutonas et Teugurinos et Ambranos Galliarum Germaniarumque gentes missi, provincias sibi Rhodano fluvio medio diviserunt. Ubi inter se gravissima invidia et contentione decertantes cum magna ignominia et periculo Romani nominis victi sunt. Ita ut ex omni penitus exercitu decem tantum homines, qui miserum nuntium reportarent, superfuisse referantur. Hostes ingenti præda potiti, nova quadam atque insolita exsecratione, cuncta quæ ceperant pessumdederunt. Mario quarto consule cum in provincia Viennensi juxta Isariæ Rhodanique flumina, ubi in sese confluunt, castra posuisset, Teutones, Cimbrii Teugurini cum tribus agminibus Italiam petere destinassent, periculosissimo prælio a Romanis victi

sunt. Romæ P. Malleolus annitentibus servis matrem suam interfecit. Damnatus parricidii iustusque in culeum, et in mare projectus est: in tantoque facinore Romani supplicium singulare sanxerunt. Sexto consulatu G. Marii status Romani imperii ita labefactus est, pene usque ad extremum intestina clade conciderit. Metellus Numidicus, vir primarius, factione Marii a Glaucia prætor a Saturnino tribuno innocens damnatus, in exilium cum totius urbis dolore discessit. Postmodum Saturninus et Saufeius et Labienus, cum jam prælium in foro commisissent, cogente Mario in curiam confugerunt, ibique per equites Romanos, effractis foribus, occisi sunt. Glaucia et Dolabella Saturnini frater intercepti. Rutilius quoque vir integerrimus, qui adeo fidei atque innocentiae constantia usus est, ut die sibi ab accusatoribus dicta, usque ad cognitionem neque capillum barbamque deposuerit, neque sordida veste humilive habitu suffragatores conciliarit, inimicos permulserit, iudices temperavit, cum evidenti oppugnaretur calumnia, perjurio iudicium condemnatus, Smyrnam commigrans litterarum studiis intentus consenuit. Sexto Julio Cæsare et Lucio Martio consulibus, intestinis causis, Sociale bellum totam commovit Italiam post Simonem fratrem Jonathæ, Joannes filius ejus in summum sacerdotium constituitur. Hic adversum Hircanos bellum gerens, Hircani nomen accepit, et a Romanis jus amicitiae postulans, decreto senatus inter amicos relatus est. Samariam, quæ nostro tempore Sebaste vocatur, ad quam Ptolomæus qui patrem ejus dolo peremerat, et matrem ejus vinculis constrinxerat, confugium fecerat, obsidione captam solo coæquavit: quam postea Herodes instaurans, Sebasten in honorem Augusti appellari voluit.

Ptolomæus Phiscon, qui et Soter, annos septemdecim. Cicero Arpini nascitur, matre Helvina, patre equestris ordinis ex regio Wolscorum genere. Prodigia dira apparendo Romanam urbem mœstam Sociali bello terruerunt. Nam sub ortu solis globus ignis a regione septentrionis cum maximo cœli fragore emicuit. Apud Attatinos cum panes frangerentur, cruor e mediis panibus, quasi e vulneribus, fluxit. Per septem dies continuos grando lapidum, immistis etiam testarum fragmentis, terram latissime verberavit. Hiatus terræ flamma prorupit, quæ usque ad cœlum extendi visa est. Cneius Pompeius prætor cum Picentibus jussu senatus, bellum gessit, et victus est. Similiter Julius Cæsar Samnitum pugna victus, cæso fugit exercitu. Postea contractis undique copiis, multa hostium millia Samnitum et Lucanorum interfecit. Cumque ab exercitu imperator appellatus est, senatus saga, hoc est vestemæroris quam exorto Sociali bello sumpserat, ad spe aridente deposuit, atque antiquum togæ decorem recuperavit. Cn. Pompeius Picentes gravi prælio fudit, qua victoria senatus laticlaviam et cætera dignitatis insignia recepit. Sociali bello necdum

A finito, Romæ primo bellum civile commotum est. Eodemque anno ab Urbe condita sexcentesimo sexagesimo secundo, Mithridaticum bellum coeptum est, quod triginta annis, vel, sicut aliqui scribunt, quadraginta gestum est. Mithridates igitur rex Ponti atque Armeniæ multis præliis a Romanis superatus novissime cum Castor ejus præfectus, qui Fanagorio præerat, interceptis amicis regis, arcem occupasset, quatuorque filios ejus ad præsidia Romana transmississet, accensus ira, in scelera tandem exarsit, ut in plures amicos suos, et Exipodram filium suum, aliumque Macarem interficeret. Pharnaces, exemplo fratrum territus, exercitum ad persequendum se missum sibi conciliavit, et mox adversus patrem duxit. Mithridates diu ex altissimo muro filium frustra precatus, ubi inexorabilem vidit, moriturus exclamasse fertur: Quoniam Pharnaces, inquit, mori jubet, vos, si estis, dii patrii, precor ut quandoque et ipse hanc vocem a liberis suis audiat. Statimque descendens ad uxores, pellices ac filias suas, venenum omnibus dedit. Quod cum ipse novissimus hausisset, nec tamen propter remedia, quibus vitalia sua adversus noxios succos sæpe obstruxerat, veneno confici posset, frustra quoque spatiaretur, si quo tandem modo infuso pestis per venas agitatione corporis acta discurreret, Gallum, quemdam militem, jam fracto muro discurrentem, invitavit, eique jugulum præbuit: annosque natus duo et septuaginta hunc exitum vitæ habuit. Tullio Cicerone et Caio Antonio consulibus, Pompeius, occisi Mithridatis nuntio accepto, Syriam cœlem, et Felicem bello aggressus, Itureos Arabasque perdomuit, urbemque eorum, quam Petram nominant, cepit. Hinc ad Judæos atque ad Hierosolimam urbem eorum Gabinius cum exercitu mittit. Quibus tunc Aristobulus expulso fratre Hircano primus ex sacerdote anno uno rex præerat. Post quadringentesimo octogesimo tertio anno Babyloniciæ captivitatis, postquam regnavit Jancus cognomento Alexander, septem et triginta annis, qui pontificatum quoque administrans, crudelissime civibus præfuit. Ipse quoque Pompeius continuo post Gabinium subsecutus, et a patribus urbe susceptus, sed a plebe muro templi repulsus, in expugnationem ejus intendit: id non solum natura loci, verum etiam ingentibus muris fossaque maxima munitum, cum alias aliis legionibus dies noctesque succedere sine requie cogeret, vix tertio mense expugnavit. Tredecim millia ibi Judæorum cæsa narrantur. Cætera multitudo in fidem venit. Pompeius muros civitatis everti, æquarique solo imperavit, aliquantos principes Judæorum securi percussit: Hircano sacerdotium restituit. Aristobulum captivum Romam duxit. Mansitque in pontificatu Hircanus post mortem Alexandræ matris, quæ post Alexandrum conjugem regnaverat in Judæis, annis circiter triginta et quatuor. Hircano etenim in pontificatu successit Aristobulus anno uno, post quem Jancus, cognomento Alexander. Mortuo Alexandro, regnavit Alexandra uxor ejus. Post ejus

mortem Aristobulus et Hircanus filii ejus inter se de imperio dimicantes, occasionem præbuere Romanis ut Judæam invaderent. Ut diximus, Pompeius, Hierosolyma capta urbe et templo reserato, usque ad Sancta sanctorum accedit, victumque Aristobulum secum abducit, pontificatum Hircano confirmat: quem tenuit, ut diximus, triginta et quatuor annis. Pompeius Antipatrum Herodis Ascalonitæ filium procuratorem Palestinæ facit. Pompeius bellum Orientis, cum viginti et duobus regibus se gessisse pro concione narravit. His diebus conjuratio Catilinæ adversus patriam in urbe habita, ac prodita: quam historiam agente Cicrone Sallustius describit. Virgilius Maro in pago qui Andes dicitur, haud procul a Mantua, nascitur. Poeta quoque Lucretius nascitur qui postea sese furore amatorio interfecit.

[4738] Ptolomæus, qui et Alexander, annis decem. Hujus anno septimo Syria in Romanam ditionem cecit, capto Philippo a Gabinio.

[4745] Expulsus regno Ptolomæus Phiseon per matrem Cleopatram, in Cyprum secedit. Regressus de fuga regnum obtinuit annis novem, quia Alexandrum, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant.

[4748] Ptolomæus Dionysius, annis triginta. Apollodorus, præceptor postmodum Augusti, clarus habetur. Lego Vatinia Cæsari Julio tres provinciæ cum legionibus septem in quinquennium datæ sunt, Gallia Transalpina, et Cisalpina, et Illyricus. Galliam Comatam postea senatus adjecit. Helvetiorum animos, fortissimæ Gallorum omnium gentis, ea vel maxime causa quod perpetuo pene cum Germanis bello altercabantur, a quibus Rheno tantum flumine dirimuntur, Orgeta rex, princeps gentis, spe totas invadendi Gallias, in arma accenderat. Quo cæteri optimates correpto et ad mortem coacto, conjuratione facta exustis vicis ac domibus suis, nec quod desiderium ex spe revertendi foret, profecti sunt. Horum fuit, cum primum progressa est omnis multitudo Helvetiorum, Tulingiorum, Latobagum, Raucarum et Bogiorum utriusque sexus, ad centum quinquaginta septem millia hominum. Quos cum apud Rhodanum fluvium obvios Cæsar habuisset, magno difficilique bello bis vicit. Ex iis quadraginta et septem millia in bello ceciderunt, cæteros ad deditionem coegit. Iterum Cæsar incredibiles Germanorum copias, quibus præerat Ariovistus rex, apud Sequanicos vicit. Fuerunt autem in exercitu Ariovisti Arudes, Marcumunes, Tributii, Vangiones, Nemetes, Seduces et Suevi. Iterum Belgarum gens, quæ tertia pars Galliarum est, adversus Cæsarem exarsit. Quarum distributim copia fuit. Bellovacii, qui cæteris numero et virtute præstare viderentur, habere lectissima sexaginta millia armatorum. Suessiones ex duodecim oppidis quinquaginta millia; Nervii, quorum adeo indomita feritas erat, ut nunquam in id temporis mercatores ad se permisissent vina cæteraque venialia deferre, quibus inducta jucunditas torpo-

rem virtutis afferret, similiter habuerunt quinquaginta millia. Atrebates et Ambiani, decem millia; Morini viginti quinque millia; Menapii, novem millia; Caleti decem millia; Velocasses et Veromandi, æque decem millia; Aduatuci, decem et octo millia; Conduresci, Eberones, Cemani, qui uno nomine Germani vocantur, quadraginta millia. Ita referuntur fuisse ducenta septuaginta duo millia armatorum lectissima. His repente silva erumpentibus exercitus Cæsaris aggressus, hortatu ducis ita restitit, victosque ad internecionem pene delevit. Cæsar Galba cum legione duodecima ad Beragros Sedunosque misit, qui cum hiemandi causa in vico Beragrorum, cui nomen erat Octodorus, consedisset, circumseptus a Gallis est. Qui ex montibus effusi, castra imperfecta saxisque telisque onerant. Sed Romanis portis erumpentibus amplius quam triginta millia barbarorum ceciderunt. Veneti cæterique confines Sevios sibi ad bellum asciscunt, Osismos, Lixovias, Namnetes, Ambibaritos, Morinos, Diablites et Menapios auxilia quoque a Britannia arcessunt. Contra hos Cæsar naves longas ædificari in Ligere fluvio jubet, per quem in Oceanum deducitur. Navali prælio conserto, incensæ naves hostium, interfectis iis qui pugnaverant Gallis, reliqui omnes sese dederunt. Sed Cæsar maxime ob injuriam legatorum suorum, cunctis principibus per tormenta interfectis, reliquos sub corona vendidit. Titus etiam Sabinus Aulercos, Eburonices, Luxoviosque, qui primates suos, quod auctores belli sucitandi esse nollent, interfecerant, eruptione facta incredibili cæde delevit. Oppidum Sauciatum in Aquitania expugnatum. Ex Aquitanis et Cantabris, quinquaginta millia cæsa. Germani, qui Rhenum cum immensis copiis transmiserant, usque ad internecionem deleti. Quorum numerus fuit ad quadringenta et quadraginta millia. Inde Cæsar in Germaniam facto ponte transgreditur. Sicambros et Ubios obsidione liberat. Suevos maximam et ferocissimam gentem, quorum esse centum pagos et populos multi prodidere, totamque Germaniam adventu suo terret. Mox in Galliam reciso ponte concedit. Inde ad Morinos venit, unde in Britanniam proximus et brevissimus transitus est. Navibus circiter onerariis atque actuariis octoginta præparatis, in Britanniam transvehitur, ubi acerba pugna fatigatur. Inde adversa tempestate correptus, plurimam classis amisit partem. Regressus in Galliam, sexcentenas naves utriusque commodi fieri imperavit, quibus iterum in Britanniam primo vere transvectus est. Tridentum, firmissimam civitatem, datis quadraginta obsidibus et Cassobellum, oppidum inter duas paludes situm, tandem gravi pugna cepit. In deditionem Britannos accipiens, in Galliam revertitur. Treveri, Eburonati, Aduatici et Nervii multitudo in arma conspiraverunt, quæ ex hoc colligi plurima fuisse potest, quia cum instrumenta ruralia non haberent, gladiis concidendo terram, et sagulis exportando, vix tribus horis vallum pedum decem et fossam pedum quindecim per millia passuum, quindecim in

circuitu perfecerunt; præterea centum viginti turres miræ altitudinis exstruxerunt. Hos Cæsar vastissima cæde confecit. Labiænus, qui legionibus præerat, omnes Treverorum copias interfecit, et continuo ipsam civitatem capit. Cæsar Eburones postquam in Arduennam silvam refugisse comperit, quæ silva totius Galliæ maxima est, atque a ripis Rheni finibusque Treverorum ad Nervios usque pertingit, et in longitudine plusquam quinquaginta millibus passuum patet, omnem Galliam per nuntios invitat, ut quique secundum placitum suum reconditas in Arduenna silva prædas quærant diripiantque. Quo facto Gallis utrinque morientibus, maximas Romanorum injurias, sine cujusdam Romani discrimine, vindicavit. Cæsar multis præliis Gallias perdomuit. Romanum imperium, cum Lucullus Asiam, Pompeius Hispaniam, Cæsar Galliam perdomuit, usque ad extremos propemodum terræ terminos propagatum est. Cæsari victori ex Galliis revertenti, decretum a senatu est ut in Urbem non nisi dimisso exercitu veniret; sed Cæsar Ravennam se contulit. Pompeius atque omnes senatores, crescentibus Cæsaris viribus trepidi, tanquam Italia pulsi, in Græciam transvecti, Dyrrachium gerendi, belli sedem delegerunt. Cæsar Romam venit, negatamque sibi ex ærario pecuniam fratris foribus invasit, protulitque ex eo pondo quatuor millia centum triginta quinque [auri], argenti pondo prope octoginta millia. Mox cum legionibus Alpes transvectus, Massiliam venit. Hanc obsidione domitam libertate concessa, cæteris rebus abrasit. Apud Dyrrachium multi Orientis reges ad Pompeium cum auxiliis conveniant. Pugna commissa, milites Cæsaris fugerunt, cæsis quatuor millibus ex ejus exercitu. Inde Cæsar citato agmine per Epirum in Thessaliam perrexit. Pompeius cum magnis copiis subsecutus est. Fuerunt autem Pompeio octoginta cohortes triplici ordine locatæ, peditum quadraginta millia, equites in sinistro cornu sexcenti, in dextro quingenti; præterea reges multi. Cæsari similiter cohortes octoginta, triplici ordine dispositæ, minus quam triginta millia peditum, equites mille. Commissa pugna, cum diu utrinque dubia sorte cæderentur, tandem universus Pompeii fugit exercitus, castraque dispersa sunt. Pompeius fugiens, onerariam navem nactus, in Asiam transiit. Inde per Cyprum in Ægyptum venit, ibique mox ut littus attigit, jussu Ptolomæi adolescentis, in gratiam Cæsaris victoris, occisus est. Pompeii uxor filiique fugerunt, classisque Pompeiana direpta. Cæsar, compositis apud Thessalianos rebus, Alexandriam venit, perlatoque ad se et viso Pompei capite annuloque, flevit. [4735] Achilles, dux regius, imbutus semel Pompei sanguine, Cæsaris quoque necem meditabatur. Nam jussus exercitum dimittere, cui præerat, viginti millium armatorum, non modo sprexit imperium, verum et aciem direxit. In ipso prælio regia classis forte subducta jubetur incendi. Ea flamma cum partem quoque urbis invasisset, quadraginta millia librorum, proximis forte ædibus

A condita, exussit. Iterum commisso prælio cum Achilla, Cæsar vi insistentium hostium pressus, scapham ascendit. Qua mox pondere subsequentium gravata ac mersa, perducentos passus ad navem una manu clovata, qua chartas tenebat, nando pervenit. Mox navali prælio ipse classem regiam aut depressit aut cepit. Alexandrinis petentibus regem, Ptolomæum infantem reddidit, qui illico, ut liber fuit, bellum intulit, sed continuo ipse cum toto exercitu suo deletus est. Nam viginti millia hominum in eo bello cæsa sunt, duodecim millia cum septuaginta longis navibus dedita. Rex ipse adolescens scapha exceptus ut fugeret, multis insilientibus mersus nequaquam est.

[4784] Cæsar regnum Ægypti Cleopatæ Ptolomæi sorori dedit, quod tenuit annis viginti duobus. Cæsar, Syriam pervagatus, Pharnacem in Ponto vicit. Romæ dictator et consul creatus, in Africam transiit. Apud Tapsum cum Juba et Scipione pugnavit et vicit. Cato sese apud Uticam occidit. Juba percussori jugulum pretio dato præbuit. Petreius eodem se gladio perfodit. Scipio in navim qua ad Hispanias fugeret, conscendens, vento coactus in Africam redierat, semetipsum jugulavit. In eadem navi etiam Titus Torquatus occisus est. Cæsar Pompei magni nepotes et filiam ejus Pompeiam jussit occidi. Ultimum bellum apud Mundam flumen gestum est adversus Pompeios duos et Labienum atque Actium Varum. Cæsar Romam rediens, ubi dum Reipublicæ statum contra exempla malorum clementer instaurat, auctoribus Bruto et Cassio, etiam plurimo senatu, in curia tribus et viginti vulneribus confossus, interiit. In qua conjuratione fuisse amplius quadraginta conscios ferunt. Corpus ejus raptum populus, dolore instimulatus, in foro fragmentis tribunalium ac subselliorum cremavit post annos tres et menses sex quam regnare cœperant. Nam quatuor annis post mortem magni Cn. Pompei bellum civile toto orbe indesinenter tonuit. Regnante apud Alexandrinos Cleopatra, quarto ejus anno finito, Cæsar Julius primus Romanorum singularem obtinuit principatum. A quo etiam Cæsares appellati sunt. Cassius interim, Judæa capta, templum spoliavit. Abhinc imperatorum nomen.

D Octavianus Cæsar Augustus Romanorum secundus, regnavit annos quinquaginta sex et menses sex: a quo Augusti appellati reges Romanorum. Quorum quindecim, vivente Cleopatra, quadraginta et unum postea vixit. Augusti undecimo anno, deficiente in Judæa pontificum principatu, complentur hebdomadæ septuaginta in Daniele scriptæ. Anno ab Urbe condita septingentesimo decimo, interfecto Julio Cæsare, Octavianus, qui testamento Julii Cæsaris avunculi et hæreditatem et nomen assumpserat, ut Romam adolescens admodum venit indolem suam bellis civilibus vicit. Ut enim breviter explicem bella civilia quæ ipse gessit, Mutinense, Philippense, Perusium, Siculum, Actiacum. E quibus duo, hoc est primum ac novissimum, adversus Marcum Antonium; secundum, adversus Brutum et Cassium; tertium, adversus Lucium Antonium; quartum, ad-

versus Sextum Pompeium, Cneii Pompeii filium, quem confecit. Cæsar ad fidem conciliatæ gratiæ qua Antonium receperat, filiam ejus matrimonio sortitus est. Herodes, cessante regno ac sacerdotio Judæorum, nihil ad eam gentem pertinens, utpote Antipatri Ascalonitæ et matris Cypridis Arabicæ filius, a Romanis Judæorum suscepit principatum, quem tenuit annos triginta sex. Qui ne ignobilis forte et a Judæorum semine argueretur extraneus, combussit libros omnes quibus nobilitas gentis Judææ in templo servabatur ascripta, ut deficientibus probamentis, et ipse ad hanc pertinere putaretur : insuper etiam ut suam sobolem regio illorum generi cum misceret, projecta Dosside femina Hierosolymitana, quam privatus acceperat uxorem, et nato ex ea filio Antipatro, sociavit sibi Mariannem filiam Alexandri, neptem Aristobuli fratris Hircani, qui ante eum rexerat Judæorum gentem. Hæc quinque filios ei genuit, quorum duos, Alexandrum et Aristobulum, ipse peremit in Samaria. Nec mora, post etiam illorum matrem, qua nil charius noverat, simili scelere peremit. E quibus Aristobulus Herodem ex Berenice suscepit filium, quem in Actibus apostolorum ab angelo percussum legimus. Antonius Artabanem, Armeniæ regem, proditione et dolo cepit. Quem argentea catena vinctum, ad confessionem thesaurorum regionum coegit : expugnatoque oppido in quo conditos esse prodiderat, magnam vim auri argentique abstulit. Qua elatus pecunia denuntiavit bellum Cæsari, atque Octaviæ sororis Cæsaris, uxoris suæ, repudium indixit ; et Cleopatram sibi ex Alexandria occurrere imperavit, atque uxorem duxit. Ipse Actium, ubi classem constituerat, profectus, cum prope tertiam partem remigum fame absumptam offendisset, nihil motus : Remi, inquit, modo salvi sunt : nam remiges non deerunt quoad Græcia homines habuerit. Ducentæ et triginta rostratæ fuere Cæsaris naves, et triginta sine rostris. Triremes velocitate Liburnicis pares, octo legiones classi superpositæ, absque cohortibus quinque prætoriis. Classis Antonii, centum septuaginta navium fuit, quantum numero cedens, tantum magnitudine præcellens ; nam decem pedum altitudine a mari aberant. Bellum ab hora quinta usque in horam septimam incerta vincendi spe protractum, gravissimæ utrinque cædes actæ : reliquum diei cum subsequente nocte in victoriam Cæsaris declinavit. Prior regina Cleopatra cum sexaginta velocissimis navibus fugit. Antonius mox fugientem uxorem subsequutus est. Ex victis duodecim millia cecidisse referuntur, sex millia vulnerata sunt, e quibus mille inter curandum defecerunt. Cæsar sexto imperator appellatus, et quarto ipse cum Marco Licinio Crasso consul Brundisium venit. Ibi orbis terrarum præsidia, divisis legionibus composuit. Novissime cum navali prælio Antonius decertare pararet, subito universæ naves Antonianæ partis ad Cæsarem transierunt. Trepidus Antonius cum paucis se in regiam recepit. Deinde imminente Cæsare, turbata civitate,

A idem Antonius sese ferro transveberavit. Cleopatra postquam se reservari ad triumphum intellexit, voluntariam mortem petens, serpentis, ut putatur, morsu, in sinistro tacta brachio, exanimis inventa est, frustra Cæsare etiam Psyllos admovente, qui venena serpentum e vulneribus hominum hausturevocare atque exsugere solent.

Cæsar Alexandria urbe, omnium longe opulentissima et maxima, victor potitus est. Hactenus qui vocabantur Lagidæ ab Ptolomæo primo, Lagi filio, in Ægypto regnaverunt annis ducentis nonaginta quinque. Cæsar victor ab Oriente vendiens, octavo Idus Januarias Urbem triplici triumpho ingressus est. Hoc die primum Augustus consalutatus est, atque ex eadem die summa rerum ac potestas penes unum esse cœpit et mansit, quod Græci monarchiam vocant. Porro autem hunc esse eundem diem, hoc est octavum Idus Januarii, quo nos Epiphaniam, hoc est apparitionem sive manifestationem Dominici sacramenti observamus, nemo credentium sive etiam fidei contradicentium, nescit.

Per omnia igitur venturi Christi gratia præparatum Cæsaris imperium comprobatur : nam cum primum Caio Cæsare avuncula suo interfecto ex Apollonia rediens Urbem ingrederetur, hora circiter tertia, repente liquido ac puto sereno circulus ad speciem cœlestis arcus orbem solis ambiit, quas eum unum ac potissimum in hoc mundo solumque clarissimum in orbe monstraret : cujus tempore venturus esset qui ipsum solem, mundumque totum et fecisset et regeret. Deinde cum secundo in Sicilia receptis a Pompeio et Lepido legionibus, triginta millia servorum dominis restituisset, et sex millia, quorum domini non exstabant in crucem egisset, ingentique animo viginti millia militum exauctoravisset, atque quadraginta quatuor legiones solus imperio suo ad tutamen orbis terræ distribuisset, ovansque Urbem ingressus, omnia superiora populi Romani debita donanda, litterarum etiam monumentis abolitis censuisset, in diebus ipsis fons olei largissimus de taberna meritoria, per totum diem fluxit ; quo signo quid evidentius quam sub principatu Cæsaris Romanoque imperio per totum diem, hoc est per omne Romani tempus imperii, Christum, atque ex eo Christianos, id est unctum atque ex eo unctos, de meritoria taberna, hoc est de hospita largaque Ecclesia, affluenter atque incessabiliter processuros, restituendosque per Cæsarem omnes servos, qui tamen cognoscerent dominum suum, cæterosque qui sine domino invenirentur, morti supplicioque dedendos, remittendaque sub Cæsare debita peccatorum in ea urbe in qua spontaneum fluxisset oleum ? Tertio autem cum Urbem triumphans quinto consul ingressus est, octavo scilicet Idus Januarias, cum et Janum post ducentos annos primum ipse clausit, et clarissimum illud Augusti nomen assumpsit. Quid fidelius ac verius credi potest, quam occulto gestorum ordine ad obsequium præparationis ejus prædestinatum fuisse qui eodem

die quo ille manifestandus multo post paululum erat, et pacis signum præferret, et potestatis nomen assumeret (ita anno ab urbe condita septingentesimo sexagesimo tertio, clausis Jani portis, cum Cæsar Augustus finito Cantabrico bello, pacatisque omnibus gentibus, ab oriente in occidentem, a septentrione ad meridiem, ac per totum Oceani circulum Urbem ingressus, cum spectante eo ludos, pronuntiatum

esset in mimo : O dominum æquum et bonum ; universique quasi de ipso dictum esset, approbavissent, et statim quidem manu vultuque indecoras adulationes repressit, et in sequenti die gravissimo corripuit edicto, dominumque se posthac appellari, ne a liberis quidem aut a nepotibus suis, vel serio vel joco passus est.

ÆTAS SEXTA

A CHRISTO AD MUNDI FINEM.

[4832] Igitur eo tempore, anno scilicet Cæsar Augusti quadragesimo secundo, a morte vero Cleopatæ et Antonii, quando et Ægyptus in provinciam versa est, anno vigesimo septimo, olympiadis centesimæ tertie anno tertio, ab Urbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo, id est eo anno quo compressis cunctarum orbis terræ gentium motibus firmissimam verissimamque pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, Jesus Christus Filius Dei, sextam mundi ætatem suo consecravit adventu. Anno imperii Augusti quadragesimo octavo, Herodes patrator scelerum, et interfector pro Christo innocentium parvulorum, morbo intercutis aquæ et scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter digne moritur. Pro quo substitutus ab Augusto filius eius Archelaus, regnavit annos novem, id est usque ad ipsius Augusti finem ; tunc enim non ferentibus ultra, sed accusantibus ferocitatem ejus apud Augustum Judæis, in Viennam urbem Galliæ nobilissimam relegatur, et ad minuendam Judaici regni potentiam insolentiamque domandam, quatuor fratres ejus pro eo sunt tetrarchæ creati, Herodes, Antipater, Lysias et Philippus ; quorum Philippus et Herodes, qui Antipas prius nuncupabatur, etiam vivente Archelao, tetrarchæ fuerant ordinati. Natus igitur Christus verus Dominus totius generis humani, inter homines Romano censui statim ascriptus est, illa prima clarissimaque professione qua Cæsar se omnium principem, Romanosque rerum dominos singillatim cunctorum hominum edita ascriptione signavit. (*Oros.*, l. vii). Natus est autem octavo Kal. Januarii Christus, cum primum incrementa omnia anni virentis incipiunt. Cæsar Caium nepotem suum ad ordinandas Ægypti Syriae provincias misit. Qui præteriens ab Ægypto, fines Palestinæ apud Hierosolymam, in templo Dei tunc sancto et celebri adorare contempsit, sicut Suetonius Tranquillus refert. Quod Augustus ubi comperit, pravo usus judicio, prudenter fecisse laudavit.

[17] Tiberius privignus Augusti, hoc est Livie uxoris ejus filius, regnavit annos triginta et duo. Hic per semetipsum nulla bella gessit. Sane quarto imperii ejus anno, Germani Drusi filius, Caligulæ pater de Germanis, ad quos ab Augusto sene missus

B fuerat, triumphavit ; ipse autem Tiberius plurima imperii parte, cum magna et gravi modestia reipublicæ præfuit : adeo ut quibusdam præsidibus agenda provinciis tributa suadentibus scripserit, boni pastoris esse tondere pecus, non deglabrare. Hujus anno duodecimo Pilatus Judææ procurator ab eodem dirigitur. Herodes tetrarcha, qui Judæorum principatum tenuit annis viginti et quatuor, in honorem Tiberii et matris ejus Livie, Tiberiadem condidit et Liviadem. Anno decimo quinto imperii Tiberii, Dominus post baptismum, quod prædicavit Joannes, mundo regnum cælorum annuntiat, peractis a mundi principio secundum Hebræos, annis, ut etiam Eusebius in Chronicis suis signat, quatuor milibus, annotando quod decimo sexto anno Tiberii principium fuerit octuagesimi primi Jubilæi secundum Hebræos : nostra autem supputatio unde viginti minus ponendos esse existimat. Juxta vero Chronica eadem quæ ipse Eusebius de utraque editione, ut sibi videbatur, composuit, anni supputantur quinque millia ducenti et viginti octo. Joannes Baptista ab Herode in carcere positus pro veritate capite truncatur. Anno decimo octavo imperii Tiberii, Dominus sua passione mundum redimit. et prædicaturi per Judææ regiones apostoli, Jacobum fratrem Domini Hierosolymis ordinant episcopum ; ordinant et septem diaconos, quorum uno lapidato à Judæis Stephano, Ecclesia per regiones Judææ et Samariæ dispergitur. Prælati præses Palestinæ provincie ad Tiberium imperatorem, atque ad senatum retulit de passione ac resurrectione Christi, consequentibus virtutibus quæ per ipsum palam factæ fuerant, vel per discipulos ipsius in nomine ejus fiebant, et de eo quod certatim crescente plurimorum fide Deus crederetur. Tiberius cum suffragio magni favoris retulit ad senatum, ut Christus Deus haberetur. Senatus indignatione motus, cur non sibi secundum morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusavit, edicto quo constituit exterminandos esse Urbe Christianos, præcipue cum et Sejanus præfectus Tiberii suscipiendæ religioni obstinatissime contradiceret Tiberius ; tamen edicto accusatoribus Christianorum mortem comminatus est. Itaque paulatim immutata est illa Tiberii Cæsaris

laudatissima modestia, in pœnam contradictoris senatus. Nam plurimos senatorum proscripsit, et ad mortem coegit. Viginti sibi patricios viros consilii causa selegerat; horum vix duos incolumes reliquit, cæteros diversis causis necavit; Sejanum præfectum suum res novas molientem interfecit; filios suos Drusum et Germanicum, quorum Drusus naturalis, Germanicus adoptivus erat, manifestis veneni signis perdidit, filios Germanici filii sui interfecit.

Agrippa cognomento Herodes, filios Aristobuli filii Herodis regis, accusator Herodis tetrarchæ, Romam profectus, à Tiberio in vincula conjicitur, ubi primos sibi adscivit ad amicitiam, et maxime Germanici filium Caium.

[40] Caius cognomento Caligula, regnavit annos tres, menses decem, dies octo: homo omnium ante se flagitiosissimus, et qui vere dignus Romanis blasphemantibus, et Judæis persecutoribus punitor adhibitus videretur.

Hic exclamasse fertur: Utinam populus Romanus unam cervicem haberet! Judæi apud Alexandriam seditione excitata profligati sede atque urbe pulsati, expromendarum querelarum causa, Philonem quemdam, virum sane imprimis eruditum, legatum ad Cæsarem mittunt; sed Caligula Judæis infestissimus, sprete legatione Philonis, omnes Judæorum sacras ædes, atque antiquum illud Hierosolymi sacrarium profanari sacrificiis gentilium, ac repleri stætu simulacrisque imperavit. Et statua Jovis posita, se ibi ut deum coli præcipit. Hic Herodem Agrippam amicum suum vinculis liberatum, regem Judææ fecit; qui mansit in regno annos septem, id est, usque ad quartum Claudii annum. Quo ab Angelo percusso successit in regnum filius ejus Agrippa, qui usque ad exterminium Judæorum, viginti et quatuor annis perseveravit. Herodes tetrarcha et ipse Caii amicitiam petens, cogente Herodiade, Romam venit, sed accusatus ab Agrippa, etiam tetrarchiam perdidit; relegatusque exisilio, apud Viennam Galliarum urbem post mortem Caii, inde in Hispaniam cum Herodiade, fugiens, mœrore periit. Pilatus, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, et ipse perpetuo exsilio Viennæ recluditur; tantisque ibi irrogante Caio languoribus coarctatus est, ut sua se transverberans manu malorum compendium mortis celeritate quæsierit. Matthæus Evangelium in Judæa prædicans, Hebraicis litteris scripsit; Caius Caligula a suis protectoribus occisus est. Duo libelli in secretis ejus reperti quorum alteri pugio, alteri gladius pro signo nominis adscriptus erat, lectissimorum virorum nomina et notas morti destinatarum continentes; inventaque ibi est arca ingens, variorum venenorum, quibus mox Claudio Cæsare jubente demersis infecta maria traduntur, non sine magno piscium exitio.

[43] Claudius regnavit annis quatuordecim. Exordio regni ejus Petrus ad superandum Simonem magum, cum prius Antiochenam fundasset Ecclesiam, Romam venit, et salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit; potentissimisque virtuti-

bus approbavit, ibique viginti et quinque annis cathedram tenuit episcopalem, id est usque ad ultimum Neronis annum. Marcus evangelista Evangelium, quod Romæ scripserat, Petro mittente, primum Aquileiæ prædicavit. Ibique ordinato Hermagora discipulo suo, ad Ægyptum pervenit; constitutisque atque confirmatis Ecclesiis per Libyam, Marmoricam, Ammoniacam, Pentapolim, Alexandriam, atque Ægyptum universam, ad ultimum tempus a paganis Alexandriæ martyrium suum complevit. Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus, bellum civile molitus, legiones multas fortissimasque ad sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dato ut in unum undique ad novum imperatorem conveniretur, neque aquilæ ordinari, neque convelli quoquo modo signa movere potuerunt exercitus; tanti et minus usitati miraculi fide motus, et conversus in pœnitentiam, Scribonianum quinta statim die destitutum interfecit, seseque in sacramento prioris militiæ continuit. Quod sine dubio propter adventum apostoli Petri et tenera Christianorum germina, hoc civile bellum divinitus est compressum. Tiberius Claudius Britanniam adiens, quæ excitata in tumultum esse videbatur, quam neque ante Julium Cæsarem, neque post eum quisquam attingere ausus fuerat, sine ullo prælio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in deditio-nem recepit. Orcadas etiam insulas Romano adjecit imperio, ac sexto quam profectus erat mense, Romam rediit. Eo anno quarto videlicet imperii ejus, fames gravissima per Syriam, cujus Lucas etiam meminit, facta est. Sed Christianorum necessitatibus, apud Hierosolymam convectis ab Ægypto frumentis, Helena Agabæ regina conversa ad fidem Christi, largissime ministravit. Quinto ejus imperii anno inter Theram et Therasiam, insula de profundo emicuit triginta stadiorum spatio extenta. Septimo imperii ejus anno sub procuratore Judææ Cumano, in Hierosolymis tanta seditio in diebus azymorum exorta est, ut in portarum exitu populo coarctato, triginta millia Judæorum cæde prostrata et compressione suffocata referantur. Claudius nono anno imperii sui, Judæos tumultuantes, Roma expulit. Suetonius hoc modo inde refert: Claudius Judæos impulsore Christo, assidue tumultuantes, Roma expulit. De eadem expulsionem Lucas in Actibus apostolorum refert. Verumtamen sequenti anno tanta fames Romæ fuit, ut medio foro imperator correptus a populo, conviciis et fragminibus panis turpissime infestatus, ægre per Pseudotyrum in palatium refugerit. Claudius manifestis venenis est mortuus.

[39] Nero annos tredecim, menses septem, dies octo, Caii Caligulæ avunculi sui erga omnia vitia ac scelera sectator, imo transgressor. Hic primus post omnia attentata facinora Romæ Christianos suppliciis et mortibus affecit, ac per omnes provincias pari persecutione excruciarum imperavit. Hujus secundo anno, Festus Judææ procurator successit

Felici. A quo Paulus Romam vinctus mittitur, et A biennium in libera manens custodia, post hæc ad prædicandum dimittitur, necdum Nerone in tantam percutionem Christianorem erumpente, quantum de eo narrant historiæ. Quo tempore creditur Paulus ad Hispanias pervenisse, et Arelatæ Trophimum, Viennæ Crescentem discipulos suos ad prædicandum reliquisse. Jacobus frater Domini, cum triginta annis Hierosolymorum rexisset Ecclesiam, septimo Neronis anno perimitur a Judæis vindicantibus in illo quod Paulum interficere nequiverant. Festo in magistratu Judæorum succedit Albinus, Albino Florus; cujus luxuriam et avaritiam cæteraque flagitia non ferentes Judæi contra Romanos rebellaverunt, adversum quos Vespasianus magister militiæ transmissus, plurimas Judæas B urbes cepit, Titum filium suum majorem inter legatos habens. Nero in re militari nihil omnino ausus, Britanniam pene amisit, ipsumque nomen Christianum extirpare conatus, beatissimos Christi apostolos Petrum cruce, Paulum gladio occidit. Mox acervatim miseram ejus vitam obortæ undique oppresere clades. Hac tempestate Persius poeta oritur; Lucanus quoque ac Seneca precepto Neronis interficiuntur. Nero postquam Galbam in Hispania imperatorem creatum ab exercitu cognovit, totus animo ac spe concidit; postmodum cum incredibilia mala subruenti reipublicæ moliretur, hostis a senatu pronuntiatus, ignominiosissime fugiens ad quartum ab Urbe lapidem, sese ipse interfecit, atque in eo Cæsarum omnis familia consumpta est.

Mortuo Nerone, Galba Romam venit, Pisonemque sibi nobilem industriumque juvenem in filium atque in regnum adoptavit, septimoque mense imperii sui ab Othone jugulatus est.

Otho mox ut creatum imperatorem in Gallias per Germanicas legiones Vitellium comperit, bellum civile molitus, tribus primum levibus præliis, hoc est uno apud Alpes, altero circa Placentiam, tertio circa locum quem Castores vocant contra Vitellianos duces congressus, victor exstitit; quarto autem apud Vetricum prælio animadvertens suos vinci, mense tertio quam imperator cœperat, sese interfecit.

Vitellius victor Romam venit, ubi cum multa crudeliter ac nequiter ageret, postquam de Vespasiano comperit, primum deponere molitus imperium, post a quibusdam animatus Sabino Vespasiani fratre D occiso succensoque templo, et mista simul flamma ruinaque, omnes in unum pariter interitum ac tumulum dedit. Post deficiente in Vespasiani nomen exercitu suo, cum jam destitutus trepidus se in quamdam proximam palatio cellulam contrusisset, turpissime inde protractus, in forum deductus, octavo quam regnum præsumpserat mense, apud Gemmonias scilicet minutissimorum ictuum crebris compunctionibus excarnificatus, atque inde unico tractu in Tiberim mersus etiam communi caruit sepultura.

Vespasianus itaque cum Judæos multis eorum oppidis captis, in urbe Hierosolymorum præcipue ob

diem festum congregatos, obsidionis clausisset, cognita Neronis morte, hortatu plurimorum regum et ducum imperium adeptus, relicto incastris ad procurationem obsidionis Hierosolymorum Tito filio, cognita etiam interfectione Vitellii, paulisper Alexandria substitit. Titus vero magna ac diuturna obsidione Judæos premens, machinis cunctisque bellicis molitus non sine multo suorum sanguine, tandem muros civitatis irrupit. Sed ad expugnandam interiorem templi munitionem quam reclusa multitudo sacerdotum ac principum tuebatur, majore et vi et mora opus fuit. Itaque Titus imperator ab exercitu pronuntiatus, templum Hierosolymymis incendit ac diruit; quod a die conditionis primæ usque ad diem eversionis ultimæ manserat B annos mille octoginta novem, vel sicut a pluribus colligitur mille centum et duo. Muros urbis universos solo adæquavit. Sexcenta millia Judæorum eo bello interfecta Cornelius et Suetonius referunt. Josephus vero Judæus qui ei tunc bello præfuit, et apud Vespasianum propter prædictum imperium veniam gratiamque meruerat, scribit undecies centena millia gladio et fame periisse; sed et præter hos centum millia publice venundata, totoque orbe dispersa.

Consummatum est hoc bellum annis quatuor: duobus quidem, Nerone vivente, et duobus aliis postea. Vespasianus inter alia magnorum operum in privata adhuc vita, in Germaniam ac deinde in Britanniam a Claudio missus, tricies et bis cum hoste confligit. Duas validissimas gentes, viginti oppida, insulam Vectam Britannia proximam, Romano adjecit imperio. Colossus erigitur Romæ, habens altitudinis pedes centum et novem. Vespasianus in villa propria circa Sabinos, nono anno principatus sui, profluvio ventris est mortuus.

[82] Titus annos undecim, menses undecim. Vir omnium virtutum genere mirabilis, adeo ut amor et deliciæ humani generis diceretur. Hic amphitheatrum Romæ ædificat, et in dedicatione ejus quinque millia ferarum occidit. Iste tantum facundus exstitit, ut causas Latino ageret poemate, et tragœdias Græce componeret. Tantum autem bellicosus, ut in expugnatione Hierosolymorum sub patre militans, quadraginta unum propugnatores duodecim sagittarum confoderit ictibus. Porro in imperio tantæ bonitatis fuit, ut nullum omnino puniret, sed convictos adversum se conjurationis dimitteret atque in eadem familiaritate qua ante habuerat, retineret. Hujus etiam inter omnia fuit illud celebre dictum: Perdidi diem, in qua nihil boni fecerit. Hic cum ingenti omnium luctu in eadem villa qua pater ejus, morbo assumptus est.

[84] Domitianus, frater Titi junior, annos quindecim, menses quinque. Is in tantam superbiam prolapsus est, ut deum sese ac dominum vocari, scribi, colique jusserit; secundusque post Neronem Christianos persequitur. Confirmatissimam toto orbe Ecclesiam Christi, datis crudelissimæ persecutionis edictis, convellere conatur; sub quo apostolus

Joannes in Pathmum insulam relegatus est, et Flavia Domitilla, Flavii Clementis consulis ex sorore ejus neptis, in insulam Pontianam ob fidei testimonium exsulat. Fertur autem idem ipse beatum Joannem in ferventis olei dolium mississe. Ex quo tam immunis exiit a pœnis, quam a corruptione carnis manserat semper immunis. Domitianus Judæos quoque acerbitate tormentorum genusque David interfici præcepit, quasi adhuc futurus esset ex semine qui regnum posset adipisci. Hic crudeliter in palatio a suis interfectus est; cujus cadaver populari sandapila per vespiliones exportatum, atque ignominiose sepultum est.

[99] Nerva admodum senex a Petronio præfecto et Parthenio spadone Domitiani interfectore imperator creatus, annum unum, menses quatuor, dies octo; qui Trajanum in regnum adoptavit. Hic primo edicto suo, cunctos exsules revocavit, quos Domitianus relegaverat; unde et Joannes apostolus hac generali indulgentia liberatus, Ephesum rediit; et quia concussam se absente per hæreticos vidit Ecclesiæ fidem, confestim hanc descripta Evangelio suo verbi Dei æternitate stabilivit. Nerva emenso plus minus anno imperii sui confectus morbo diem obiit.

[101] Trajanus genere Hispanus, regni gubernacula Nerva tradente suscepit, annos novemdecim, menses sex, dies quindecim. Hic apud Agrippinam Galliæ urbem insignia suscepit imperii. Mox Germaniam trans Rhenum in pristinum statum reduxit; trans Danubium multas gentes subegit, regiones trans Euphratem et Tigrim sitas, provincias fecit; Seleuciam et Ctesiphontem ac Babyloniam occupavit, atque usque Indiæ fines post Alexandrum accessit. Hujus quarto anno Clemens discipulus Petri apostoli, Romanæ Ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur, et Flavia Domitilla pro Christo cum aliis plurimis in insulam Pontiam exsilio deportata. Joannes apostolus, sexagesimo octavo anno post passionem Christi, ætatis autem suæ nonagesimo octavo, Ephesi placida morte quievit. Trajano adversum Christianos persecutionem movente, Simeon qui et Simon, filius Cleophæ, Hierosolymorum episcopus crucifigitur, et Ignatius Antiochiæ episcopus Romam perductus, bestiis traditur. Alexander quoque Romanæ Ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur, et septimo ab Urbe milliario, via Nomentana, ubi decollatus est, sepelitur. Sub quo etiam imperatore gloriosissimus senex Zacharias, Viennensis Ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur. Nam primus Crescens discipulus apostolorum Viennæ aliquot annos resedit; quo ad Galatiam reverso, tertius Martinus episcopus et discipulus apostolorum Viennæ resedit; sed postmodum Plinii secundi oratoris et historici, qui inter cœteros judices persecutor dictus erat, relatu admonitus eos homines præter confessionem Christi, honesta conventicula, nihil contrarium Romanis legibus facere, fiducia sane innocentis confessionis nemini mortem gravem ac formidolosam videri, re-

scriptis illico lenioribus temperavit edictum Romæ aurea domus a Nerone condita repentino conflagravit incendio; Pantheum Romæ, quod Domitianus fecerat, fulmine concrematum est. Terræmotis Antiochiam civitatem pene totam subruit, et alias per orbis partes civitates, incredibile dictu. Sub uno tempore Judæi quasi rabie efferati per diversas terrarum partes exarserunt, bellaque atrocissima gesserunt, donec digna cæde jussu Imperatoris sternerentur. Trajanus, ut quidam ferunt, apud Seleuciam Isauriæ urbem, profluvio ventris extinctus est. Verus Viennensis episcopus, qui unus fuit de discipulis et auditoribus apostolorum, Trajani temporibus, doctrina et confessione fidei floruit. Illis temporibus apud Pontum Synopsis civitatis episcopus Phocas gloriosissime martyrium duxit; cujus sacratissimæ reliquiæ translatae sunt in Galliam, in civitatem Viennam, ibique in ecclesia sanctorum apostolorum repositæ.

[120] Adrianus consobrinæ Trajani filius, unum et viginti annos imperavit. Hic per Quadratum discipulum apostolorum et Aristidem Atheniensem virum, fide sapientiaque plenum, et per Serenum Gravium legatum, libris de Christiana religione compositis instructus atque eruditus, præcepit per epistolam ad Minutium Fundanium proconsulem Asiæ datam, ut nemini liceret Christianos sine obiectu criminis aut probatione damnare. Adrianus justissimis legibus rempublicam ordinavit; idemque pater patriæ in senatu ultra morem majorum appellatus est, et uxor ejus Augusta. Idem eruditissimus in utraque lingua bibliothecam Athenis miri operis exstruxit. Judæos rebellantes et Palæstinam provinciam quondam suam depopulantes ultima cæde perdomuit, ultusque est Christianos quos illi, Cocheba duce, quod sibi adversum Romanos non assentarentur, excruciabant. Præcepitque ne cui Judæorum introeundi Hierosolymam esset licentia, Christianis tantum civitate permissa; quam ipse in optimum statum murorum exstruktionem reparavit, et Æliam vocari de prænomine suo præcipit. Primus ex gentibus Hierosolymæ Marcus episcopus constituitur, cessantibus his qui fuerant ex Judæis numero quindecim, et præfuerant a passione Domini per annos fere centum et septem. Per idem tempus Aquila ponticus interpres secundus, post Septuaginta oritur, et Basilides hæresiarcha agnoscitur. Hoc itidem tempore et Justus Viennensis Ecclesiæ episcopus, illustrissimus in confessione exstitit. Quadratus quoque, cujus supra meminimus, Publico Athenarum episcopo apostolorum discipulo, ob Christum martyrio coronato, in locum ejus substituitur, et Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide et industria sua congregat.

[141] Antoninus, cognomento Pius, imperator creatus, annis viginti et non plenis tribus rempublicam gubernavit cum filiis suis Aurelio et Lucio, menses tres, qui in omni regno Romano cautionibus incensis cunctorum debita relaxavit, adeoque tran-

quille vixit ut merito Pius et Pater patriæ sit appellatus. Justinus philosophus librum de Religione Christiana compositum Antonino tradidit, benignumque eum erga Christianos homines fecit: qui non longe post suscitata persecutione, prodente Crescente cynico, pro Christo sanguinem fudit. Valentinianus et Marcion hæresiarchæ produntur, atque Galenus medicus Pergamo genitus, Romæ clarus habetur. Pius episcopus Romæ habetur, sub quo Hermes librum scripsit, qui Pastoris dicitur, in quo præceptum continet angeli, ut Pascha semper die Dominico celebretur. Polycarpus auditor beati Joannis Romam veniens multos ab hæretica labe castigavit, qui Valentini et Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti. Viennensium episcopus Justus adhuc clarus habetur; Lugdunensium Photinus. Antonius ad duodecimum ab Urbe lapidem morbo correptus interiit. Anicetus Romæ episcopus.

[161] Marcus Antoninus Verus cum fratre Lucio Aurelio Commodo Antonino, annis decem et novem mense uno imperium tenuit. Ii primi rempublicam æquo jure tutati sunt, cum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint. Bellum deinde contra Parthos admirabili virtute et felicitate gesserunt. In diebus Parthici belli persecutiones Christianorum quarta jam post Neronem vice, in Asia et in Gallia graves exstiterunt. Polycarpus et Pionius fecere martyrium in Asia; in Galliis quoque plurimi gloriose pro Christo sanguinem fuderunt. Justus Viennensis episcopus, longo tempore exsilio maceratus, martyr gloriosus efficitur. Tunc Photinus venerabilis senex, tempore interposito cum quadraginta et octo ex Lugdunensi et Viennensi urbe martyrium suum implevit. Nec multo post, vindex scelerum lues multas late provincias, Italiam maxime, Romamque vastavit. Severinus, Exuperius et Felicianus parvo tempore ante apud Viennam martyrio coronati. Commodus dum cum fratre in vehiculo sedet, casu morbi quem apoplexiam Græci vocant, suffocatus interiit. Eo defuncto, Marcus Antoninus solus aliquantulum reipublicæ præfuit; post Commodum filium suum assumpsit in regnum. Antonino imperatore, Melito Asianus Sardicensis episcopus, apologeticum pro Christianis tradidit. Lucius Britannorum rex, missa ad Eletherium Romæ episcopum epistola, ut Christianus efficeretur petiit. Apollinaris Appianus Hieropoli, et Dionysius Corinthi, clari habentur episcopi. Montanus Aprorum, et Tatianus, a quo Encratitæ hæresiarchæ exorti sunt. Antoninus præteriti temporis per omnes provincias tributa donavit; omniaque simul fiscalium negotiorum calumniosa munimenta congesta, in Foro jussit incendi, severioresque leges novis constitutionibus temperavit. Post Marcomanicum bellum in quo gentes barbaræ, Wandali, Sarmatæ omnisque pene Germania exercitum Romanum circumcinxerat, quando ad invocationem nominis Christi, quam subito magna fidei constantia quidam milites effusi in preces, tantam vim pluvie impetraverunt, ut Ro-

manos largissime ac sine injuria refecerit, barbaros autem crebris fulminum ictibus perterritos, in fugam coegerit, sicut idem Antoninus imperator in litteris suis fatetur, ob invocationem nominis Christiani per milites Christianos, et sitim quæ ex penuria aquarum in castris Romanorum erat depulsam, et collatam sibi fuisse victoriam. Antoninus in Pannonia constitutus, repentino morbo diem obiit. Theophilus sextus Antiochenæ Ecclesiæ floruit, et Pinitus Cretensis Gnosia urbis episcopus. Matianus hæresiarcha Encratitarum, qui quoadiu a Justini martyris latere non discessit, floruit in Ecclesia. Hujus errorem Severianus auxit, a quo Severiniani.

[181] Lucius Antoninus Commodus post mortem patris regnavit annos tredecim. Hic adversum Germanos bellum feliciter gessit; cæterum per omnia luxuriæ et obscenitatis dedecore depravatus, gladiatoriiis armis sæpissime in ludo depugnavit, et in amphitheatro feris sese frequenter objecit; interfecit etiam plurimos senatores, maxime quos advertit nobilitate industriaque excellere. Capitolium urbis fulmine ictum, ex quo facta inflammatio, bibliothecam majorum cura studioque compositam, ædesque alias juxta sitas rapaci turbine concremavit. Irenæus episcopus Lugdunensis habetur. Dionysius quoque, discipulorum Christi auditor, Viennensem tunc Ecclesiam regebat. Theodosion Ephesius interpret tertius, apparuit. Commodus imperator colossi capite sublato, suæ imaginis caput ei jussit imponi. Cunctis itaque incommodus in Véstalia domo strangulatus, interiisse fertur.

[194] Ælius Pertinax senex, imperator a senatu creatus, sex mensibus regnavit. Hic Juliani jurisperiti scelere in palatio occisus est, mense sexto postquam imperare cœperat; quem Severus etiam apud Pontem Milvium bello civili victum interfecit. Victor decimus tertius Romæ episcopus, datis late libellis constituit Pascha die Dominico celebrari. Sicut et condecessor ejus Eleuther, a decima quarta luna primi mensis usque in vicesimam primam: cujus decretis favens Theophilus Cæsareæ Palestinæ episcopus, scripsit adversum eos qui decima quarta luna cum Judæis Pascha celebrabant, cum cæteris qui in eodem concilio resederant episcopis, synodicam et valde utilem epistolam. Ælius Pertinax supplicanti senatui ut uxorem augustam et filiam Cæsarem faceret, renuensit: Sufficere sibi debere quod ipse imperaret invitus. Hujus Ælii atque Juliani Severi quoque imperatorum temporibus, Dionysius, sicut diximus, Viennensis episcopus eruditissimus floruit. Apollonius disertissimus vir scribit adversum Montanum Priscam et Maximillam, et discribit Montanum et insanas vates ejus periisse suspendio. Serapiou Antiochiæ episcopus floruit, et Apollonius senator martyr efficitur.

[198] Severus Pertinax genere Afer Tripolitanus ab oppido Lepti, qui se ex nomine imperatoris quem occisum ultus fuerat, Pertinacem appellari voluit; regnavit annis decem et septem. Hic natura sævus,

multis sæpe bellis lacessitus, fortissime quidem republicam, sed laboriosissime rexit. Piscennium Nigrum, qui in Ægypto et Tyria ad tyrannidem aspiraverat, apud Cyzicum vicit, et interfecit. Judæos et Samaritas rebellare conantes ferro coercuit; Parthos, Arabas, Adiabenosque superavit. Quinta hortante a Nerone persecutione Christianos excruciauit; plurimique sanctorum per diversas provincias martyrio coronati; inter quos et Leonides, pater Origenis, et Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ, coronati sunt. Tunc temporis et Irenæus Lugdunensis cum maxima multitudine martyrium suum perfecit. Et Paracodes Viennensis episcopus, clarus in fidei doctrina, clarus in confessione persistens, mansit in episcopatu usque ad Maximini tempora; cujus tempore Zacharias Lugdunensis episcopus floruit. Claudio Albino qui se in Galliis Cæsarem fecerat, Lugduni interfecto, Severus in Britannias bellum transfert ubi magnis gravibusque præliis sæpe gestis receptam partem insulæ a cæteris indomitis gentibus vallo distinguendam putavit. Itaque magnam fossam firmissimumque vallum crebris insuper turribus communitum per centum triginta et duo millia passuum a mari ad mare duxit. Ibique apud Eboracum oppidum morbo obiit. Reliquit duos filios, Basilianum et Getam, quorum Geta hostis publicus interiit; Basilianus Antonii cognomine assumpto regno potitus est. Perpetua et Felicitas apud Carthaginem Africæ in castris bestiis deputatæ pro Christo Nonis Martiis. Symmachus interpres quartus agnoscitur. Origenes Alexandriis studiis eruditur; Victor annis tredecim Romanam Ecclesiam rexit. Panthenus Stoicæ sectæ philosophus, qui primum in Indiam a Demetrio Alexandriae episcopo ad docendum missus fuerat, viva voce et exemplo Ecclesiam Christi instruit.

[212] Aurelius Antonius Bassianus idemque Caracalla principatum adeptus mansit in eo annis non plene septem, patre Severo asperior, omnibus autem hominibus libidine intemperantior, qui etiam novercam suam Juliam uxorem duxit. Hierico quinta editio divinarum Scripturarum inventa est cujus auctor non apparet. Alexander episcopus Cappadociæ cum desiderio sanctorum locorum Hierosolymam veniret, vivente adhuc Narcisso episcopo per senilis ætatis Domino per revelationem idipsum monente, in loco Narcissi episcopus constituitur. Tertullianus Afer Centurionis proconsularis filius, omnium Ecclesiarum sermone celebratur. Aurelius Antoninus contra Parthos bellum moliens, inter Edessam et Carras ab hostibus circumventus occiditur.

[219] Macrinus præfectus prætorii cum filio Diadumeno invasit imperium; emensoque anno apud Archelaidem militari tumultu occisus est. Tertullianus cujus supra meminimus, presbyter, usque ad mediam ætatem Ecclesiæ invidia postea et contumeliis clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montani

A dogma delabitur, atque adversus Ecclesiam textit volumina.

[220] Marcus Aurelius Antoninus imperium adeptus, tenuit annis quatuor. Hic sacerdos Heliogabali templi, nullam sui nisi stuprorum, flagitiorum totiusque obscenitatis infamem satis memoriam reliquit. Tumultu militari exorto, Romæ cum matre interfectus est. In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur, urbs condita est. Hæc est Emaus quam Dominus post resurrectionem suam suo ingressu sanctificare dignatus est, legationis industriam pro ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum. Sexta editio inventa est Nicopoli. Sabellius hæresiarches oritur. Hippolytus episcopus, multorum conditor opusculorum, temporum canonem conscripsit, et hucusque perduxit.

[224] Aurelius Alexander, senatus ac militum voluntate imperator creatus, tredecim annis digno æquitatis præconio præfuit. Cujus mater Mammæa Christiana Origenem presbyterum audire curavit, eumque Antiochia accitum summo honore habuit. Hic expeditione in Persas facta, Xerxem regem eorum victo repressit. Sed militari tumultu apud Moguntiacum interfectus est. Urbanus, Romæ episcopus, multos nobilium ad fidem Christi et martyrium perduxit. Tunc temporis Cæcilia virgo, et Valerianus, et Tiburtius, atque Maximus, martyrium compleverunt.

[234] Maximinus, nulla senatus voluntate, imperator ab exercitu, postquam bellum in Germania prospere gesserat, creatus, tres annos habuit. Hi adversum Ecclesiarum sacerdotes et clericos persecutionem exercet, maxime propter Christianam Alexandri, cui successerat, et Mammææ matris ejus familiam. Hunc Pupienus Aquileiæ interfecit. Pontianus et Anteros, Romanæ urbis episcopi, martyrio coronati, ac in cœmeterio Calixti sepulti.

[241] Gordianus imperator creatus, mansit in eo annis septem. Nam Pupienus, interfectus Maximini, et frater ejus Albinus, qui usurpaverant imperium, mox in palatio sunt interfecti. Julius Africanus inter scriptores ecclesiasticos nobilis habetur. Qui in Chronicis suis refert se Alexandriam venisse, Heraclæ opinionem celeberrimam provocatum, quem et in divinis et in philosophicis studiis, atque omni Græcorum doctrina instructissimum fama loqueretur. Origenes in Cæsarea Palæstinæ Theodorum, cognomento Gregorium, et Athenodorum adolescentulos fratres, Ponti postea nobilissimos episcopos, divina philosophia imbuit. Fabianus, testimonio Spiritus sancti in specie columbæ super caput ejus descendens, Romæ episcopus ordinatur, licet quidam hoc verius de Zephyrino affirmant. Florentinus quoque, episcopus Viennensis, vita et doctrina emicuit; mansit ad Galieni et Volusiani imperium, exsiliatusque martyrium complevit. Gordianus, admodum puer in Orientem ad bellum Parthicum profectus, suorum fraude, haud longe a Circeso super Euphatem, interfectus est.

[248] Philippus Philippum filium suum consortem A regni faciens, mansit in eo annis septem. Hic primus imperatorum omnium Christianus fuit. Ac post tertium imperii ejus annum millesimus a conditione Romæ annus expletus est. Itaque magnificis ludis augustissimus omnium præteritorum hic natalis annus a Christiano celebratus est imperatore. Origenes adversus quemdam Celsum Epicureum philosophum, qui contra nos libros scripserat, octo voluminibus respondit. Ut breviter quid dicam, tantum scribendi sedulus fuit, ut Hieronymus quodam loco quinque millia librorum ejus se legisse meminerit. Philippus pater et filius, quamvis diversis locis, ambo tamen tumultu militari et Decii fraude, interfecti sunt.

[254] Decius, civilis belli incentor, anno uno, mensibus tribus. Hic cum Philippos patrem et filium interfecisset, ob eorum odium ad persequendos interficiendosque Christianos feralia dispersit edicta. Idemque filium suum Cæsarem legit, cum quo simul continuo in medio barbarorum sinu interfectus est. Persecutione Decii Fabianus in urbe Roma martyrio coronatus est, sedemque sui episcopatus Cornelio dereliquit; ipsoque martyrio coronato, Lucius pontificatum tenuit. Huic Stephanus successit; quo per martyrium transeunte, Xystus locum ejus implevit, idemque per confessionem fidei, martyrii palmam sumpsit. Cyprianus, clarissimum lumen doctorum, episcopus Carthaginis, clarus habetur. Tunc temporis et Laurentius archidiaconus et alii plures martyrii gloriam exornaverunt.

[258] Gallus Hostilianus cum filio Volusiano duos annos et quatuor menses regnum obtinuit. Quo tempore pestilentia ingens per omnes pene provincias Romani imperii extenditur ob ultionem sine dubio violati nominis Christiani. Novatianus, Cypriani episcopi presbyter, Romam veniens novam hæresin condidit. Origenes septuagesimo ætatis anno non ad integrum impleto, defunctus, in urbe Tyri sepultus est. Cornelius, episcopus Romæ, a quadam matrona Lucina rogatus, corpora sanctorum apostolorum de Catacumbis levavit noctu, et posuit: Pauli quidem in via Ostiensi, ubi decollatus est; Petri autem, non longe a loco ubi crucifixus est inter corpora sanctorum episcoporum in templo olim Apollinis, in monte Aureo, in Vaticano palatio Nerionano. Gallus et Volusianus dum contra Æmilianum, novis rebus studentem, bellum civile moliuntur, occisi sunt. Æmilianus tamen tertio mense invasæ tyrannidis extinctus est. Ammonius eruditus in philosophia, qui evangelicos canones scribit, Alexandriae clarus habetur.

[257] Valerianus cum fido Galieno, annos quindecim. Hic Valerianus in Græcia ab exercitu Augustus appellatus est; Romæ autem a senatu Galienus Cæsar creatus est. Valerianus in Christianos persecutione commota, statim a Sapore Persarum rege captus, luminibusque orbatus, ignominiosissima apud Persas servitute consenuit; donec vixit, hanc conti-

nuam damnationem sortitus, ut ipse acclivis humi, regem semper ascensurum in equum, non manu sua, sed dorso attolleret. Et Galienus, quidem tam claro Dei judicio territus, tanquam miseri collegæ permotus exemplo, pacem Ecclesiis trepida satisfactione restituit. Hac procellosa tempestate Cyprianus Carthaginensis episcopus coronatur martyrio: cujus Vitæ et passionis volumen egregium reliquit Pontius, diaconus ejus, qui usque ad diem passionis ejus cum ipso exsilium sustinuit. Germani Alpibus, Rhetia totaque Italia penetrata, Ravennam usque perveniunt; Alamanni Gallias pervagantes, etiam in Italiam transeunt. Græcia, Macedonia, Pontus, Asia Gothorum inundantia deletur. Publius Ingenuus, qui purpuram imperii sumpserat, apud Myrsam occiditur. Posthumus in Gallia invasit tyrannidem, ac per decem annos ingenti virtute ac moderatione usus, dominantes hostes expulit; qui tamen seditione militum interfectus est. Victorinus a Gallis ultro creatus imperator, post paululum apud Viennam occisus est. Theodorus, Gregorius cognomento, Neocæsareæ Ponti episcopus, magna virtute claret. E quibus unum est quod ut Ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus movit. Tunc temporis Lupicinus, Viennensis Ecclesiæ episcopus, clare floruit. Galienus cum rempublicam deseruisset, ac Mediolani libidinibus inservisset, occisus est. Cornelio, qui duobus annis rexit Ecclesiam Romanam, ob Christi martyrium coronato, successit Lucius. Passus est autem beatus Cyprianus persecutione octava eodem die, sed non eodem anno, quo Romæ Cornelius.

[272] Claudius, voluntate senatus sumpto imperio, annis duobus. Hic Gothos jam per annos quindecim Illyricum Macedoniamque vastantes bello adortus, incredibili strage delevit. Cui a senatu clypeus aureus in curia et in Capitolio statua æque aurea decreta est. Sed continuo apud Sirmium morbo correptus interiit.

[273] Mox frater ejus Quintilius, vir bonæ moderationis, ab exercitu imperator electus, decimo septimo die imperii sui interfectus est. Malchion, disertissimus Antiochenæ Ecclesiæ presbyter, qui in eadem urbe rhetoricam docuerat, adversus Paulum Samosetanum, qui episcopus Antiochiæ dogmatizabat, Christum communis naturæ hominem tantum fuisse, notariis excipientibus, disputavit.

[274] Aurelianus imperium adeptus, quinque annis et sex mensibus tenuit, vir industria militari excellentissimus, expeditione ad Danubium suscepta, Gothos magnis præliis profligavit.

Hic urbem Romam muris firmioribus cinxit. Novissime cum persecutionem adversus Christianos agi decerneret, fulmen ante eum, magno pavore circumstantium, ruit, ac non multo post in itinere occisus est. Eutychianus, Romæ episcopus, martyrio coronatus in cœmeterio Calixti sepelitur; qui et ipse trecentos tredecim martyres manu sua sepelivit.

Tacitus menses sex. Quo apud Pontum occiso, ob-

Qinuit Florianus imperium diebus octoginta novem. A tuique apud Tarsum interfectus est. Anatolius natione Alexandrinus, Laodicæ Syriæ episcopus, philosophorum discipulus eruditus, plurimo sermone celebratur. Cujus ingenii magnitudo de libro quod super Pascha composuit, et decem libris arithmeticæ Institutionis, potest apertissime cognosci. Tunc temporis insania Manichæorum hæresis oritur. Quo tempore Viennensis episcopus Simplides miræ sanctitatis floruit. Permansit autem usque ad imperatoris Cari tempora.

[279] Probus imperator annos sex, menses quatuor. Hic Gallias jamdudum a barbaris occupatas, per multa gravia prælia deletis tandem hostibus, ad perfectum liberavit. Bella deinde civilia, et quidem plurimo sanguine, duo gessit : unum in Oriente, quo Saturninum tyrannum subactum et oppressit et cepit ; aliud quo Proculum et Bonosum apud Agrippinam magnis præliis superatos interfecit ; ipse autem apud Sirmium turre ferrata militari tumultu interfectus est. Secundo hujus anno, ut in Chronicis Eusebii legimus, juxta Antiochenos, trecentesimus vicesimus sextus annus fuit ; juxta Tyrios, quadringentesimus tertius ; juxta Lacedæmonios, trecentesimus vicesimus quartus ; juxta Edessenos, quingentesimus octogesimus octavus ; juxta Ascalonitas, trecentesimus octogesimus secundum Hebræos, initium octogesimi septimi jubilæi, quo continentur anni quatuor mille ducenti quinquaginta. Archelaus, Mesopotomiæ episcopus, librum disputationis suæ quam habuit adversus Manichæum exeuntem de Perside, Syro sermone composuit, qui translatus a multis Græcis habetur.

Carus, cum filio Carino et Numerio, annostres. Carus in bello Parthico postquam duas nobilissimas Parthorum urbes, Cælæn et Ctesiphontem, cepit et de Persis triumphavit, super Tigriden in castris fulmine ictus interiit.

[285] Caius Romanæ Ecclesiæ fulget episcopus, qui postmodum sub Diocletiano martyrium passus est. Phierius, presbyter Alexandriæ, sub Theona episcopo florentissime populos docuit, et sermones diversorumque tractatum libros composuit. Invenitque elegantiam compositionis, ita ut Origenes minor vocaretur : vir miræ parcimoniæ, et voluntariæ paupertatis, post persecutionem omni tempore vitæ suæ Romæ versatus est. Numerianus, qui cum patre Caro Parthico bello interfuerat, rediens fraude Apri soceri sui interfectus est.

[288] Diocletianus, ab Urbe condita millesimo quadragesimo uno ab exercitu imperator lectus, annos triginta ; qui statim ut potestatis copiam habuit, Aprum, interfectorem Numeriani, manu sua interfecit.

Deinde Carinum, quem Carus Cæsarem in Dalmatia reliquerat, difficillimo bello et maximo labore superavit. Dehinc cum in Galliam Anolus et Helianus collecta rusticorum manu, quos Bacchas vocabant, perniciosos tumultus excitavis-

sent, Maximianum, cognomento Herculianum, Cæsarem fecit, misitque in Gallias ; qui facile agrestium hominum et confusam manum militari virtute composuit. Igitur per omnes Romani imperii fines subitarum turbationum fragore concreperunt : Carausio in Britanniiis rebellante, qui primum ad observanda Oceani littora, quæ junc Franci et Saxones infestabant, positus, cum plus in perniciem, quam in profectum reipublicæ ageret, a Maximiano jussus occidi, purpuram sumpserat ; Achillæo in Ægypto, cum et Africam Quingentiani infestarent ; Narseus etiam, rex Persarum, Orientem bello premeret. Hoc periculo Diocletianus permotus, Maximianum Herculium ex Cæsare fecit Augustum ; Constantium vero, et Maximinum, et Maximianum Valerium, Cæsares legit. Constantius Herculi Maximiani privignam Theodoram accepit uxorem, ex qua sex filios fratres Constantini sustulit. Carausius, per sex annos sibi Britannia fortissime vindicata, tandem fraude allecti socii sui interfectus est ; qui postea insulam per triennium tenuit, quem Asclepiodotus, præfectus prætorio, oppressit Britanniamque post decem annos recepit. Constantius vero Cæsar, in Gallia primo prælio ab Alamannis profligato exercitu suo, vix ipse subreptus est ; secundo autem secuta est satis secunda victoria ita ut paucis horis quadraginta millia Alamannorum cæsa fuerint. At Maximianus Augustus Quingentianos in Africa perdomuit. Porro autem Diocletianus Achilleum obsessum per octo menses, apud Alexandriam cepit et interfecit. Præterea Valerius Maximianus cum duobus jam præliis adversum Narseum conflisset, tertio inter Gallinicum et Carras congressus et victus, amissis copiis ad Diocletianum refugit. A quo arrogantissime exceptus est, ita ut per aliquot millia passuum purpuratus ante vehiculum ejus præcederet. Hic Diocletianus primus gemmas vestibus calceamentisque inseri jussit, dum sola purpura retro principes uterentur. Decimo octavo anno Diocletiani, ipse in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente vastari Ecclesias, affligi interficique Christianos præcipiunt, adustis divinis libris. Hac tempestate martyrium sanctorum Thebæorum, Mauricii sociorumque ejus sexies mille sexcentorum sexaginta sex impletur. Passio quoque Victoris et Ursi apud Castrum Solodorum, passio quoque bætæ Fidis et sociorum ejus apud urbe Agennum, quæ postea Conchis translata est. Martyrium etiam Gereonis sociorumque ejus trecentorum viginti octo apud Agrippinam Coloniam. Hæc persecutio ita crudelis et crebra flagrabat, ut intra unum mensem decies et octies millia martyrum pro Christo passi inveniantur. Nam et Oceani limbum transgressa, Albanum Aaron, et Julium Britannicæ cum aliis pluribus viris ac feminis felici cruore damnavit. Tunc temporis passus est et Pamphilus presbyter, cujus vitam Eusebius Cæsariensis episcopus tribus libris comprehendit. Secundo autem persecutionis anno, Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Hercu-

lius Mediolani purpuram deposuerunt. Attamencœpta semel persecutio usque ad septimum Constantini imperatoris annum fervere non cessavit. Constantinus decimo sexto imperii anno, vir summæ mansuetudinis et civilitatis, Eboraci in Britannia diem obiit. Tertio anno persecutionis, quo et Constantius obiit, Maximinus et Severus a Valerio Maximiano Cæsares facti sunt. Equibus Maximinianus maleficia et stupra sua Christianorum persecutionibus accumulavit. Passus est ea tempestate Petrus, Alexandriae episcopus, a quo Arius presbyter primo damnatus est. Passi sunt cum eo plures Ægypti episcopi.

Lucianus quoque, vir moribus et continentia et eruditione præcipuus, Antiochenæ Ecclesiæ presbyter, passus est, et Romæ Timotheus, decimo Kalend. Julii. Floruit tunc temporis Melciades Romanæ ecclesiæ pontifex. Floruit et tunc temporis vir disertissimus Paschasius, Viennensis Ecclesiæ episcopus. Phileas de urbe Ægypti, quæ vocatur Thebais, nobilis genere episcopus, elegantissimum librum de martyrum laude componit, et pro Christo capite truncatur. Arnobius apud Africam florentissime rhetoricam docuit, et adversum gentes volumina composuit quæ vulgo exstant.

[306] Constantinus Constantii ex concubina Helena filius, in Britannia imperator creatus, regnavit annos triginta, menses decem, ab anno persecutionis quarto. Maxentius Herculi Maximi filius Romæ Augustus appellatur. Licinius Constantiæ sororis Constantini, Carnuti imperator creatur. Constantinus imperator de persecutore Christianus factus, licentiam dedit Christianis libere congregari, et in honorem Christi ubique ecclesias construi; ac pene per totum imperium Romanum privilegia singulis civitatibus dedit, ut populus Christianus sub jure et ordinatione episcoporum libere viveret, ac Dei templis libere honoris structuram componeret. Hujus temporibus hæresis Ariana exoritur: Nicænumque concilium ad damnationem Arii, et confirmationem integræ fidei ex orbe terrarum congregatur, anno post incarnationem Domini trecentesimo vicesimo secundo, die mensis secundum Græcos Decembris, vicesimo nono, quod est decimo Kalendarum Juliarum, consulatu Paulini et Juliani. Uno eodemque tempore et illud sacratissimum Concilium apud Arelatem sexcentorum episcoporum colligitur, Martino tunc episcopo ejusdem civitatis existente; apud Viennam Claudio in catholico dogmate clarissimo episcopo. Eodem tempore Donatistarum in Africa schisma oritur. Namque Donatus per Africam et maxime Numidiam, afferens a nostris Scripturas in persecutione inimicis traditas, multos sua persuasione decepit. Per idem etiam tempus ab Helena Constantini matre Hierosolymis crux Domini inventa est. Constantinus in fide eruditus a B. Silvestro papa, fecit miro opere baptisterium Romæ, ubi baptisatus est juxta basilicam B. Joannis Baptistæ, quæ appellatur Constantiniana. Item basilicam B. Petro in templo Apollinis, necnon et B. Paulo, corpus utriusque ære Cyprio circum-

A dans quinque pedes crasso. Item basilicam in palatio Sorano, quæ cognominatur Hierusalem, ubi partem ligni crucis Domini deposuit. Item basilicam B. martyris Agnæ, ex rogatu Constantiæ filiæ suæ. Item baptisterium in eodem loco, ubi et baptizata est soror ejus Constantia cum filia Augusta. Item basilicam B. Laurentio martyri, via Tiburtina in agro Verano, ubi idem martyr gloriosus sepultus est. Item basilicam via Lavicana, inter duas lauros beato Petro et Marcellino martyribus, et mausoleum, ubi matrem suam posuit in sarcophago purpureo.

Item basilicam in civitate Hostiæ juxta portum urbis Romæ beatorum apostolorum Petri et Pauli, et beati Joannis Baptistæ. Item basilicam in civitate Albanensi sancti Joannis Baptistæ. Item basilicam in urbe Neapoli miro opere exornavit, in honorem apostolorum et martyrum. Idem imperator Depranam civitatem Bithyniæ in honorem martyris Luciani ibi conditi instaurans, ex vocabulo matris suæ, Helenopolim nuncupavit. Idem urbem nominis sui statuens in Thracia, sedem Romani imperii et caput totius orientis esse voluit. Caput vero totius imperii ante Romam beatis apostolis Petro et Paulo sub testamento tradidit, nobiliores Romanorum, consulares quoque viros, ac pene totum senatorum ordinem cum uxoribus et liberis, in secundam vel novam Romam Constantinopolim translatum habitare constituens. Idem ipse statuit citra ullam hominum cædem, paganorum, templa claudi, arasque deorum confringi. Retius Augustodunensis episcopus, celeberrimæ famæ habetur, et Juvenus presbyter Hispanus, qui hexametris versibus quatuor libros Evangelii composuit, Firmianus, qui et Lactantius Arnobii discipulus, Nicomediæ rhetoricam docuit ac penuria discipulorum, ob Græcam scilicet civitatem, ascribendum se contulit. Hic in extrema senectute magister Cæsaris Crispi filii Constantini in Gallia fuit, qui postea a patre interfectus est.

Jacobus Nizibenæ episcopus, unus ex numero sub Maximi persecutore confessorum et eorum qui in Nicæna synodo Arianam perversitatem homoousii oppositionem damnarunt, multorum opusculorum scriptor moritur.

[337] Constantius cum Constantino et Constante fratribus, regnat annos decem et octo, menses quinque, dies quatuordecim. Jacobus Nizibenus episcopus agnoscitur; ad cujus preces sæpe urbs discrimine liberatur. Impietas Ariana Constantii imperatoris fulta præsidio, exsiliis, carceribus, et variis afflictionum modis, primum Athanasium Alexandriae urbis episcopum, deinde omnes non suæ partis episcopos, persecuta. Maximinus Treverorum urbis episcopus, clarus habetur; a quo Athanasius cum a Constantio quæreretur ad pœnam, honorifice susceptus est. Florebat et tunc temporis Nectarius Viennensis episcopus, in doctrina fidei eximius, qui in Vasensi illa synodo venerabili primus interfuit, et Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam esse naturam et potestatem, et deitatem et virtutem, in

Ecclesia publice prædicavit, et docuit. Antonius monachus centesimo quinto ætatis anno in eremo moritur. Reliquiæ Timothæi apostoli Constantinopolim invecitæ. Constantii favore Arius presbyter fretus, dum in Constantinopolim ad ecclesiam pergeret, cui tunc Alexander senex episcopus præsidebat adversus nostros de fide dimicaturus, divertens post forum Constantini ad causam necessariam, viscera ejus repente simul cum vita effusa sunt. Constantio Romam ingresso ossa B. Andreæ apostoli et Lucæ evangelistæ a Constantinopolitanis miro favore suscepta sunt. Hilarius Pictaviensis episcopus, qui pulsus ab Arianis, in Phrygiam exsulaverat, cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias rediit. Hæresis Anthropomorphitarum in Syria et in Macedonia, in Constantinopoli quoque nascitur. Donatus artis grammaticæ scriptor, ac præceptor Hieronymi, Romæ illustris habetur. Eusebius Cæsareæ Palestinæ, in Scripturis divinis studiosissimus, ac bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus per-vestigator, moritur; qui primum in Arianam hæresim lapsus, ad catholicum dogma correptus rediit. Eustasius primum Colesyriæ, dein Antiöchæ episcopus, adversum Arianum dogmata multa componens, in exsilium pulsus, apud Trajanopolim Thraciarum urbem conditus est. Marcellus Ancyranus episcopus, contra Arianos scribens, arguitur Sabelianæ hæreseos; sed et beatus Hilarius in septimo adversum Arianos libro, nominis ejus quasi hæretici meminit. Porro ille defendit se non esse dogmatis cujus accusatur communione Julii et Athanasii Romanæ et Alexandrinæ urbis pontificum. Basilii Ancyranus episcopus Macedonianæ partis cum Eustathio Sebasteno princeps fuit; fuit autem artis medicinæ peritus.

[361] Julianus, annos duos, menses octo. Hic exle-rico imperator factus in idolorum culturam conver-titur, martyriaque infert Christianis, eosque callidis circumventionibus odiisque persequitur. Quo tempore inter alios qui in toto orbe pro Christo passi sunt, Joannes et Paulus Romæ martyrium illustre duxerunt. Pagani quoque apud Sebasten Palestinæ urbem sepulcrum beati Joannis Baptistæ invadunt, ossaque dispergunt, eadem rursus collecta concre-mantes, latius per agros spargunt. Sed Dei provi-dentia adfuere quidam ex Hierosolymis monachi, qui colligentibus misti, quæcunque poterant ablata, ad patrem suum Philippum pertulere; ille confes-tim hæc (supra se enim dicebat tantum thesaurum propriis servare vigiliis) ad pontificem Athanasium; tunc maximum, per Julianum diaconum suum misit; quæ ille suscepta, paucis arbitris, sub cavato sa-crarii pariete, inclusa profutura generationi posteræ conservavit: cujus præsagium sub Theodosio im-peratore per Theophilum ejusdem urbis episcopum completur. Qui destructo Serapis templo, sancti Joannis ibidem consecravat ecclesiam. Julianus odio Christi templum in Hierosolymis Judæis reparare

permittit. Qui cum ex omnibus provinciis collecti, nova templi fundamenta jacerent, subito nocte oborto, terræmotu saxa ab imo fundamentorum excussa, longelateque sparsa sunt; igneus quoque glo-bus ab interiore æde templi egressus, plurimos eo-rum suo prostravit incendio. Quo terrore reliqui pa-vefacti, Christum constabantur invicti. Et ne hoc casu crederent factum, sequenti nocte in vestimen-tis cunctorum crucis apparuit signum. Julianus ef-ferri ossa venerabilis Jacobi Nizibeni episcopi foras civitatem jubet, invidens ipsius miraculis; quæ non longe post ditioni Persarum subjicitur. Julianus, in-certum a quo, cum exercitus acies contra Persas or-dinaret, perimitur, ac intestina sua in aera projiciens, insano ore Christum Dominum blasphemans, Vicisti, Galilæe, vicisti, vitam cum regno perdidit: cujus interitum per revelationem illico per universam Ecclesiam plurimi agnoscunt. Lucifer Calarinatus episcopus a Constantio cum Nicænam fidem damnare nollet, in Palæstinam relegatus ab exsilio revertitur, a quo postea Luciferianum schisma. Eusebius na-tione Sardus, Vercellensis episcopus similiter a Con-stantio pro confessione fidei, Scythopolim et inde Cappadociam relegatus, ab exsilio reversus, factione Arianorum interficitur. Fornacius Aquilegensis Ec-clesiæ episcopus, in hoc maxime detestabilis quod Liberium Romanæ urbis episcopum pro fide ad exsilium pergentem primus sollicitavit, et fregit, et ad suscriptionem hæreseos compulit. Acacius Luscus Cæsareæ episcopus, in tantum sub Constantio claruit ut Felicem Romæ pro Liberio episcopum consecraret.

[362] Jovianus, anno uno, vel ut verius, mensibus octo. Qui, dum se ab exercitu imperatorem fieri conspiceret, seque Christianum affirmans, paganis præesse non posse assereret, Et nos, inquit omnis exercitus, qui per Julianum nomen Christi abjeci-mus, tecum Christiani esse volumus. Quibus auditis imperii scepra suscepit. Synodus Antiochiæ a Me-lito suisque facta in qua Macedonianum dogma prave firmatur. Jovianus lapsu Constantii prædecessoris admonitus, honorificis et officiosissimis litteris Athanasium requirit, ab ipso formam fidei ecclesiarum-que disponendarum suscepit modum; sed hujus pia lætaque principia mors immatura corripuit.

Hilarius urbis Pictavorum Aquitanicæ episcopus, factione Saturnini Arelatensis episcopi de synodo Biterrensi in Phrygiam relegatur sub Constantio, ubi duodecim libros adversum Arianos confecit, et librum de synodis ad Galliarum episcopos scripsit; et alia reversus ab exsilio catholica et nimis præ-clara opera, Serapion Thaneos episcopus, elegantis ingenii, sub Constantio etiam in confessione fidei inclutus moritur.

[364] Valentinianus et Valens frater ejus, annos duodecim, Apollinaris Laodicensis episcopus multi-moda nostræ religionis scripta composuit. Sed in-cautus postea a fide devians, hæresim sui nominis instituit. Photinus quoque et Eunomius eo tempore hæretici agnoscuntur. Gothi apud Histrum bifariæ

inter Frigidernum et Ataricum divisi sunt. Sed Frigidernus Ataricum Valentis auxilio superans, hujus beneficii gratia ex catholico Arianus cum omni gente Gothorum affectus est. Tunc Vulfila eorum episcopus Gothicas litteras reperit, et utrumque Testamentum in linguam propriam transtulit. Damasus Romæ episcopus fecit basilicam juxta atrium sancto Laurentio, et aliam in catacumbis, ubi jacuerunt corpora sanctorum apostolorum Petri et Pauli, in quo loco platamam ipsam, ubi jacuerant sancta corpora, versibus adornavit. Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus nostros persequitur. Gratianus Valentiniani filius tertio ejus anno, Ambiani imperator est factus. Constantinopoli apostolorum martyrium dedicatur. Post Auxentii Mediolanensis episcopi seram mortem, Mediolani Ambrosio episcopo facto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur. Nectarus Viennensis et Hilarius Pictaviensis episcopi moriuntur.

Valens cum Gratiano et Valentiniano Valentiniani fratris sui filiis, annos quatuor. Valens lege data ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit occidi. Gens Hunnorum diu inaccessis seclusa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos, eosque sparsim conturbatos, ab antiquis sedibus expulit. Gothi transito Danubio fugientes, a Valente sine armorum depositione suscepti per avaritiam Maximi ducis; fame ad rebellandum coacti sunt, victoque Valentis exercitu, per Thraciam sese miscentes, simul omnia cædibus, incendiis, rapinisque impleverunt. Valentiniani, et Valentis tempore rebellantes Alamannos, Franci inter Danubium et Mæotides paludes juncti Romanis, superaverunt. Francos lingua Attica Valentinianus imperator a feritate et duritia atque audacia appellari primus voluit. Qui post paululum cum tributa Romanis negarent, et Romanorum impetum ferre non possent, egressi a Sicambria, pervenerunt in extremas partes Rheni fluminis in Germanorum oppida, ibique aliquot annos cum principibus suis Marcomiro et Sunnone resederunt. Ubi primum regem Pharamundum sibi postmodum statuunt, legisbusque se subdunt, quas priores eorum Wisovastus et Wisogastus, Artogastus, Salegastus invenerunt. Victorinus natione Afer sub Constantino principe rhetoricam docens, in extrema senectute Christi se tradidit fidei. Titus Bostrenus episcopus, acerrimus contra Manichæos disputator, moritur. Athanasius Alexandrinus episcopus, multa Arianorum perpressus insidiis, ad Constantem Galliarum principem fugit; unde reversus cum litteris, et rursus post mortem illius fugatus, usque ad Joviani imperium latuit. A quo recepta Ecclesia sub Valente moritur. Ephrem Edessæ Ecclesiæ diaconus, vir in sua lingua, id est Syra eruditissimus, moritur. Basilius Cæsareæ Cappadociæ, quæ prius Mazacate Gratiano. Gregorius quoque Nazianzenus, vir eloquentissimus, præceptor Hieronymi, sub Theodosio jam principe moritur.

[379] Gratianus cum fratre Valentiniano, annos

septem. Theodosius vir strenuus a Gratiano imperator creatus, maximas Scythicas gentes, hoc est Alanos, Hunnos, et Gothos, magnis multisque præliis vicit. Cujus studium fidei non ferentes Ariani, post quadraginta annos ecclesias quas vi tenuerant, reliquerunt. Quo tempore Viennensem Ecclesiam regabat Niceta præclarissimus in dogmate fidei episcopus. Sed et Lugdunensis episcopus Justus, miræ sanctitatis vir, qui postmodum relicta sede sui episcopatus, inter sanctissimos patres anachoritas mira humilitate latens, moritur in Ægypto; cujus ossa pio amore solliciti Lugdunenses ad urbem suam reportant, ossa quoque Viatoris sanctissimi comministri ipsius. Constat autem hunc venerabilem episcopum Justum sub Paschasio Viennensi episcopo nutritum, Claudii ejusdem urbis episcopi diaconum, postmodum ad sanctam Lugdunensem Ecclesiam regendam translatum. Synodus centum quinquaginta patrum in urbe regia Constantinopoli congregatur, adversus Macedonium. Damaso Romæ episcopo, Ambrosius Mediolanensis Ecclesiæ episcopus, in catholicorum dogmate claruit. Theodosius imperator Arcadium filium consortem imperii sui facit. Anno secundo Gratiani imperatoris, ipso sexies et Theodosio consulibus, Theophilus paschalem computum scripsit. Maximus, vir quidem strenuus et probus, atque Augusto dignus, si non contra sacramenta fidei tyrannidem emersisset, in Britannia invitus propemodum ab exercitu imperator creatus, in Galliam transiit, ibique Gratianum Augustum dolis circumventum apud Lugdunum occidit, fratremque ejus Valentinianum Italia expulsum, Viennæ primum latere coegit, justissimam pœnam cum matre sua Justina persolventem, quæ illum Ariana hæresi polluit: et Ambrosium episcopum eminentissimam catholicæ fidei arcem ut perfida obsidione vexavit, nec ante cœpta nefanda deseruit, nisi post prolatas beatorum martyrum reliquias Gervasii et Protasii, quas Domino revelante idem beatus episcopus incorruptas reperit. Theodosius Valentinianum Italia expulsum benigne suscipit. Priscilliani hæresis oritur. Idem Priscillianus accusante Itacio, a Maximo tyranno gladio cæditur. Martinus Turonorum episcopus miraculorum insignis effulsit. Post Pharamundum Franci Clodionem ejus filium sibi regem statuunt. Abhinc Franci in finibus Thuringiorum habitantes, crinitos reges habere cœperunt. Id temporis Romani Gallias tenebant. Citra Ligerim fluvium Gothi Burgundiones quoque doctrina Ariana infecti cis ultraque Rhodanum habitabant. Primus rex Francorum Clodio a castro Thuringiorum Dysporo profectus, Rhenum transiit; superato Romanorum populo, Carbonariam sylvam tenuit, usque ad Camaracum venit, ibique interfectis Romanis, sedem sibi statuit.

[385] Theodosiu, Gratiano adhuc vivente, annis sex Orientem tenuit; illo mortuo imperavit annis undecim. Ipse et Valentinianus, quem Italia expulsum benigne suscepit, ac simul Maximum tyran-

num tertio ab Aquileia lapide interficiunt. Maximus Britanniam omni pene armatam juventute, copiisque militaribus exspoliavit, quæ eum in Gallias secutæ, nunquam ultra ad domum rediere. Videntes transmarinæ gentes sævissimæ Scotorum a circio, Pictorum ab aquilone, destitutam milite ac defensore insulam, adveniunt, et vastatam direptamque eam per multos annos opprimunt. Hieronymus presbyter in Bethleem toto mundo clarus habetur, qui librum quem de Viris illustribus Ecclesiæ scribit, usque ad decimum quartum totius imperii Theodosii annum perducit. Gentium templaper totum orbem, jubente Theodosio subvertuntur, ac pro eis Christi templa ubique micant. Per idem tempus Joannes anachoreta insignis claruit. Qui etiam Theodosio consulenti de Eugenio tyranno, victoriam illi prædixit. Damasus Romæ urbis episcopus, elegans in versibus componendis ingenium habuit, et prope octogenarius moritur. Apollinaris episcopus Laodicensis Syriæ, in Scripturis non parum instructus, a quo Apollinaristæ feruntur nominati. Patianus in Pyrenæi jugis Barcillone episcopus optima senectute moritur, castigatæ eloquentiæ, tam vita quam sermone clarus. Photinus de Gallogræcia Marcelli discipulus Syrii episcopus a Valentiniano pulsus Ecclesia, Ebionis hæresin instaurare conatur. Dydimus Alexandrinus oculis captus, et ob id elementorum quoque ignarum, tantum miraculum sui omnibus præbuit, ut dialecticam quoque et geometriam quæ vel maxime visu indigerent, usque ad perfectum didicerit.

[396] Arcadius filius Theodosii cum fratre Honorio, annis quatuordecim. Sanctorum prophetarum corpora Abacuc et Michææ divina revelatione manifestantur. Innocentius, Romæ episcopus, dedicavit, basilicam beatissimorum martyrum Protasii et Gervasii, ex devotione testamenti cujusdam illustrissimæ feminæ Vestinæ. Mamertus Viennensis episcopus insignissimus habetur, qui inter alia mirifica, ob imminentem cladem ante Ascensionem Domini solemnes instituit litanias. Martinus Turonorum episcopus moritur; Donatus Epiri episcopus virtutibus insignis est habitus. Qui draconem ingentem exspuens in os ejus necavit, quem octo jugaboum ad locum incendii, ne aerem putredo ejus corrumpere, vix trahere potuerunt. Clodione rege defuncto, qui viginti annis Francis regnavit Meroveus successit, a quo Francorum reges Merovingi sunt appellati. Metis a Francis succensa, Treveros destructa; Franci usque Aureliam perveniunt. Post Meroveum Childericus regnum adeptus, regnavit annis viginti quatuor. Cui successit Chlodoveus, qui primus rex Francorum Christianus factus est, a beato Remigio Rhemorum episcopo instructus et baptizatus cum populo suo. Gothi Italiam Wandali atque Alani Gallias aggrediuntur. Augustinus episcopus Hipponensis scientia atque doctrina insignis habetur. Joannes quoque Constantinopolitanus et Theophilus Alexandrinus illustres episcopi prædicantur. Epiphanius Salaminæ episcopus, qui inter

alia opera libros contra omnes hæreses scripsit. Eunomius Arianæ partis, Cizycenus episcopus, erumpens in blasphemiam, publice quod Ariani texerant, fatetur. Tiberianus Beticus, sectator Priscilliani, post suorum cædem tædio victus exsilii, ut canis reversus ad vomitum suum, filiam devotam Christo virginem matrimonio copulavit.

[410] Honorius cum Theodosio minorem fratris sui filio, annis quindecim. Honorius imperator, videns oppositis tyrannis nil adversus barbaros agi posse, ipsos prius tyrannos deleri jubet. Constantio comiti hujus belli summa commissa est, qui primum in Galliam profectus cum exercitu, Constantinum imperatorem apud Arelaten civitatem clausit, cepit, occidit. Constantem Constantini filium Hierontius comes suus, ut nequam magis quam probus apud Viennam interfecit, atque in ejus locum Maximum quemdam substituit; ipse vero Hierontius a suis militibus est occisus. Maximus exutus purpura, destitutus a militibus Gallicanis inter barbaros in Hispania egens exsulavit. Jovinus vir Galliarum nobilissimus in tyrannidem mox ut assurrexit, cecidit. Sebastianus frater ejus continuo ut creatus occisus est; Alaricus Attalo imperatore facto, infecto, relecto, ac defecto, citius his omnibus pene quam dictis, ceu mimus risum et ludum exspectavit imperii, cujus ille umbratilis consul. Tertullus ausus est in curia dicere: Loquar vobis, consul et pontifex, quorum alterum jam teneo, alterum spero. Attalus itaque tanquam inane imperii simulacrum cum Gothis usque ad Hispanias portatus est. Unde descendens navi in mari captus, et ad Constantium comitem deductus, inde Honorio imperatori exhibitus, truncata manu, vitæ relictus est.

Heraclianus Africæ comes, elatus supercilio, Sabinum domesticum suum, virum ingenio industriaque solertem generum allegit, atque aliquandiu Africana annona extra ordinem detenta, tandem cum immensa satis incredibilique classe navigio Romam contendit. Nam habuisse tria millia septingenta naves dicitur; quem numerum nec Xerxes, nec Alexandrum Magnum, vel quemquam alium regum habuisse historiæ referunt. Sed littore egressus occursum Marini comitis territus, arrepta navi solus Carthaginem rediit, ibique continuo militari manu interfectus est. Sabinus gener ejus, Constantinopolin fugit; unde post aliquantulum tempus retractus, exsilio damnatus est; ac sic, adjuvante Christo, pax et unitas, per universam Africam Ecclesiæ catholicæ reddita est. Marinus comes apud Carthaginem, inceptum zelo stimulatus, an auro corruptus, Marcellinum tribunum, virum imprimis prudentem et industrium occidit. Qui continuo revocatus ex Africa, factusque privatus, vel ad pœnam, vel ad pœnitentiam conscientia suæ dimissus est. Alaricus rex Gothorum Romam invasit, partemque ejus cremavit incendio nono Kalend. Septemb., anno conditionis ejus millesimo centesimo, sexagesimo quarto Honorii imperii anno. Sic tertio die quam ingressus

fuerat deprædata urbe egressus est. Inde Gothi in Siciliam transire conati, in conspectu suorum miserabiliter arrepti et demersi sunt. Alarico Atavulfus in regem Gothis succedit, qui Placidiam captivam sororem imperatoris in uxorem assumpsit. Is satis studiose sectator pacis, militare fideliter Honorio imperatori præoptavit. Placidia uxoris suæ, femina sane ingenio acerrimæ, et religione satis probæ, ad omnia bonarum ordinationum opera persuasum et consilio temperatus est. Is apud Barcellonem Hispaniæ urbem dolo suorum, ut fertur occisus est. Post hunc Segericus rex a Gothis creatus, cum itidem iudicio Dei ad pacem pronus esset, nihilominus a suis interfectus est. Constantius comes apud Arelaten consistens, magnarum rerum gerendarum industria, Gothos quibus jam Atavulfus præerat, Placidia conjux a Narbona expulit, atque abire in Hispaniam coegit. Segerico Vallia successit in regnum Gothorum; ad hoc ordinatus a Gothis ut pacem infringeret, ad hoc ordinatus a Deo, ut pacem confirmaret, territus maxime iudicio Dei; quia cum magna Gothorum manus instructa armis navigiisque transire in Africam moliretur, in duodecim millibus passuum Gaditani freti, tempestate correpta, miserabili exitu perierat. Hic Vallia pacem optimam cum imperatore, datis Honorio lectissimis obsidibus pepigit, ac Placidiam imperatoris sororem honorifice apud se honesteque habitam fratri reddidit. Hac tempestate Pelagius adversus Christi gratiam erroris sui dogmata prædicat; ad cuius condemnationem, concilium apud Carthaginem ducentorum decem et quatuor episcoporum congregatur. Cyrillus Alexandria episcopus, insignis est habitus; Lucianus presbyter scripsit revelationem beati protomartyris Stephani, quam ei revelavit Deus septimo Honorii principis anno, ac Gamalielis et Nicodemi qui in Evangelio et in Actibus apostolorum leguntur. Scripsit autem eam Græco sermone ad personam omnium Ecclesiarum. Quam revelationem Avitus presbyter, homo Hispanus, in Latinum vertit eloquium et adjecta epistola sua per Orosium presbyterum, qui missus a beato Augustino ad sanctum Hieronymum pro discenda animæ ratione, ad loca sancta pervenerat, occidentalibus dedit: quique primus in patriam reversus reliquias beati Stephani intulit occidenti. Francis post Meroveum, ut diximus, regnavit Childericus. His temporibus Anianus Aurelianensis episcopus clarus habetur; qui orationibus suis ab Hunnorum impetu, Aetio tunc patritio Romanorum Aurelianos liberavit. Britanni Scotorum Pictorumque infestationem non ferentes Romam mittunt, et subjectione sui præmissa, auxilia flagitant. Quibus statim missa legio magnam barbarorum multitudinem stravit; cæteros Britannia finibus pellunt. Ob arcendos hostes murum trans insulam inter duo maria statuunt; qui absque magistro magis cespite quam lapide factus, nil Britannis operantibus profuit; nam mox ut dicessere Romani, priores hostes advecti navibus, obvia quæque sibi cædunt, vastant atque

A dejiunt. Iterum petunt Britanni auxilia Romanorum, qui advenientes hostes trans maria fugant, conjunctisque sibi Britannis murum saxeam solidum inter civitates, quæ dudum ob metum hostium fuerant factæ, a mari usque ad mare perducunt. Sed et littore Meridiani maris ne inde irruptio hostium fieret, crebras turres per intervalla ad prospectum maris statuunt. Vale dicentes sociis, quasi ultra non redituri, Bonifacius Romæ episcopus fecit oratorium in cæmeterio sanctæ Felicitatis, et ornavit sepulcrum ejus. Fecit et oratorium sancti Joannis apostoli, honesto satis opere. Hieronymus presbyter obiit duodecimo Honorii anno, pridie Kalend. Octobris, anno ætatis suæ nonagesimo. Macarius ille Ægyptius monachus signis et virtutibus claruit. Severus presbyter, cognomento Sulpitius, Aquitanicæ provincæ, vir genere et litteris nobilis, et paupertatis amore conspicuus, charus etiam sanctorum episcoporum Martini Turonensis et Paulini Nolani, moritur. Hic in senectute sua a Pelagianis deceptus, et agnoscens loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuit, ut peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret. Severianus Gabalensis episcopus in divinis Scripturis eruditus, et declamator admirabilis fuit. Unde frequenter ab episcopo Joanne et imperatore Arcadio, ad faciendum sermonem Constantinopolim evocabatur. Hic juniorem Theodosium ex sacro fonte suscepit, cuius et tempore moritur.

[425] Theodosius minor Arcadii filius, anni quatuor et viginti. Valentinianus junior Constantii filius Ravennæ imperator creatur. Placidia mater ejus, Augusta nuncupatur. Per idem tempus Nestorius Constantinopolitanus episcopus suæ perfidiæ molitur hæresim, adversus quem Ephesina synodus prima congregata, ejus impium dogma condemnat. Hujus etiam tempore diabolus in specie Moysi Judæis in Creta apparens, dum eos per mare pede sicco ad terram repromissionis promittit perducere, plurimis necatis, reliqui qui salvati sunt confestim ad Christi gratiam convertuntur. Effera gens Wandalarum, Alanorum atque Gothorum, ab Hispanis ad Africam transiens, omnia ferro, flamma, rapinis simul et Ariana impietate fœdavit (PAUL DIAC., lib. XIV). Sed beatus Augustinus Hipponensis episcopus, et omnium Ecclesiarum doctor eximius, ne civitatis suæ videret ruinam, tertio mense obsidionis suæ migravit ad Dominum, quinto Kalendarum Septembris, anno ætatis suæ septuagesimo sexto. Mansit autem in clericatu vel episcopatu annis quadraginta. Quo tempore Wandali capta Carthagine, Siciliam quoque deleverunt. Cujus captivitatis Paschasinus Lilybitanus antistes, in epistola quam de ratione Paschali Papæ Leoni scripsit, meminit.

Francis Chlodoveus adhuc paganus regnat. Cujus temporibus Gondoveus rex Burgundiorum, qui ex genere fertur Alarici, exstitit. Huic fuerunt quatuor filii, Gundobaldus, Godegisilus, Chilpericus et Gothmarus. Gundobaldus Chilpericum fratrem suum inter-

fecit, uxoremque ejus, ligato saxo ad collum, in flumen demersit, filiasque ejus, unam quæ Chrona dicta est, exsilio relegavit; alteram vero Chlotildem secum retinuit, quam postea uxorem rex Chlodoveus accepit; cujusque industria, orationis ac monitionibus, Deo inspirante, idem Christianus cum populo suo factus est. Scotis in Christum credentibus, ordinatus a Papa Cælestino Palladius primus episcopus mittitur. Anno octavo Theodosii imperatoris, recedente a Britannia Romano exercitu, Scoti et Picti redeunt, et totam ab Aquilone insulam vacuum prope indigenis, murotenus capessunt. Nec mora, cæsis captis, fugatisque custodibus, muroque ipso interrupto, etiam intra vallum crudelis prædo grassatur. Mittitur epistola lacrymis ærumnisque referta ad Romanæ potestatis principem, petens auxilium, sed non impetrat. Interea fames dira profugas infestat; quidam coacti, hostibus manus dederunt; alii de montium speluncis ac saltibus strenue repugnare, strageque de hostibus dare. Scoti domum versi ac Picti, extremam insulæ partem ibi habituri detinent. Famem præfatam magna frugum abundantia, opulentia, luxuria, et negligentia; negligentiamque lues acerrima, et mox acrior hostium novorum, id est Anglorum plaga secuta est. Quos illi unanimi consilio cum rege suo Vintigerno, quasi defensore patriæ ad se imitandos elegerunt. Sed hos mox expugnatores senserunt. Xistus Romæ basilicam sanctæ Mariæ matris Domini, quæ ab antiquo Liberi patris delubrum fuerat, miro opere refecit Eudoxia, uxor Theodosii principis ab Hierosolymis remeavit secum beatissimi Stephani protomartyris reliquias deferens, quæ in basilica sancti Laurentii positæ pie a fidelibus venerantur. Bledla et Attilia fratres, multarumque gentium reges, Illyricum Thraciamque depopulati sunt. Maximus Taurinensis episcopus, vir in Scripturis divinis satis intentus, clarus habetur. Petronius Bononiensis episcopus Italiæ, vir sanctitate vitæ et monachorum studiis ab adolescentia exercitatus, cujus pater Petronius præfectus prætorii, vir sæcularibus litteris eruditus, moritur. Julianus episcopus et Cælestinus sectatores Pelagii agnoscuntur. Leporius quoque presbyter adhuc laicus, Pelagianum dogma sequitur præsumens, de veritate vitæ suæ, quam arbitrio tantum et conatu proprio, non Dei se adiutorio obtinuisse credebat. Sed per beatum Augustinum ab eo emundatus, ad catholicam Ecclesiam rediens, satisfactionis suæ librum vera fide composuit. Victor, rhetor Massilensis, qui libros in Genesin ad filii sui Etherii personam commentatur, in divinis Scripturis non plene exercitatus moritur. Cassianus quoque, Scythia natione, Constantinopoli a Joanne diaconus ordinatus, apud Massiliam urbem presbyter moritur, qui inter alia institutionum librum scripsit; opera illius a catholicis cautissime legenda, maxime de libero arbitrio et gratia; sed et Encratarum hæresi incautius favit. Errores illius Cassiodorus Ravennatum senator purgare volens, non ad plenum ex omni parte

A potuit. Vincentius quoque natione Gallus apud Lirinnensem insulam presbyter, satis in divinis Scripturis eruditus moritur.

Marcianus et Valentinianus annos sex. Quorum initio industria beatissimi Leonis Papæ Chalcedonense concilium celebratur, ubi Eutyches cum Dioscuro Alexandrino episcopo condemnatur. Horum etiam sexto imperatorum anno Theodoricus rex Gothorum, ingenti exercitu Hispaniam ingreditur. Gens Anglorum sive Saxonum, Britanniam tribus longis navibus advehitur, quibus dum iter prosperatum domi fama referret, exercitus fortior est missus, qui hostes quidem abegit; sed in socios arma vertens totam prope insulam ab orientali usque ad occidentalem plagam igni ferroque subegit, conflictâ occasione, quod Britones minus stipendia dederint. Egidio patricio in Galliis Franci Agrippam super Rhenum ceperunt, eamque Coloniam, quod ibi coloni inhabitarent appellaverunt. Egidio Syagrius filius successit, qui post mortem Childerici regis Francorum cum Chlodoveo apud Suessionem pugnam committens, vincente Chlodoveo, ad Gothorum regem se contulit. Sed mox a Chlodoveo repetitus, illicoque redditus, occisus est. Sic Romanorum vires intra Gallias ceciderunt. In cujus loco postea Aetius patricius constitutus est; qui maxima prælia cum Wandalis aliisque nationibus gessit. Chlodoveus rex Francorum institutus et Chlotildis neptis Gondobaldi regis Burgundiorum per Aurelianum sponsatur, regique Chlodoveo postmodum per eundem ipsum Aurelianum adducta conjungitur. Chlodoveus rex post victoriam Alamanorum quindecimo anno regni sui, credens baptizatur. Inde Burgundiam sibi subegit, et Gundobaldum atque Gundesilum fratrem ejus ad tributa coegit. Hoc tempore beatissimus Mamertus Viennensis episcopus, cladem imminentem lacrymis et precibus suis a Viennensium urbe removit. Siquidem incendia crebra, terræmotus assidui, nocturni sonitus quidam totius urbis funeri prodigiosum quiddam ac ferale minitantes, populosis hominum conventibus, domestica silvestrium ferarum species observabatur: lupi, ursi, ac cervi naturaliter pavidi, per augusta portarum usque ad fori lata penetrabant. Quid multis? imminente solemnitate vigiliarum qua celebrari festum dominicæ Resurrectionis annua consuetudo poscebat, ædes publica quam præcelso civitatis Viennensium vertici sublimitas in immensum fastigiata sustulerat, flammis terribilibus conflagrare crepusculo cœpit; interpellatur nuntiis discriminis jucunditas sublimitatis, pleno timoribus populo Ecclesia vacuatur. Omnes namque similem facultatibus vel domibus propriis casum de quadam præimminentis incendii arce metuebant. Perstitit tamen coram festivis altaribus invictus antistes, sanctus Mamertus, et calorem fidei suæ accendens, flumine lacrymarum permissam ignibus potestatem incendio abscedente compescuit. Desperatione deposita reditur ad Ecclesiam, in eaque vigiliarum nocte sancti Paschæ, concepit animo Rogationes, atque

ibicum Deo tacitus definivit quidquid hodie psalmis ac precibus mundus inclamat. Joannes Baptista caput suum duobus monachis orientalibus, qui ob orationem venerant Hierosolymam, juxta Herodis quondam habitaculum revelavit; quod deinceps Emessam Phœniciaë urbem perlatum et digno honore cultum est. Hæresis Pelagiana Britannorum turbat fidem; qui a Gallicanis episcopis auxilia quærentes, Germanum Altisiodorensis Ecclesiæ episcopum, et Lupum Tricassinum æque apostolica gratia antistites, fidei defensores accipiunt. Confirmant antistites fidem verbo veritatis simul et miraculorum signis.

Secundo quoque idem beatus Germanus cum sancto Severo episcopo ad integritatem fidei tuendam Britannias, precibus Gallicanorum episcoporum permotus, proficiscitur, et divina gratia comitante, renovatores erroris penitus confundunt. Sed et bellum Saxonum Pictorumque adversus Britones junctis viribus susceptum, sancti antistites virtute divina retundunt, cum Germanus ipse dux belli factus, non clangore tubæ, sed clamore Alleluia, totius exercitus voce ad sidera levato, hostem immanem in fugam vertit. Qui deinceps Ravennam perveniens, et summa reverentia Valentiniano et Placidia susceptus, migravit ad Christum. Corpus ejus honorifico agmine comitantibus virtutum operibus Altisiodorum deferunt. Eo tempore Severus presbyter, natione Indus, vir miraculis clarissimus, destructo idolorum templo, ubi error gentiliscentum deos cultura insanissima adorabat, ecclesiam beatissimi Stephani protomartyris, ut consecraretur, pro foribus Viennæ parabat. Sed cum diu reditum beatissimi Germani sustineret, quia idem pergens ad dedicationem domusse dixerat venturum, contigit ut die ejusdem dedicationis, antequam officia inchoarentur, beatissimum corpus episcopi Germani per Viennam deportatum, in eamdem Ecclesiam ipsam novam repausandi gratia perveheretur; sicque viri Dei promissum impletur. Isicius tunc temporis Viennensem regebat Ecclesiam, sextus a beato Paschasio, cujus diebus præfatus Severus gloriosus presbyter ab India Viennam venit. Qui episcopus floruit usque ad tempora Zenonis imperatoris. Aetius patricius magna occidentalis reipublicæ salus, et regis quondam Attilæ terror, a Valentiniano occiditur, cum quo Hesperium pene cecidit regnum. Eucherius Lugdunensis episcopus, satis in divinis Scripturis eruditus, moritur. Hic etiam inter alia opera, Cassiani quædam opuscula lato tensa eloquio, angusto tramite in unum coegit volumen. Philippus presbyter auditor beati Hieronymi, qui in Job simplici sermone edidit libros, moritur.

Leo major cum Leone minore regnat annis sexdecim. Alexandria et Ægyptus errore Dioscori hæretici languens immundo impleta spiritu, caninam rabiem latrat. Per idem tempus apparuit hæresis Acephalorum Chalcedonense concilium impugnantium. Ideo Acephali, id est sine capite nominantur,

A quia quis prius eam hæresim introduxerit, non invenitur. Cujus hæresis peste plurimi orientalium languent. Leo imperator, pro tomo Chalcedonensis, per universum pene orbem singulis orthodoxorum episcopis singulas consonantes misit epistolas, quid de eodem tomo sentirent rescribi sibi postulans; quorum adeo consonantia de vera Christi incarnatione suscepit, omnium rescripta, ac si uno tempore unoque dictante fuissent universa conscripta.

Theodorus Episcopus civitatis, quæ a Cyro rege Persarum condita Cyriæ nomen habet, scribit de vera incarnatione Domini Salvatoris adversus Eutychem et Dioscorum Alexandriae episcopum, qui humanam in Christo carnem negant. Scripsit et Ecclesiasticam historiam a fine librorum Eusebii usque ad suum tempus, id est, usque ad imperium hujus Leonis sub quo et mortuus est. Victorius, jubente papa Hilario, scripsit Paschalem circulum sexcentorum triginta duorum annorum. Chlodoveus rex Francorum, milliario decimo ab urbe Pictavis cum Alarico rege Gothorum pugnam iniit, ibique victor Alaricum occidit. Amalaricus filius Alarici, evadens in Hispanias, aufugit; Chlodoveus Burgundiorum rex Tolosam, Sanctonas, et reliquas civitates omnemque terram Aquitanicam subjugavit, Gothos Arianos inde expellens; Francos ibi catholicos habitare constituens. Salvianus presbyter apud Massiliam humana et divina litteratura instructus, inter alia quæ scripsit, ad Claudianum presbyterum Viennensem, librum unum expositionis extremæ partis in Ecclesiasten. Hilarius Arelatensis Ecclesiæ episcopus, vir in sanctis Scripturis doctus, paupertatis amator, et erga inopum provisionem non solum mentis pietate, sed et corporis sui labore sollicitus, emicuit. Leo, urbis Romæ beatissimus episcopus, in doctrina fidei clarus habetur. Claudianus quoque Viennensis Ecclesiæ presbyter, vir ad loquendum artifex, et ad disputandum subtilis, floruit. Sed et Prosper Aquitanicæ regionis, notarius beati Leonis, a quo dictatæ creduntur esse epistolæ adversus Eutychem de vera incarnatione Christi, et libero arbitrio male sentientem.

[475] Zenon imperator, annis septemdecim. Iste Leonem filium suum interficere quærens, pro eo mater ejus alium similem figura obtulit, ipsumque Leonem occulte clericum fecit; quique et in clericatu usque Justiniani tempora vixit. Per idem tempus corpus Barnabæ apostoli, et Evangelium Matthæi ejus stylo scriptum ipso revelante reperitur. Odoacer rex Gothorum Romam obtinuit; quam ex eo tempore diutius eorum reges tenuere. Mortuo Theodorico Triarii filio, alius Theodoricus, cognomento Valamer, Gothorum suscepit regnum, qui utramque Macedoniam Thessaliamque depopulatus est. Plurima regiæ civitatis loca igne succendens, Italiam quoque infestus occupavit. Honoricus rex Wandalarum Arianus, in Africa exsulatis diffugatisque plusquam trecentis triginta quatuor episcopis catho-

licis Ecclesias eorum clausit. Plebem variis affectis suppliciiis, innumeram multitudinem catholicam pro fide veritatis peremit, innumeris manus abscindens, et ut catholicæ confessionis loquelam auferret, linguas quoque præscindens, pene totam Africam in catholica veritate plene fundatam, unum quodammodo martyrem fecit.

Britones, duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis Saxonum cædi superfuerat, victricem Saxonum gentem provocantes ad prælium, vincunt: et ex eo tempore nunc hi, nunc illi palmam habuere donec Saxones advenæ potentiores tota insula per longum potirentur. Chlodoveus rex cum Ragnacario propinquo suo pugnam iniit. Comprehensus Ragnacarius, simul et frater ejus a tergo vinctis manibus regi præsentati sunt. Chlodoveus rex Ragnacario dicens: Cur humiliasti gentem nostram ut vinciri te permitteres? Bipennem in caput ejus defixit; sicque mortuus est. Fratri quoque ejus ita dixit: si tu fratri tuo adiutorium præbuisses, vinctus atque ligatus non fuisset; sicque bipennem in caput ejus librans, occidit illum. Traditores eorum cognocentes aurum quod pro fratribus acceperant vitiatum, regi Chlodoveo retulerunt. Quibus ipse respondit: Merito hujusmodi aurum corruptum accipit, qui dominum suum in mortem tradidit: sufficiat vobis quod vivitis. Illi hæc audientes, præ innumera pecunia vitam pretiosius duxerunt.

Timotheus, extincto ab Alexandrinis Protherio, aut voluit aut passus est ab uno episcopo in locum occisi episcopi se ordinari: et ne contra legem factus merito objiceretur, ad gratiam plebis quæ Protherium exosum habuerat conciliandam, omnes quibus ille communicaverat, Nestorianos pronuntiat. Chalcedonensem synodum repudians, confutatus ab omnibus, hæresiarches in exilium truditur: ibique sub Zenone moritur.

[492] Anastasius, annis viginti octo. Transemundus, Wandalorum rex, catholicas ecclesias clausit, et ducentos viginti episcopos in Sardiniam exilio relegavit. Fulgentius, Ruspensis Ecclesiæ episcopus, scientia et doctrina claruit.

Avitus quoque Viennensis episcopus eloquentia et sanctitate præcipuus, cujus frater Appollinaris Valentis episcopus, miraculis insignis, Isicii senatoris primum viri, postea Viennensis episcopi, duo lumina, clarissimi filii. Hic beatus Avitus adversus hæresin Arianam, quæ tunc non solum Africam, sed et Galliam Italiamque magna ex parte occupaverat, magno sudore decertavit, quod clarissima ejus opera testantur. Scribit enim dialogum, hæresin illam oppugnans fidelissimo et doctissimo immortalique ingenio ad Gundebaldum Burgundionum regem, filium Gundovei. Item alios libellos duos contra Nestorium et Eutichem autores erroris, luculentissimo et castigato satis sermone. Fuerunt et alia illius plura eximia opera in Christi Ecclesia

A probatissim. Hic Sigismundum regem in fide pietatis erudit: qui agente illo postmodum monasterium sanctorum martyrum Agaunensium Mauritii sociorumque ejus construxit. Quem postmodum captum, et a Francis occisum vehementissime doluit. Quantus autem in Ecclesia Christi vixerit, quiquis scire ad plenum vult, post ejus innumera in divinis laboribus opera, epitaphium ipsius legat; ibi quantus fuerit videre poterit: ubi inter alia sic metricè lusum est veritate pura subnixum:

Unus in arce fuit, cui quilibet ordine fandi,
Orator nullus similis, nullusque poeta;
Clament quod sparsi per crebra volumina libri.
Qui vixit, vivit, perque omnia sæcula vivet.

Symmachus papa inter multa Ecclesiarum opera, quæ vel a fundamentis creavit, vel prisca renovavit, ad beatum Petrum, ad beatum Paulum, et beatum Laurentium pauperibus habitacula construxit: et omni anno per Africam et Sardiniam episcopis qui in exilio erant pecunias et vestes ministravit. Anastasius imperator, quia hæresi favens, catholicos insectatus est, divino fulmine periit.

Hic Anastasius codicillos Chlodoveo regi pro consulatu misit. Ab ea die et consul et augustus est appellatus, sedemque regni Parisiis constituit. Regnavit a Francis triginta annos. Fuerunt autem a transitu sancti Martini, usque ad transitum Chlodovei regis annis centum duodecim. A transitu sancti Martini Viennensis tertii episcopi (nam primus Crescens, sequens Zacharias martyr) usque ad transitum Martini Turonorum episcopi ducenti nonaginta anni, et usque ad transitum sancti Mamerti Viennensis Ecclesiæ episcopi, colliguntur anni trecenti viginti octo. Mortuo Chlodoveo, Chlotildis regina cum quatuor filiis Chlodovei, regnum Francorum tenuit, Theodorico, Chlodomiro, Childeberto et Chlotario. Dani cum multis navibus Cochilaico duce in Gallias transitum faciunt. Cum quibus Theutbertus Theoderici filius pugnavit, eosque cum rege illorum prostravit. Chlodomirus et Childebertus atque Chlotharius fratres contra Sigismundum et Gothmarum exercitum movent. Cumque in aciem simul venissent, fugientibus Burgundionibus, Sigismundus cum ad sanctorum martyrum Agaunensium monasterium fugeret, comprehensus a Chlodomiro cum uxore et filiis suis necatur: et in puteum projectus occultatur. Sed per revelationem postea inde ab abbate sanctorum martyrum levatus non longe ab ecclesia eorum in monasterio quod ipse construxit, ubi eorum corpora, scilicet Mauritii, sociorumque ejus sex millium sexcentorum sexaginta sex posita sunt, honorifice sepultus est: ubi virtutibus postmodum et ipse claruit. Tunc temporis et Avitus presbyter insignis apud Aurelianos habetur. Chlodomirus in provincia Viennensi, in loco qui dicitur Vesperoncia, cum Burgundionibus decertans, interfectus est. Franci indigne ferentes, Gothmarum persecuti interimunt. (DIACON., lib. xv; SIGISM., ann. 503). Per idem tempus apud Carthagi-

nem Olympos quidam Arianus in balneis sanctam Trinitatem blasphemans, ignis jaculo visibiliter est combustus. Barbas quoque quidam Arianus episcopus, dum quemdam contra regulam fidei baptizans dixisset: *Baptizat te Barbas, in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto, statim aqua quæ fuerat ad baptizandum deportata, nusquam comparuit. Quod aspiciens qui baptizandus erat confestim ad catholicam ecclesiam abiit, et juxta morem fidei baptismum Christi accepit.* (NICEPH., I. XVI, c. 35.) Faustus ex abbate Lirinensis monasterii apud Regium Galliæ episcopus factus, Pelagium dogma destruere conatus, in errorem labitur: unde qui ejus sensus in hac parte catholicos prædicant, sicuti Gennadius de illustribus viris scribens, omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus quam cæteri catholici in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio, virtus et salus illi a Christo, et per Christum, et cum Christo sit; Faustus vero iste ita liberum christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus et salus, non à Christo, sed natura sit.

Contra hunc scribit lucidissima fide beatissimus Avitus Viennensis episcopus, ejus redarguens errorem. Similiter et Joannes vir eruditus Antiochenus presbyter.

[519] Justinus imperator annis octo. Joannes Romanæ Ecclesiæ pontifex, Constantinopolim veniens ad portam quæ vocatur Aurea, populorum turbis ei occurrentibus, in conspectu omnium, roganti cæco lumen reddidit. Qui cum rediens Ravennam venisset, Theodericus cum comitibus cæteris carceris afflictione peremit, invidia ductus, quia catholicæ pietatis defensor Justinus eum honorifice suscepisset. Quo tempore Symmachum atque Boetium consulares viros, pro catholica pietate idem Theodericus occidit: quique anno sequente subita morte periit, succedente in regno Atalarico nepote ejus. Post Transemundum Childericus ex Valentiniani imperatoris captiva filia genitus, in Wandalis regnum suscepit. Qui sacramento a Transemundo obstrictus, ne catholicis in regno suo consuleret antequam regnum susciperet, episcopos ab exilio reverti jussit, eisque Ecclesias reformare præcepit, post annos septuaginta quatuor hæreticæ profanationis. Julianus Viennensis Ecclesiæ episcopus floruit. Theodericus, Childebertus, et Chlotarius reges contra Hermenefridum regem Thoringiorum exercitum commovent, et victores Hermenefridum fugant. Quem postea Theodericus sub fide receptum, de muro urbis cum simul loquerentur, præcipitat, infantesque ejus interficit. Childebertus quoque pro sorore sua Amalrici regis uxore, in Hispania pugnam iniit. Ibique Amalricus interfectus ac thesauri illius direpti, Toletum urbs vastata. Childebertus cum sorore sua reversus est, quæ tamen in itinere obiit. Childebertus vero inter reliquum thesaurum, calices pretiosissimos sexaginta detulit, quindecim patenas miro opere cælatas, vi-

ginti capsas Evangeliorum ex auro purissimo cum gemmis: quæ cuncta ecclesiis divisit. Childebertus et Chlotarius filios Chlodomiri nepotes suos, quos nutriebat Chlotildis, ne regnarent, loco patris, interficiunt: unus ex his Chlodoaldus effugit. Hic postea, relicto regno terreno, clericus factus, presbyter deinde ordinatus, bonis operibus præditus, plenus virtutibus migravit ad Dominum, sepultus Noviomie in suburbio Parisiæ civitatis. Eugenius Carthaginensis Africæ civitatis episcopus, confessor publicus habetur.

[527] Justinianus imperator regnavit annos triginta novem. Hic Justinus ex sorore nepos. Benedictus abbas, virtutum gloria claruit. Vitam ejus B. Gregorius papa in dialogorum libris scripsit. Belisarius patricius mirabiliter de Persis triumphavit. Qui deinde a Justiniano in Africam missus, Wandalorum gentem delevit. Carthago quoque post annos nonaginta quatuor vastationis suæ, recepta est, pulsus devictisque Wandalis, et rege eorum Gelismero capto, atque Constantinopolim misso. Viennensis episcopus Dominus floruit. Hic tam in divinis quam in sæcularibus artibus claruit, amator pauperum. redemptor captivorum, vitaque probatissimus. Per idem tempus corpus S. Antoni monachi, divina revelatione repertum, Alexandriam perducitur, et in ecclesia sancti Joannis Baptistæ humatur. Dionysius paschales scribit circulos, incipiens ab anno Dominicæ Incarnationis ducentesimo trigesimo secundo, qui est annus Diocletiani, ducentesimus quadragesimus octavus post consulatum Lampadii et Orestis: quo anno codex Justinianus orbi promulgatus est. Victor quoque Capuanus episcopus librum de Pascha scribens, Victorii arguit errores. Theodericus Francorum rex moritur, cui succedit Theutbertus filius ejus. Childebertus et Chlotarius reges Francorum Hispaniam vastant. Cæsar-Augustam circumdantes obsident. Sed cives tunicam B. Vincentii martyris circumferentes misericordiam Domini rogabant, qua de re flexi reges, Childericus et Chlotarius, pace composita, in munere stolam beatissimi Vincentii martyris a Cæsar-Augustanis acceperunt. Parisios reversus Childebertus, ecclesia in veneratione B. Vincentii martyris ibi constructa, eandem ipsam stolam in eadem ipsa ecclesia reposuit. Theutbertus Italiam ingreditur, Longobardos, superat, atque tributarios sibi subigit. Reversus decimo quarto regni sui anno moritur. Sed et Chlotildis plena bonis operibus, apud urbem Turonum migravit ad Dominum: corpus ejus a filiis sublatum, Parisiis juxta virum suum Chlodoveum in ecclesia sanctæ Genesivæ sepultum est. Chlotarius rex filium suum Chramnum contra se rebellantem, et publica pugna resistentem, cum prius idem Chramnus captus et ligatus fuisset, cum uxore et filiis jussit igne cremari. Hoc tempore beatus Medardus episcopus, plenus virtutibus, migravit ad Dominum. Quem Chlotarius rex Suessionis civitate gloriose sepelivit, multas facultates et munera se ad sepulturam illius

tradens. Ipse autem rex non multo post defunctus, in eadem ipsa ecclesia beati Medadri a filiis suis sepelitur. Regnavit autem quinquaginta et unum annum.

[564] Justinus minor, annis undecim. Narcissus patricius Totilam Gothorum regem in Italia superavit, et occidit. Hic deinde minis territus Sophiæ Augustæ Justini uxoris Longobardos a Pannoniis invitavit, eosque in Italiam introduxit. Joannes, Ecclesiæ Romanæ pontifex, ecclesiam apostolorum Philippi et Jacobi perfecit, et dedicavit. Pentagathus Viennensis Ecclesiæ episcopus floruit. Hic consularibus fascibus primum sublimis, sed Christi humilitate primus, postmodum quinque annis episcopalem sedem fidelissime rexit : sub consulari Paulini junioris et Basilii vita functus est. Cui successit in episcopatu Isicius, qui et ipse sub Justiniano floruit. Quatuor fratres filii Chlotarii regnum inter se dividunt. Charibertus accepit regnum Childeberti, sedemque constituit Parisiis : Gunthchramnus regnum Clodomiri, constituitque sedem Aurelianis : Chilpericus, regnum Chlotarii patris sui, Suessionisque civitate sedem sibi statuit : Sygibertus accepit regnum Theoderici, sedemque sibi constituit Rhemis. Octavo regni ejus anno in Gallias Hunni cum Sygiberto prælia committunt. Victi amicitias petunt : sicque in terram suam refugiunt. Sygibertus et Chilpericus fratres inter se decertant, et primum Chilpericus civitatem Rhemensem pervasit. Sygibertus iterum Suessiones occupat, capto Theutberto Chilperici filio. Sed postmodum sacramentis inter se datis, aliquot annis in quadam pace manserunt. Charibertus rex moritur, atque in basilica sancti Romani Blavio castello sepelitur. Sygibertus rex Brunichildem Athanaldi regis filiam uxorem accepit, eamque sub Arianis baptizatam in nomine individue Trinitatis rebaptizari præcepit. Ejus sororem Ghilpericus rex ad patrem in Hispaniam mittens, Chilsuintam expetiit : et cum alias uxores haberet, ipsam superduxit : quam tamen postea consilio usus Fredegundis, per noctem in lecto suo strangulavit.

Jam tunc Chilpericus tres filios habebat de Audovera uxora sua, Theutbertum, et Meroveum, et Chlodoveum. Absente Chilperico Fredegundis Audoveram reginam tali fraude decepit, ut filiam quam ex Chilperico habebat Audovera ex sacro fonte, ipsa per se non per aliam susciperet : quod et ipsa seducta quidem fecit, ac idcirco postmodum a marito suo Chilperico dimissa, sicut Fredegundis in conubium transiit. Audovera velo velata villas et prædia tantum ad sustentationem sui accepit. Episcopus qui filiam baptizavit, et matri eam tenere non prohibuit, exilio damnatus est. Leobigildis rex Gothorum quasdam Hispaniæ regiones sibi rebelles in potestatem sui regni superando redegit. Hoc tempore Namatus Viennensis Ecclesiæ episcopus floruit, nobilis stemmate, sed nobilior vita, et eloquio. Franci qui sub ditioe Chilperici erant, ad Sygiber-

tum transeunt : sicque Sygibertus Tornacum, ubi Chilpericus residebat, obsedit. Eo tempore sanctus Germanus Parisiorum episcopus Sygiberto regi mandavit, ut contra fratrem suum nullo modo abiret, neque de interfectione illius cogitaret, quod ille audire contempsit. Sed Francis consentiens, more gentis impositus clypeo, rex constitutus est, ac regnum fratris sui Chilperici adeptus qui non longe fraude Fredegundis a duobus juvenibus interfectus est. Namque illi simulantes secretius aliquid ei suggerere, latus illius perfodiunt, qui a Chilperico fratre, in Lambriaco vico sepultus est. Inde translatus in basilicam sancti Medardi, juxta patrem suum Chlotarium positus est. Regnavit autem tredecim annis. Meroveus filius Chilperici, Brunichildem uxorem avunculi sui in conjugium accepit. Pro qua re captus a parte et tonsuratus, ac presbyter ordinatus, in pago Cinnomannico in monasterium missus est. Childebertus junior Brunichildis filius : rex in Austria constitutus : qui Italiam, ingressus, eam devastavit, et tributariam fecit. Gunthchramnus rex bonæ satis memoriæ mortuus est, atque in Basilica sancti Marcelli martyris Cabillone sepultus : regnavit autem triginta et uno annis. Leubigildus rex filiam Chilperici et Fredegundis, nomine Rinchildem, duxit uxorem. Fredegundis cum Landerico majore domus adulterans, Chilpericum regem a venatione revertentem dolo per gladiatores interficere fecit : et quasi nescia mali cum exercitu Parisios deportatum in Ecclesia B. Vincentii martyris sepelivit : sic ipsa cum Landerico et Chlotario parvo filio in regno resedit. Contra quam Childebertus rex Austrasiorum, qui Gunthchramno patrueli in regno Burgundiæ successerat, bellum commovit. Sed Fredegundis suis consilium dedit ut nocte cum lampadibus obviam irent, præcedentes ramos in manibus ferrent, appensis tintinnabulis ad colla equorum, ne a vigilarum custodibus sciri possent. Nam tunc temporis tintinnos equos Austrasii ad pastum emittebant. Illi sic cuncta facientes, Austrasios et Burgundiones tali fraude seduxerunt, dum vigiliæ putant juxta silvam equos suos pascere, et tintinnabula equorum suorum resonare. Cæsus itaque Childeberti exercitus, reliqui cum ducibus in fugam versi sunt. Fredegundis post aliquantum temporis, mortua, in ecclesia beati Vincentii Parisiis sepulta est. Theodebertus et Theodericus, filii Childeberti, cum avia sua Burnichilde in regnum gloriosi regis Gunthchramni in Burgundiam directi : Theodericus cum Chlothario patruale suo pugnam iniit, eumque cum exercitu suo fugavit : inde Theodericus consilio matris suæ Brunichildis, cum Theodeberto fratre pugnam miscuit. Fratrer ejus Coloniam ingressus, doloque ibi occisus est, caputque illius Theoderico fratri, ut ipse jusserat, delatum filii Theodeberti ab ipso interfecti. Filiam ejus in conjugium sumere volens, a matre prohibitus est. Cuique postmodum Brunichildis mater, timens ne eam perimeret, venenum porrexit, talique morte obiit ; regnans qua-

draginta annis : filios ejus Brunichildis occidit. Namatus episcopus Viennensis septuagesimo anno vitæ suæ defungitur. Justinus imperator amens factus, diem obiit : Tiberiusque pro eo imperium suscepit. Burgundiones et Austrasii cum reliquis Francis pace facta Clotharium in tribus totis regnis super se regem levaverunt.

[575] Tiberius Constantinus imperator annis septem. Gregorius adhuc apocrisiarius Romanæ Ecclesiæ in Constantinopoli libros Expositionis in Job condidit, atque Eutyrium ejusdem urbis episcopum in fide nostræ resurrectionis errasse, Tiberio præsentem, ita convicit, ut imperator librum ipsius, quem de resurrectione scripserat, flammis cremari debere liberaret. Docebat enim idem Eutyrius corpus nostrum in resurrectione impalpabile, ventis ac reque futurum subtilius. Gens Longobardorum comitante fame et mortalitate, omnem invadit Italiam, ipsamque Romanam urbem obsedit : quibus tempore illo rex præerat Alboinus. Gothi quoque sub Hermenigildo Lewigildi regis filio, bifarie divisi, mutua cæde se vastant. Philippus Viennensis episcopus clarus floruit. Cujus tempore monasterium sancti Andreæ subterioris Viennæ conditum a Remilla Eugenia Ansemundi ducis filia, atque sub testamento matri Ecclesiæ traditum. Nam aliud monasterium superius S. Andreæ, in colle civitatis situm jam erat. Fundaverat enim ipsum beatissimus Leonianus temporibus sancti Aviti ejusdem urbis episcopi, ubi eadem ipsa Remilla sub regulari disciplina nutrita fuerat. Post Philippum Evantius vir sanctus, episcopus Viennæ levatus est. Hic cum sancto Prisco et Artemio Senonico, et Remigio Biturigensi, et cum aliis sanctis episcopis, viginti capitula ecclesiastica perfecte roboravit. Quibus consedit quoque Syagrius Eduennensis episcopus, vir summæ sanctitatis. Suevi a Lewigildo rege obtenti Gothi subjiciuntur.

[585] Mauricius imperator, annis viginti et uno. Ermenigildus Lewigildi Gothorum regis filius, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem, a patre Ariano regni privatus infulis, insuper in carcerem projectus, ad extremum nocte sancta Dominicæ resurrectionis, securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno rex et martyr intravit. Cujus frater Richaredus mox ut regnum post patrem accepit, omnem gentem Gothorum, cui præerat instante Leandro Hispalitano episcopo, qui et Ermenigildum docuerat, ad catholicam fidem convertit. Anari adversus Romanos dimicantes auro magis quam ferro pelluntur. Viennensis episcopus Verus claruit. Hujus tempore Desiderius Augustodunensis genere in ordine diaconi Ecclesiæ Viennensi serviebat. Gregorius Romanæ Ecclesiæ præsul et doctor eximius claruit. Post Verum episcopum sanctus Desiderius succedit. Hic beatissimus Brunichildem reginam ex impietatibus suis arguens a comitibus ejus ipsa jubente in territorio Lugdunensi super fluvium Calaronam perimitur, martyrque gloriosus cœleste regnum ingreditur. Gregorius pontifex synodum episcoporum vigin-

li quartuor, ad corpus B. Petri apostoli congregans, quæ necessaria sunt Ecclesiæ decernit. Idem missis in Britanniam Augustino, Mellito, et Joanne, cum aliis pluribus timentibus Deum, ad Christum Anglos convertit. Siquidem Edilbertus rex Cantuariorum, cum gente cui præerat, ad Christum convertitur, sedesque tam Augustino doctori suo, quam aliis episcopis largitur. Brunichildis regina pro multis sceleribus suis in præsentia Choltharii regis judicantibus Francis, indomitis equis, religata brachiis et cruribus divaricatis, membratim discinditur, ac igni ossa illius cremata.

Phocas regnavit annis octo. Gregorius Anglorum genti metropolitanos statuit, deditque Lindonæ atque Eboraciæ episcopis pallium : secundo anno imperii Phocæ, indictione octava, migravit ad Dominum. Phocas, rogante papa Bonifacio, statuit sedem Romanam caput esse omnium Ecclesiarum, quia Constantinopolitana Ecclesia prima se omnium scribebat. Domnolus Viennensis episcopus tunc florebat, vir strenuus, et in redimendis captivis piissimus. Phocas rogante alio Bonifacio Romano pontifice, in veteri fano quod Pantheon vocabatur, ablatis idololatriæ sordibus ecclesiam Beatæ semper Virginis Mariæ et omnium martyrum dedicari jussit, ut ubi quondam non deorum, sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps omnium fieret memoria sanctorum. Patasini et Veneti per Orientem et Ægyptum civile bellum faciunt, ac sese mutua cæde prosternunt. Persæ adversus rempublicam gravissima bella gerentes, multas Romanorum provincias, et ipsam Hierosolymam capiunt : ac destruentes ecclesias, sancta quoque loca profanantes, etiam vexillum Dominicæ crucis auferunt. Heraclius imperator, annis viginti sex. Anastasius Persa monachus, nobile pro Christo martyrium patitur : qui natus in Perside a patre puer magicas artes didicit ; sed ubi a captivis Christianis nomen Christi accepit, in eo mox animo conversus, relicta Perside Chalcedoniam Hierapolimque, Christum quærens, ac deinde Hierosolymam petiit ubi accepit baptismatis gratiam. Quarto ab eadem milliario monasterium abbatis Anastasii introivit, ubi septem annis regulariter vivens, dum Cæsaream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus a Persis, et multa diu verbera inter carceres et vincula Marcebana judice perpeessus, tandem in Persidem mittitur ad regem eorum Chosroam : a quo tertio per intervalla temporis verberatus, ad extremum una suspensus manu per tres horas, sic decollatus cum aliis septuaginta, martyrium complevit. Mox tunica ejus indutus quidam dæmoniacus, curatus est. Sisebutus Gothorum rex in Hispania plurimas urbes sibi bellando subjecit et Judæos suo regno subditos, præter eos qui fuga lapsi latenter migraverunt ad Francos, ad Christi fidem convertit. Persæ Chalcedoniam usque pervenerunt. Æunni murum longum irrumperentes, et mœnia Constantinopolis accedentes cum Heraclio imperatore mutuo in muro stante colloquantur, acceptoque ab eo pretio pacis ad tempus

recedunt. Ætherius Viennensis, vir in omnibus eximius, præclarus habetur. Chlotharius rex Saxonum terram vastavit : in tantum ut non ibi relinqueret hominem viventem, longior, ut fertur, quam spatua ipsius erat. Non longo tempore interjecto quadragesimo quarto regni sui anno moritur : successitque ei Dagobertus filius ejus vir strenuus, et in judiciis severus. Habuit autem duos filios, Sygibertum et Chlodoveum quorum unum, Sygibertum in Austriam cum Pipino duce direxit : Chlodoveum juniorem secum retinuit. Gundolandus major domus moritur, cujus loco Herthenoldus a Dagoberto constituitur. Heraclius imperator cum exercitu superveniens Persis victor, Christianos qui ibi erant captivi reduxit, ac vexillum Dominicæ crucis Hierosolymam triumphans reportavit. Reliquiæ quoque beati martyris Anastasii, primo ad monasterium suum, deinde Romam advectæ, venerantur in monasterio beati Pauli apostoli, quod dicitur ad Aquas Salvias. Anno Heraclii imperatoris octavo decimo, indictione quinta, Eduinus excellentissimus rex Anglorum, in Britannia Transumbranæ gentis ad aquilonem, prædicante Paulino episcopo, quem miserat de Cantia venerabilis archiepiscopus Justus, verbum salutis cum sua gente suscepit anno regni sui undecimo; adventus autem Anglorum in Britanniam plus minus anno centesimo octogesimo. Eique Paulino sedem episcopus Eboraci dedit. Eo tempore apud Scotos in observatione quartæ decimæ lunæ paschalis error maximus exortus est : quorum errorem Honorius papa per epistolam suam redarguit. Sed et Joannes, qui successori ejus Severino in pontificatu successit, cum adhuc electus in pontificatu, pro eodem errore quartæ decimæ lunæ, simul et pro Pelagiana hæresi, quæ apud eos recrudescerat, scripsit.

[639] Heracleonas cum matre sua Martina, annis tribus. Cyrus Alexandriæ episcopus, Sergius et Pyrrhus regiæ urbis episcopi, Acephalorum hæresim instaurantes, unam operationem in Christo divinitatis et humanitatis, unam quoque voluntatem dogmatizabant. E quibus Pyrrhus sub Theodoro papa Romam veniens ex Africa, ficta, ut post apparuit, pœnitentia, obtulit eidem papæ, præsentem clero et populo, libellum cum sua subscriptione, in qua damnabantur omnia quæ a prædecessoribus suis scripta vel acta sunt adversus catholicam fidem : unde et benigne susceptus est ab eo quasi regiæ pontifex civitatis : sed quia reversus, eundem ipsum errorem repetiit, memoratus papa Theodorus, sacerdotum synodo advocata in basilica beati Petri Apostoli condemnavit ipsum Pyrrhum sub vinculo anathematis.

[642] Constantinus filius Heraclii mensibus sex. Pyrrhi successor Paulus, non tantum pestifera doctrina sicut decessor ejus, sed et aperta persecutione catholicos cruciat : apocrisarios sanctæ Romanæ Ecclesiæ qui ad ejus correctionem missi fuerant, partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus afficiens : sed et altare eorum in domo Placidie sacratum in venerabili oraculo subvertens diripuit,

A prohibens eos ibi missas agere : unde et ipse sicut prædecessores ipsius, ab Apostolica sede, justa satis dispositione damnatus est. Dagobertus Francis regnat, Sygibertus filius ejus Austrasiis.

[641] Constantinus filius Constantini, imperator annis viginti octo. Hic Constantinus deceptus a Paulo sicut Heraclius avus ejus a Servio ejusdem civitatis episcopo exposuit typum adversus catholicam fidem nec unam nec duas voluntates, aut operationes in Christo definiens esse confitendas, quasi nihil velle rei operari credendus sit Christus. Unde Martinus papa, congregata Romæ synodo centum et quinque episcoporum, damnavit sub anathemate præfatos Cyrum, Sergium, Pyrrhum, et Paulum hæreticos. Post hæc missus ab imperatore Constantino Theodorus hexarchus, tulit Martinum papam de Ecclesia Constantiniana, perduxitque Constantinopolin, ubi cum pro catholica veritate apostolice ageret, relegatus Chersonam, ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. Facta est autem synodus præfata anno nono imperii Constantini, mense Octobri indictione octava. Clarentius vir satis eruditus Viennensis episcopus claruit. Vitellianus papa Romæ ordinatur : sub quo Constantinus imperator beato Petro apostolo misit Evangelia aurea gemmis albis mira magnitudine in circuitu ornata. Ipse post aliquot annos idem per indictionem sextam Romam veniens, obtulit super altare apostolorum pallium auro textile, toto exercitu cum cereis ecclesiam intrante. Sequenti anno facta est eclipsis solis, quinque Nonas Maii quasi decima hora diei. Vitellianus papa Theodorum archiepiscopum et Adrianum abbatem, virum sanctum atque doctissimum, in Britanniam mittit : qui plurimas Ecclesias Anglorum doctrina ecclesiastica fecundarunt. Constantinus imperator post plurimas deprædationes in provinciis factas, occisus in balneo periit, indictione duodecima. Sed non longo post tempore Vitellianus papa obiit.

[669] Constantinus, filius Constantini superioris, annis septemdecim. Saraceni Siciliam invadunt, et, præda nimia secum ablata, mox Alexandriam redeunt. Agatho pontifex Romanæ Ecclesiæ constituitur : qui ex rogatu Constantini, Tiberii, Heraclii, piissimorum principum, misit in regiam urbem legatos suos : in quibus erat adhuc Joannes diaconus non longe post episcopus, pro facienda adunatione Dei Ecclesiarum. Qui benignissime suscepti a fidei catholicæ defensore Constantino, jussi sunt, remissis disputationibus philosophicis, pacifico colloquio de vera fide perquirere, datiseis de bibliotheca Constantinopolitana catholicorum Patrum, quos petebat, libellis. Affuerunt autem et episcopi centum et quinquaginta, præsentem Gregorio patriarcha regiæ urbis, et Macario Antiochiæ. Convicti sunt itaque qui unam voluntatem et operationem astruebant in Christo, falsasse catholicorum Patrum per plurima dicta. Finito conflictu, Georgius correctus est. Macarius vero cum suis sequacibus simul et prædeces-

soribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo, et Petro, anathematizatus est : et in loco ejus Theophanus abbas de Sicilia, episcopus Antiochiæ factus. Tantaque gratia legatos catholicæ pacis comitata est, ut Joannes Portuensis episcopus, qui erat unus ex ipsis Dominica octavarum Paschæ, missas, publice in ecclesia sanctæ Sophiæ, coram principe et patriarcha Latine celebraret. Hæc est sexta Synodus universalis Constantinopoli celebrata, et Græco sermone conscripta temporibus papæ Agathonis, exsequente et residente Constantino piissimo imperatore intra palatium suum, simulque legatis apostolicæ sedis, et episcopis centum et quinquaginta residentibus. Prima enim universalis Synodus in Nicæa congregata est contra Arium, trecentorum et octodecim Patrum, temporibus Julii papæ sub Constantino principe. Secunda, Constantinopoli, centum quinquaginta Patrum contra Macedonium et Eudoxium, temporibus Damasi papæ, et Gratiani principis quando Nectarius ejusdem urbis est ordinatus episcopus. Tertia in Epheso, ducentorum Patrum contra Nestorium episcopum Augustæ urbis, duas personas in Domino Jesu Christo prædicantem, sub Theodosio magno principe, et papa Cælestino. Quarta, in Chalcedonia, Patrum mille centum et triginta sub Leone papa, temporibus Martiani principis, contra Eutychem nefandissimorum præsulem monachorum. Quinta autem, Constantinopoli, temporibus Vigili papæ, sub Justiniano imperatore, contra Theodorum et omnes hæreticos. Sexta hæc de qua in præsentis loco diximus. Sindulphus Viennensis Ecclesiæ episcopus, clarus habetur. Sancta Virgo Christi Hediltruda, filia Annæ regis Anglorum, et primo alteri viro, et postea Hecfrido regi conjux dato, postquam duodecim annis thorum maritalem incorrupta servavit, sumpto velamine sanctimonialis efficitur : nec mora, etiam virginum mater et nutrix : cujus merita testatur etiam caro mortua, quæ post sexdecim annos sepulturæ cum veste qua involuta est, incorrupta ut virgo manserat, reperitur. Dagobertus rex ecclesias sanctorum ditavit, eisque multa largitus pacifice et quiete regnum tenuit Francorum. Sindulpho episcopo defuncto, Hecdicus Viennensis Ecclesiæ præsulatum suscepit, magnæ religionis vir : claruit autem usque ad ultimum tempus Justiniani imperatoris, cujus et tempore obiit.

[686] Justinianus minor, filius Constantini, imperator factus, annis decem. Hic constituit pacem cum Saracenis terra marique decennio. Sed et provincia Africa quæ fuerat tenta a Saracenis, Carthagine capta atque destructa, Romano imperio subjugata est. Dagobertus rex, valida febre ægrotans, mortuus est Spinogilo villa in pago Parisiensi atque in ecclesia beati Dionysii martyris sepultus est : luxeruntque eum Franci diebus multis. Regnavit autem quadraginta quatuor annis. Ejus loco constituerunt Franci Chlodoveum filium ejus regem : cujus uxor Baltildis, de genere Saxonum. Sygibertus rex Austrasiæ, Pippino

A defuncto, Grimoldum filium ejus majorem domus instituit. Non longe post defuncto Sygiberto rege, Grimodus filius ejus parvum, Dagobertum nomine, totondit, ac Dodoni Pictaviensi episcopo sub custodia dirigit : Franci plurimum inde indignati, captum Grimoldum Chlodoveo regi tradunt : qui posuit eum Parisiis in custodia : ibique diu excruciatum, vitam finivit : Chlodoveus rex temere agens, brachium beati Dionysii martyris abscidit. A eo tempore sicut Franci tenuerunt, regnum ipsorum cadere cœpit, variis casibus molestatum. Chlodoveus rex, multis illectus vitiis, tandem ex Baltilde regina tres filios habuit, Chlotarium, Childericum atque Theodoricum. Justinianus, beatæ memoriæ, Romanæ Ecclesiæ pontificem Sergium, quia Synodo hæreseos quam Constantinopoli fecerat, patere et suscribere noluit, misso Zacharia protospatario suo, jussit Constantinopolim deportari. Sed prævenit militia Ravennatis urbis, vicinarumque partium, jussa nefanda principis et eundem Zachariam ab urbe Roma contumeliis et injuriis repulerunt. Chlodoveus rex nimium lubricus decessit, cum regnasset annis sexdecim Franci Chlotharium filium ejus regem constituunt. Herchindo majore domus defuncto, Franci in incertum euntes, Ebroinum in hac dignitate ut major esset in aula regia constituunt. Chlotharius quatuor annos regnans obiit, cujus loco Franci Theodoricum fratrem ejus erigunt. Childericum alium fratrem ejus simul cum Ulfeldo duce in Austriam regnare dirigunt. Papa Sergius ordinavit venerabilem virum Wilbrodum cognomine Clementem, Frisonium genti episcopum. Chaldeoldus episcopus Viennensem Ecclesiam rexit usque ad tempora Theodorici regis, Justinianus imperator, ob culpam perfidiæ, regni gloria privatus, exsul in Pontum secedit.

[696] Leo imperator annos duos. Papa Sergius in sacrario beati Petri capsam argenteam, quæ in angulo obscurissimo diutissime jacuerat, et in ea crucem diversis ac pretiosis lapidibus adornatam, Domino revelante, reperit : de qua tractis quatuor petalis, quibus gemmæ inclusæ erant miræ magnitudinis, portionem ligni salutiferi Dominicæ crucis interius repositam inspexit. Quæ ex eo tempore omnibus annis in basilica Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, die exaltationis ejus ab omni osculatur atque adoratur populo. Dodolenus Viennensis episcopus habetur. Franci, Ebroino insidias parantes, Theodoricum de regno abjiciunt, Ebroinum Luxovio monasterio tondent : Childericum super se regem levant : majorem domus, Ulfoldum. Sed non multo post, propter levitatem animi sui idem Childericus a Francis interficitur : Ulfoldus fuga elabatur. Franci Leodosium Archenoldi filium majorem domus constituunt. Theodoricum in regno advocant. Dicitur in hoc consilio fuisse Leodegarius venerabilis episcopus Augustodunensis, et Gerinus frater ejus. Ebroinus itaque magnæ impietatis homo, clericaturam abjiciens, a Luxovio cœnobio egressus, seductus sine dubio ab spiritu mendacii, qui dixerat ei quod

duodeviginti annis viveret, in Franciam revertitur. Copiis undecunque sibi aggregatis, ad Audoenum episcopum Rothomagensem dirigit. Mox responso iade accepto tyrannice contra hostes debacchatus, Levedesium fide captum occidit. Ac sic principatum vi sub Theoderico rege obtinuit : continuo sanctum Leodegarium diversis pœnis affectum gladio percussit. Gerinum quoque fratrem ejus diu excruciatum peremit : multos cogens in exilium, ablatis facultatibus, de quibus Vulbaldus et Ragnebertus illustres viri, multis pressi injuriis, virtute venerabiles, occumbunt. Ulfuoldo decedente, Martinus et Pippinus junior filius Ansegisili, regibus decedentibus, dominabantur in Austria. Moto prælio contra Theodericum regem et Ebroinum, Martinus fuga lapsus Lugduno cloaca se reclusit : Pippinus quoque et latere evasit. Ebroinus, datis sacramentis, Martinum ad regem Theodericum venire suadet : ille credulus, mox cum suis interfectus est. Ebroinus crudelitate nimia sævus, ab Hermenfrido Franco interfectus est : Hermenfridus in Austriorum regnum ad Pippinum fugiens, evasit. Erat tunc temporis vir oculis orbatus, unus de illis quibus Ebroinus effoderat lumina, in insula Lugdunensis provinciæ, quæ Barbara dicitur. Qui cum nocturno tempore super ripam Scicannæ fluminis orandi gratia resideret, audivit navigantium impetum, et magna vi brachiorum contra impetum fluminis insurgentium. Cumque interrogaret, quo navigium illud tenderet, vox in auribus ejus percipuit : Ebroinus est, quem ad Vulcaniam ollam deferimus : ibi enim facti sui pœnas luet. Hoc idem vir audivit ad consolationem sui, ut sciret quam pœnam persecutores justorum sentirent. Reverentissimus Ecclesiæ Lindisfarnensis in Britannia ex Anachorita antistes Cuthbertus, totam ab infantia usque ad finem vitam miraculorum signis inclytam duxit. Cujus venerabile corpus humatum post undecim annos, quasi eadem hora fuisset defunctus, cum veste qua tegebatur incorruptum inventum est. Franci Vuaratonem pro Ebroino, majorem domus faciunt : qui pacem cum Pippino componit. Pippinus cum Gissemaro Vuaratonis filio, contra voluntatem patris agente, civilia bella habuit. Sed Gissemarus a Deo percussus obiit. Pater ejus Vuarato principatum recepit. S. Audoenus episcopus, virtutibus clarus, migravit ad Dominum.

Post Vuaratonem, Bertharium majorem domus statura et sapientia pusillum, Franci constituunt. Pippinus cum Theoderico et Berthariobellum iniit, et vicit.

[699] Tiberius Imperator, annis septem. Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei quintum universale concilium suscipere diffidit, donec salutaribus beatæ papæ Sergii monitis instructa, et ipsa huic cum cæteris Christi Ecclesiis annuere consentit. Joannes pontifex Romanus habetur, qui Sergio successerat. Bobolinus Viennensis Ecclesiæ episcopus insignis claruit. Post quem Georgius magnæ virtutis episcopus, in eadem urbe constituitur. Gisulphus, dux gentis Longobardorum, Beneventi Campaniam

A igne, gladio, et captivitate vastavit : cumque non esset qui ei resisteret, Joannes papa missis donariis plurimis et legatis, universos captivos redemit, atque hostes domum redire fecit. Cui succedit alter Joannes, qui miro opere oratorium sanctæ Dei genitricis Mariæ in Ecclesia beati Petri construxit. Eribertus, rex Longobardorum, multas cortes et patrimonia Alpium Cottiarum, quæ a Longobardis fuerant ablata, juri Apostolicæ sedis restituit, et hanc restitutionem aureis scriptam litteris Romam direxit. Pippinus Austrasiorum dux, Theodericum regem cepit, atque, thesauris acceptis, Nordebertum quemdam de suis majorem domus sub rege codeia constituit. Ipse in Austriam remeavit. Habuit autem ex uxore sua nobili duos filios, Drogum et Grimoldum. Drogus ducatum in Campania accepit.

B [706] Justinianus secundus, cum Tiberio filio, annis septem. Hic auxilio Terbellii regis Bulgarorum regnum recipiens, convictos occidit eos qui se expulerant, patricos et Leonem in loco ejus usurpaverant : nec non et successorem ejus Tiberium qui eum de regno ejectum toto tempore quo ipse regnavit, in eadem civitate tenuerat in custodia. Callinicum vero, patriarcham, erutis oculis, misit Romam, et dedit episcopatum Cyro, qui erat abbas in Ponto, eumque exsulem aluerat. Hic papam Constantinum ad se venire jubens, honorifice suscepit et remisit : ita ut die Dominica cum missas sibi facere juberet, communionem de manu ipsius acceperit. Quem prostratus in terra, pro suis peccatis intercedere rogans, cuncta Ecclesiæ privilegia renovavit, qui cum exercitu mitteret in Pontum ad comprehendendum Philippicum, quem ibi relegaverat, conversus omnis exercitus ad partem Philippici, fecit eum sibi imperatorem : reversusque cum eo Constantinopolim, pugnavit contra Justinianum, duodecimo ab urbe miliario, vicitque atque occidit. Regnavitque Philippicus loco Justiniani. Francis adhuc Theodericus regnabat. Deodatus Viennensis episcopus, magnæ parcimonie vir florebat.

C [712] Philippicus imperator annum unum, menses sex. Hic ejecit Cyrum de pontificatu, eumque redire ad gubernandum monasterium suum præcepit : quique pravi dogmatis litteras Constantino misit pontifici, quas ille cum apostolicæ sedis consilio respuit et hujus rei causa fecit picturas in porticu sancti Petri, qui acta sex synodorum universalium continent. Nam et hujusmodi picturas cum haberentur in urbe regia, Philippicus jusserat afferri. Statuitque populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomen, aut in chartis, aut figulis solidis susciperent : unde nec ejus effigies in ecclesiam introducta est, nec nomen ad missarum solemniam prolatum. Captus igitur Philippicus ab Anastasio oculis privatus est, nec tamen occisus. Theodericus rex Francorum mortuus est, qui regnavit annis novemdecim.

D [714] Anastasius imperator, annos tres. Hic litteras Constantino pontifici Romam misit per Scholasticum patricium et exarcham Italiæ, in quibus se

fautorem catholicæ fidei, et sancti sexti concilii A prædicatorem esse docuit.

Chlotharius filius Theoderici, puer Francis regnavit annos tres; cui successit Childebertus frater ejus, vir inclytus. Defuncto Northberto majore domus, Grimoldus Pippini filius effectus est. Pippinus multa bella gessit contra Rittodum gentilem Frisonum ducem, similiter contra Suevos, vel alias quamplures gentes. Blidrannus Viennensis Ecclesiæ episcopus. Leutbrandus rex Longobardorum, donationem Alpium patrimonii Cottiarum, quam Erithbertus rex fecerat, sed ille repetierat, admonitione venerabilis papæ Gregorii confirmavit. Drogo filius Pippini defungitur hibernali tempore, anno Incarnationis Domini septingentesimo octavo. Anepos episcopus, sæcularis conversationis vir, ducit exercitum Francorum contra Wiliarium in Suevos, ubi gravissima cædes facta est, anno Incarnationis Domini septingentesimo duodecimo. Bonæ memoriæ Childebertus rex migravit, regnans tredecim annos: et sepultus est Cauciaco monasterio in basilica S. Stephani protomartyris; regnum suscepit Dagobertus adhuc puer, filius ejus: major domus Grimoldus, vir modestus et justus, qui habebat Ratbodi ducis filiam Theusuindam in conjugium: nam ex alia femina Theudoaldum habuerat. Ægrotante itaque Pippino genitore ejus, dum ad visitandum eum venisset, a Rangario Frisone gentili peremptus est, in basilica sancti Landeberti. Pater ejus Theudoaldum in honore defuncti patris instituit. Leodidico, anno Incarnationis Domini septingentesimo decimo quarto in mense Aprili. Nec multo post Pippinus pater ejus mortuus est, eodem anno, medio decembri. Obtinuit autem principatum sub nominatis regibus annis viginti septem. Hebertus vir sanctus de gente Anglorum, pro cœlesti patria peregrinus sacerdotium Christi exornans, plurimas Scoticæ gentis provincias ad canonicam paschalis temporis observantiam, a qua diutius aberraverant, pia prædicatione convertit, anno ab Incarnatione Domino septingentesimo decimo quinto.

[717] Theodosius imperator, anno uno. Hic electus in imperatorem, Anastasium apud Nicæam civitatem gravi prælio vicit: datoque sibi sacramento, presbyterum fecit ordinari. Ipse vero ut regnum acciperet, cum esset catholicus, imaginem illam venerandam, in qua sanctæ sex synodi erant depictæ, et a Philippico fuerat dejecta, pristino loco in urbe regia erexit. Tiberis fluvius alveum suum egressus ita excrevit, ut ad unam et semis staturam in via publica extumesceret, multa que excidia Romanæ civitatis faceret. A porta denique S. Petri usque ad pontem Milvum aquæ descendentes se conjungebant. Mansit autem diebus septem. Cum cives crebras litanias agerent, revertitur octava die. Amore divino inflammatus multi Anglorum gentis de Britannia Romanam venire his temporibus maxime studuerunt, ibique ob signum religionis tonsuram clericalem suscipere. Tunc etiam reverendus abbas Geolfridus annos

natus septuaginta et octo, cum esset presbyter annis quadraginta octe; abbas autem, annis viginti quinque, ubi Lingonas pervenit, defunctus, atque in ecclesia beatorum Geminorum martyrum sepultus est.

Carolus Pippini filius ex alia uxore, cum captus a Plectrude Pippini quondam uxore teneretur, auxiliante Domino evasit. Saxones terram Matuariorum devastaverunt. Eoldus Viennensis episcopus jam habebatur.

[718] Leo imperator, annos novem. Saraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes triennio civitatem obsident, donec civibus multa instantia ad Deum clamantibus, multi eorum fame, frigore ac pestilentia perirent, ac si pertæsi obsidionis abscederent. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem quæ est super Danubium, bello aggrediuntur: et ab hac quoque victi refugiunt ac naves suas repetunt. Quibus cum altum peterent, irruente subita tempestate, plurimi etiam, mersis sive confractis per littora navibus, necati sunt. Leutbrandus rex audiens quod Saraceni, depopulata Sardinia, etiam loca illa fœdassent, ubi ossa beati Augustini episcopi propter vastationem Barbarorum olim translata, et honorifice fuerant condita, misit, et dato pretio accepit, et transtulit ea in Ticinum. Ibi que in monasterio quod Cella aurea vocatur, quod et ipse construxit, condigno honore recondidit. Tunc sanctus episcopus Eoldus Viennensem Ecclesiam rebus auxit. Erat enim affinis Francorum regibus, quique etiam intra civitatem in honore beatorum martyrum Thebæorum, Mauriti et sociorum ejus, domunculam cryptatim (*sic*) construxit: ibique non mediocrem partem reliquiarum, sive ex his martyribus, sive ex aliis posuit. Atque ex eo tempore res ecclesiæ nomine beati Mauriti attitulantur, quando ex antiquo et major domus in honore septem martyrum Machabeorum, et facultates ejusdem ecclesiæ sub nomine eorum a fidelibus offerentur, et consecratæ manerent. Dagobertus rex, annis quinque regnans, mortuus est. In illis diebus paulo ante Franci mutua cæde se sternunt, ac Theodoaldum Grimoldi justii filium valide persequendo fugant, electo Raganfrido in principatum majoris domus. Franci Daniele quemdam clericum post objectionem tonsuræ, in regno stabiliunt, atque Chilpericum nuncupant. Exercitum usque ad fluvium Mosam contra Carolum commovent. Ex alia parte Ratbodus dux cum Frisonibus contra eundem ipsum Carolum insurgit: pugna valida commissa cum Frisonibus, Carolus gravi damno afflictus, dilapsus est. Ratbodus usque ad Coloniam cuncta devastans pervenit, mense Julii, anno Incarnationis Domini septingentesimo decimo quinto. Chilpericus simul cum Raganfrido Arduennam silvam ingressus magno exercitu usque Rhenum civitatemque Coloniam pervenerunt, thesaurum multum a Plectrude accipientes, vastantesque terram, reversi sunt ad Amblaviam: sed subito Carolo super eos irruente, maximum a copiis suis dispendium sustinent. Iterum

Carolus exercitu commoto adversus Chilpericum, vel Ragamfridum pergat. Illi contra, hoste parato, bellum accelerant, in loco nuncupato Vicioco, die Dominica, illucescente die infra quadragesimam, decimo tertio Kalendis Aprilis, anno Incarnationis septingentesimo decimo septimo. Chilpericus et Ragamfridus fugati, penes Carolum victoria fuit : Coloniā venit, thesauros patris sui a Pretrude recepit ; regem sibi Clotharium statuit. Chilpericus et Ragamfridus Eudonem ducem in adiutorium expectant : contra quos Carolus intrepidus pergat. Eudo Parisios fugiendo pervenit. Chilpericus, thesauris regalibus sublatis, trans Ligerim in Aquitaniam se eripuit. Chlotharius rex eo anno mortuus est. Post Eoldum episcopum Eobolinus Viennensis episcopus successit. Huic Ostrebertus vir strenuus et nobilis episcopus succedit. Hic sepultus est in villa quadam proprietatis suæ Julidiaco, non longe a Sequana fluvio. Carolus legationem ad Eudonem misit amicitiasque cum eo componit. Cui Eudo Chilpericum regem cum multis muneribus reddidit, sed idem non diu in regno resedit. Siquidem Noviomocivitate mortuus ac sepultus est. Regnavit autem annis plus quinque. Franci Theodericum, Dagoberti junioris filium, regem super se constituunt. Carolus major domus et Austrasiorum princeps, vastans omnia, et Saxonum agros diripiens, ad Wisorem pervenit. Ratbobus Frisonum dux moritur, et Carolus cum Saxonibus bellum iniit : gravissima cædes hominum altrinsecus morientium. Post aliquot annos, in Bajovariam iter arripuit, Bajovariosque cum labore maximo ad deditionem coegit. Post reluctantibus iterum occurrit : et secunda vice fortitudine exercitus sui superdomuit. Iterum abiit in Saxoniam, deinde ad Suevos contra Lantfridum, quos ab infestatione nimia repressit. Exinde exercitum commovet contra Eudonem Aquitanorum ducem, fugitque usque in Vasconiam fugato Eudone. Sarraceni multis copiis navibusque plurimis longe lateque plurimas urbes tam Septimaniæ quam Viennensis provinciæ vastant. Contra quos Carolus expeditionem ducens, graviterque eos fundens, in Hispanias repulit : facta concertatio mense Octobri, gerens et alia diversis in partibus prælia, iterum post aliquot annos perrexit usque in Vasconiam, Aquitaniam depopulatus : mortuo Eudone, contra filios illius arma corripuit, eosque vehementer afflixit. Sed variante concertatione, cum ex utrisque partibus plurimi cæderentur, tandem fœdus non diu mansurum ineunt. Sarraceni pene totam Aquitaniam vastantes, et late alias provincias igne ferroque superantes, Burgundiam dirissima infestatione deprædantur, pene omnia flammis exurentes, monasteria quoque ac loca sacra fœdantes, innumerum populum abigunt, atque in Hispanias transponunt. Contra quos Carolus iterum expeditionem movit. Quibus forti manu resistens, cæsa inde maxima multitudine, reliquos qui superfuerunt fugere compulit : e quibus pauci

evaserunt. Wilicarius Austreberto venerabili episcopo Viennæ succedit. Qui ob cladem Sarracenorum, cum esset domus præclarissima martyrum citra Rhodanum ab eis jam incensa, ossa beati Ferreoli cum capite Juliani martyris intra urbem transtulit, eisque accelerato opere, non magno pretio ecclesiam construxit : ubi et eorundem martyrum reliquias reverenter composuit. Idem Wilicarius, cum furioso et insano satis consilio Franci res sacras ecclesiarum ad usus suos retorquerent, videns Viennensem suam indecenter humiliari, relicto episcopatu, in monasterium sanctorum martyrum Agauensium ingressus, vitam venerabilem duxit. Vastata et dissipata Viennensi et Lugdunensi provincia, aliquot annis sine episcopis utraque Ecclesia fuit, laicis sacrilege et barbære res sacras ecclesiarum obtinentibus. Anno Incarnationis Domini septingentesimo quinquagesimo primo Carolus Pippini filius Francorum dux defunctus est, principatum illius obtinente Carlomanno et Pippino fratre ejus. Childericus in regno Francorum substituitur.

[727] Constantinus imperator, annos viginti sex. Carlomannus et Pippinus contra Hunaldum ducem Aquitanorum exercitum movent, cœperuntque castrum, quod vocatur Lucas : in ipso itinere positi dividerunt sibi regnum Francorum, in loco qui dicitur Vetus Pictavus. Eodem anno Carlomannus Alamanniam vastavit. Carlomannus et Pippinus ineunt pugnam cum Odilone duce Bajovariorum. Eodem anno Carlomannus cum Saxonibus conflictum habuit : cepitque castrum quod dicitur Hocseoburg, et Theotecnū Saxonem placitando sibi acquisivit, anno Incarnationis Domini septingentesimo quadragesimo tertio. Iterum Pippinus et Carlomannus expeditionem habuerunt in Saxoniam, anno Incarnationis Domini septingentesimo quadragesimo quarto, captusque est Theodericus Saxo. Sequenti anno nullam fecerunt expeditionem, eo quod Carlomannus dispositum haberet sæcularem militiam relinquere, et ipso anno paravit iter suum paravitque se frater ejus Pippinus honorifice ad obsequium illius, anno Incarnationis Domini septingentesimo quadragesimo sexto. Carlomannus secundum votum suum Romam abijt, ibique se totondit, atque monasterium in monte Sarepta in veneratione sancti Silvestri construxit, ibique sub monastico habitu aliquo tempore vixit. Inde ad sanctum Benedictum in Cassino monte perveniens, monachis sociatus est. Grifo ante faciem Pippini ducis fugit in Saxoniam. Pippinus per Thoringiam iter arripit, introivit in Saxoniam, pervenitque ad fluvium Missaha in loco qui dicitur Scaamgi. Grifo adjungens secum Saxonum multitudinem, super fluvium Oacrum in loco qui dicitur Horahim, illuc quoque eum est Pippinus insecutus. Sed Grifo arripit fugam pervenit usque Bajovariam, ducatumque ipsum sibi subjugavit : Tassilonem atque Iltrudem captos subdidit. Swidger ad auxilium ei venit. Hoc audiens Pippinus, iter

* Regino, l. II, eum ait a coquo alapas sæpius et verbera patienter tulisse.

post eum arripiens, captum Grifonem secum adduxit, simul cum Lanfrido atque Swidger : Tassilonem vero in ducatum Bajovariorum posuit, eique per beneficium Bajovariam commisit, Grifoni quoque in partibus Austriæ duodecim comitatus dedit : inde post Grifo fugiens Waifario Hunoldi filio Aquitanorum duci se conjunxit, ibique ambo contra Pippinum rebellionem parant. Interim dum copiæ parantur, misit Pippinus Utgardum [Wisburgensem episcopum et Fulradum capellanum suum ad Zachariam tunc temporis pontificem Romanum, ut interrogarent eum, si ita manere deberent reges Francorum cum pene nullius potestatis essent, jam solo regio nomine contenti. Quibus Zacharias pontifex responsum dedit, regem potius illum debere vocari qui rempublicam regeret. Reversis legatis, abjectoque Childerico qui tunc regium nomen habebat, Franci per consilium legatorum et Zachariæ pontificis electum Pippinum regem sibi constituunt : Childericus tonsuratus, et in monasterium missus est. Mox Pippinus, rex Francorum factus, bellum in Saxoniam movit : in quo Childegarius episcopus a Saxonibus occisus est in castro quod dicitur Witbergh. Victor Pippinus pervenit usque ad locum qui Rhime dicitur : inde reversus nuntiatur ei quod Grifo frater ejus dum Italiam intrare vellet, apud Morivennam occisus esset, cujus mortem licet perfidi patriæ adeo doluit. Zacharia pontifice defuncto, Stephanus succedit. Tunc temporis sanctus Bonifacius archiepiscopus Moguntiacensem regebat Ecclesiam. Prædicator venerabilis maximam multitudinem Frisonum ad Christum convertit : Wilicarius, relicta Viennensi sede, Romam primum abiit, ibique papæ Stephano notus efficitur : interjecto non multo tempore Agau-ni monasterium martyrum in curam suscepit. Aistulphus Longobardorum rex, nimis perfide testamenta dono prædecessorum ejus beato Petro collata perripit, atque facultates Romanæ Ecclesiæ militibus suis dedit. Hac urgente necessitate, Stephanus papa, in Franciam auxilium petiturus, ad Pippinum venit. Carlomannus quoque frater Pippini regis consilio Aistulphi, ut vulgatur, in eadem voluntate consentiente abbate ejus ut petitionem Stephani pontificis cassaret, et ipse in Franciam venit. Stephanus pontifex uncto Pippino in regem, duos quoque filios ejus Carolum et Carlomannum pariter unxit. B. Bonifacius archiepiscopus in Frisia verbum Domini prædicans, martyrum implevit. Pippinus rex post unctionem apostolicam, in Italiam cum exercitu properat, transitumque per civitatem. Viennam faciens, Carlomannum fratrem suum monachum ibi misit, simul cum regina Bertruda : ibi Carlomannus ægrotans obiit. Aistulphus audito Pippini regis adventu, clausis prohibitis, cum Longobardis obviam Pippino pervenit. Sed Pippinus rex vi insistens bellando, auxiliante beato Petro, Italiam ingressus est ; et remisso pontifice Stephano, per Fulradum aliosque ministros ad sedem suam, ipse Papiam ubi Aistulphus se re-

cluserat, obsedit. At ille, cernens se non posse evadere, promisit omnia beato Petro et Ecclesiæ Romanæ restitutum. Obsides igitur quadraginta simul cum juramento dedit. Sicque obsidione liberatus est : rex vero Pippinus in Franciam rediit. Sed Aistulphus ut perfidus omnia mentitus est. Ob quam causam rex Pippinus, Italiam iterum ingressus, Papiam obsedit, Aistulphum intus clausit. Aistulphus, iterum sacramento nimium coactus, firmavit se omnia redditurum : insuper Pippinus rex Ravennam totamque Pentapolin sanctis apostolis Petro et Paulo tradidit. Reverso rege Pippino, Aistulphus, dum venarum divino judicio subito percussus interiiit. Interjecto tempore, Desiderius in regnum Longobardorum successit. Constantinus imperator, missis donis regi Pippino simul organo musico, pacem cum Francis statuit. Tenente placitum Pippino Regem Compendio, Tassilo dux Bajovariorum ad illum ibi venit, seque illi in vassallum commisit, atque super corpora sanctorum martyrum Dionysii, Rustici, et Eleutherii, simul et super corpora sanctorum confessorum Martini et Germani juravit ut in omnibus diebus vitæ suæ regi filiisque ejus integram fidem cum subditiōe servaret. Acta sunt hæc anno Incarnationis Domini septingentesimo quinquagesimo octavo. Omnesque majores Bajovariorum una cum ipso sacramentis jurationum obstricti sunt. Bertericus [Viennensem Ecclesiam, homo simplex, suscepit regendam. Post ipsum, Proculus episcopus, similiter innocens et simplicis naturæ. Pippinus rex, iterum Saxoniam ingressus, firmitates omnes Saxonum obtinuit, multaque strage Saxonum populum perdomuit, in tantum ut dona annualia eis imposuerit per singulos annos Francis deferre tria millia equorum. Anno Incarnationis Domini septingentesimo quinquagesimo nono natus est Pippino regi filius, quem idem pater Pippinum vocari præcepit. Qui post nativitatem tertio anno defunctus est. Waifarius dux Aquitanorum, omnes facultates ecclesiarum quæ ad jus Francorum pertinebant, in Aquitania invasit. Ob quam causam Pippinus rex egressus, pervenit usque ad locum qui vocatur Todoat. Istic Waifarius per legatos suos omnia promisit se redditurum. Anno Incarnationis Domini septingentesimo sexagesimo, acceptis obsidibus, rex reversus est. At Waifarius promisit, sed minime perfecit. Reversus iterum Pippinus rex et cum eo filius Carolus plurima catella Aquitanorum cepit, Burbontis, Cantela Clarimontis, quod incendio concremavit. Pervenitque usque ad Lemovicas vastando terram, Waifarum insequendo. Tertio in Aquitaniam pergens, Bituricas civitatem cepit, et castrum Toartis. Quartum in Aquitaniam pergens, tenuit placitum suum Nevernis. Inde Tassilo dux Bajovariorum, postpositis sacramentis, postposita propinquitate (erat enim nepos ejusdem regis), ab eodem itinere se abduxit, atque in Bojovariam revertitur. Rex Pippinus tamen Aquitaniam perambulavit, usque ad Cadurtium. Anno

* Videtur deesse aliquid.

Incarnationis Domini septingentesimo sexagesimo quinto quintum iter arripuit in Aquitaniam, tenuitque placitum suum Aurelianis. Construxitque castrum Argentonium, quod Waifarius paulo ante destruxerat, positus ibi ad custodiam Francis. Similiter apud civitatem Bituritas, exercitum ad custodiam disposuit. Facta est tunc temporis synodus, anno Incarnationis Domini septingentesimo sexagesimo septimo, et quæstio ventilata inter Græcos et Romanos de Trinitate, et utrum Spiritus sanctus sicut procedit a Patre, ita procedat a Filio, et de sanctorum imaginibus, utrumne fingendæ, an pingendæ essent in ecclesiis. Sextum iter faciens in Aquitaniam munitissima loca plurima cepit, et usque Garonnam pervenit : reversus Bituricas, legatos de morte Pauli Romani pontificis accepit. Septimo itineri in Aquitaniam per Viennam transitum faciens, ubi tunc Viennensem episcopatum post aliquot annos Berterico cuidam ex familia Ecclesiæ dedit, usque Sanctonas pervenit. Capta est mater Waifarii et sorores ejus ac neptes. Sic rex usque Garonnam cuncta diripuit : inde iterum interposito tempore simul cum Bertruda regina in Aquitaniam transiens, apud Petragoricas Waifarium ducem interfecit. Inde post victoriam Sanctonas rediit, ubi reginam dimiserat, et ægrotare cœpit : inde orationis gratia ad sanctum Martinum venit. Ad sanctum Dionysium quoque perveniens, octava Kalend. Octob. anno Incarnationis Domini septingentesimo sexagesimo octavo obiit : regnavit autem post diem unctionis suæ octodecim annis paulo amplius. Gloriosi filii illius Carolus et Carlomannus in regnum Francorum elevati sunt. Carolus in Novioma civitate, Carlomannus Suessionis. Carolus rex in Aquitaniam contra Hunoldum rebelantem ingressus est. Misitque legatos suos ad Lupum Wasconum ducem, et inde adductus est supradictus Hunoldus, una cum uxore sua Bertha regina, per Bajovariam perrexit in Italiam. Anno Incarnationis Domini septingentesimo septuagesimo primo. Carlomannus defunctus est in villa quæ dicitur Salmontiacus, pridie nonas Decembres. Uxor vero illius cum aliquibus Francis ingressa est in Italiam. At nobiliores Franci cum episcopis et comitibus glorioso regi Carolo se commiserunt. Gloriosus rex Carolus Ardurmensul fanum Saxonum penitus destruxit : ubi cum exercitus gravi siti laboraret, medio die subito ex quodam torrente largissimæ aquæ emanaverunt, quæ sufficerent cuncto exercitui et jumentis eorum. Anno Incarnationis Domini septingentesimo septuagesimo quarto legatus Romanæ Ecclesiæ Petrus ab Adriano pontifice ad gloriosum Carolum venit : et quia itinera terræ præclusa erant a Longobardis, navigio usque ad portum Massiliæ venit, postulans auxilium contra Desiderium Longobardorum regem. Pius rex Carolus usque Genuam venit : divisoque ibi exercitu suo, partem misit per Alpes Cottias, et per juga Gibennica, id est per montem quem accolæ Cenisium vocant, quæ latera aperiunt in agros Taurinorum. Desiderius rex tunc

A juxta clusas Longobardorum exercitum composuisset impetum Francorum sustinere non valens, Papiam ipse Desiderius refugit. Et pius rex Carolus post Desiderium per apertas clusas veniens, civitatem ipsam obsedit. Anno Incarnationis Domini septingentesimo septuagesimo quarto pius rex Carolus Romam abiit, indeque reversus Papiam cepit, cum rege Desiderio uxorem ac filiam ejus thesaurumque illius sibi suisque tulit. Omnes Longobardos subegit, captis civitatibus ac direptis universis Italiæ. Adalgisus filius ejusdem Desiderii, fuga lapsus, nave Constantinopolim venit. Ordinata Italia, rex Carolus in Franciam revertitur. Interim dum rex in Italia esset, Saxones ad præsidia Francorum cum exercitu exeuntes obsidentesque quoddam castellum Buriburg, quamdam ecclesiam concremare a foris castello voluerunt, quam sacraerat beatus Bonifacius martyr. Subito autem apparuerunt duo juvenes miræ claritatis et candoris, videntibus tam Christianis quam paganis qui ipsam ecclesiam defendere videbantur. Horum aspectu terribili perterriti Saxones, in fugam versi sunt, sicque castrum illud ab obsidione liberatum. Rex Carolus, ut pervenit ad locum qui dicitur Ingilinhum, quatuor scaras in Saxoniam dirigit, quæ Deo auxiliante victrices exstiterunt. Rex gloriosus Carolus castrum Sigiburgum in Saxonia cepit, Eresburgum super Wisaram fluvium, in loco qui dicitur Brunisberg, reædificat. Sicque Franci utramque ripam, fugatis et partim occisis Saxonibus, obtinent. Gloriosus rex Carolus usque Oboacrum fluvium Saxoniam aliasque gentes peragrans, recepit obsidibus, in Franciam rediit. Audito quod Rothaugaudus Longobardus in perfidiam versus esset, Italiam iterum repetiit, septingentesimo septuagesimo sexto anno Incarnationis Domini. Occiso Rothaugaudus, Forojulium, Tharavisium, atque alias civitates in ditionem suam recepit, easque Francis ad custodiam permisit. Heresburgum castrum Saxones invadunt et destruunt. Sed cum præpararent machinas et petriarias, atque cletas, ut alterum castrum præriperent, videntibus adversariis, apparuerunt, in modum scuti, duo globi flammantes super ecclesiam quæ in ipso castro erat. Qua visione pavefacti Saxones, relinquentes universam præparationem suam, ita fuga lapsi sunt, ut mutuose gladiis conciderent. Rex gloriosus Carolus iterum Saxones aggressus, firmitatesque illorum omnes obtinens, quo Lippia consurgit, omnia peragrans, universam Saxoniam recepit, et reædificato Heresburgalio castro super Lippiam, Saxones cum uxoribus et infantibus baptizatos in fide sibi conjunxit, et placitum generale tam ex Francis quam ex Saxonibus celebravit ad Paterbrunnam. Witichingis cum quibusdam Saxonibus rebellis in Northmanniam transfugit, auxilium ab eis contra Regem gloriosum Carolum postulans, baptizatis Saxonibus et ingenuitate et alodo fidei firmitas roborata si amplius amissa Christianitate in perfidiam relaberentur. Gloriosus rex Carolus pascha celebrato in Aqi-

tania, in villa quæ dicitur Cassinogilo septingentesimo septuagesimo octavo anno Incarnationis Domini Hispanias ingreditur. Nam antea, adhuc in Saxonia positus, receperat legationem Sarracenarum, in qua fuit Ibinalaribus, et filius, Devisfexi, qui Latine dicitur Joseph. Destructa igitur Pampilonia, apud Cæsaraugustam, exercitum tam ex Burgundia quam ex Bajovaria provincia, Septimania atque Longobardia conjunxit, acceptis obsidibus de Ibinilaram et de Abutauro, aliisque Sarracenis subjugatis Navarris et Wasconibus, in Franciam revertitur*. Orandi gratia Romam post aliquot annos ingressus ab Adriano pontifice filius ejus Pippinus ex sacro fonte excipitur, atque duo filii ejus reges initiati sunt. Mediolani ab Thoma episcopo filia ejus Gissa baptizata, et excepta septingentesimo octogesimo tertio anno Incarnationis Domini. Hildegardis regina pridie Kalend. Maii vigilia Ascensionis Domini in villa quæ dicitur Theudone, moritur.

Tractum est igitur bellum Saxonum per spatia annorum, cum in perfidiam sæpe relaberentur, fortissimo rege cum Francis pene eos subinde usque ad internecionem obterente (RHEGINO. *lib. II. Annal.*). Witigingis et Albi cum sociis, qui diu Saxones ad rebellionem permoverant, per obsides recepti, atque eis benignissime a pio rege perfidia indulta, in Attiniaco baptizati maximam pacem regioni contulerunt. Arichisus, duo Beneventanorum, rege Carolo apud Romam posito, cum magnis muneribus Romoldum filium suum misit, postulans ne infra ducatum Beneventanorum introiret. Sed cum esset idem Arichisus suspectæ fidei gloriosus rex Beneventum proficiscitur. Ad cujus adventum dux Arichisus, relicto Benevento, Salerni se reclusit, metuens videre faciem regis, duos filios obsides dedit, Romoldum et Grimoldum, quem adhuc secum retinebat cum maximis muneribus. Sic, obsidibus receptis, pius rex Carolus revertitur, obstrictis juramento Beneventanis, cum pontifice Romano sancto pascha celebrato Thassilonis duci Bajovariorum insuper missis receptis, cujus perfidia nota passim vulgabatur: interjecto tempore undique exercitibus regiis Thassilo constrictus, ad conventum publicum Francorum, aliarumque gentium subditiōne eorum jam positurum, in villa quæ dicitur Ingilena, aut volens, aut nolens, occurrit; in medio positus cum criminalia ei obijcerentur, et ipse perjuriam suam publice fateretur, damnatus ipse cum filio suo Theudone ad mortem est. Sed clementia piissime regis ei vita concessa, tonsurati in monasterium pœnitentiam acturi recluduntur, et aliquot Bajovariarum in exilium pro perfidia direxit. Græci cum Longobardis pugnam ineunt, similiter et cum Avaris et Francis qui in Italia commanebant; similiter inter Bajovarios et Tauros: in his omnibus victoria penes Francos fuit. Iterum Avari cum Bajovariis præsentibus Francis cum pugnare disponent, strage valdissima cæsi, maxima pars eorum fluvio Danubio intercepta, ibique necata est. Excel-

A lentissimus rex Carolus super Albiam fluvium pontes constituit, et in capite pontis ex utraque parte ædificavit castra; atque Sclavos, quorum vocabulum est Wlizi, perdomuit. Habebat autem jam Sclavos, quorum vocabula sunt Swrbi, necnon et Abotriti: horum princeps erat Wtizam. Avarorum gens efferata, finibus Bajovariorum infestissima, ecclesias oppidaque circa fines suos immanissime depopulans atque devastans, metu pii et gloriosi regis ac timore exercitus illius, dimissis firmitatibus suis et præsidiis, fuga elabatur, ac pristinam possessionem relinquit. Anno Incarnationis Domini septingentesimo nonagesimo secundo. Felix Aurelianus episcopus hæreticus deprehensus adoptivum, non proprium Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum dogmatizans, qui ad præsentiam Adriani pontificis Romani deductus, hæresim verbis solummodo abdicavit. Synodus iterum facta contra supradictam hæresim in Francanofurt, legatis apostolicæ sedis præsentibus, Theophylacto et Stephano episcopis auctoritate sanctorum Patrum, convictus et damnatus est iterum Felix cum errore suo, perpetuoque exilio apud Lugdunum relegatus est: quem ferunt in eodem ipso suo errore mortuum. Sed pseudosynodus quam Septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus abdicata penitus. Tudun princeps Avarorum ad pium regem Carolum se contulit, et cum populo suo credens, baptizatus, muneribus regiis donatus, fidelis rediit: sed et Hericus Foro-Julienensis dux, civili bello inter se et victis et occisis Avaris, misso Wonomiro Clavobringum gentis Avarorum longe retro temporibus quietum spoliavit, ablatis inde thesauris multo illuc tempore collectis, quos pio regi Carolo postmodum misit. Et ille Deo gratias referens ad memoriam sanctorum apostolorum, partem inde misit, partem officialibus regni et ecclesiis distribuit. Adrianus papa obiit septingentesimo nonagesimo sexto Incarnationis anno. Mox ut Leo in ejus locum successit, missis legatis ad pium regem Carolum, claves confessionis sancti Petri simul et vexillum Romanæ urbis direxit. Pippinus rex a patre in Italia constitutus; in Pannonias cum exercitu proficiscitur, ac, victor rediens, partem thesaurorum quæ remanserat ad patrem defert.

D Barchinona civitas, quæ a Francis desciverat, per Zatum Sarracenum restituitur. Nam idem ad pium regem veniens, una cum civitate Semeth tradidit. Ludovicus filius magni principis Caroli, in Hispaniam mittitur, et cum eo Abdella Sarracenus filius Zathibinmauge regis, quia frater pulsus Mauritania pio regi Carolo se commiserat. Porro Pippinus alius filius ad disponendam Italiam constituitur. Norluidi, trans Albiam sedentes, legatos regios qui tunc ad justitias faciendas cum eis versabantur, comprehendunt: quosdam ex eis occidunt, quosdam ad redimendum retinent. Deinde contra Trassucconem ducem Abodritorum et Heburisum legatum Francorum, aciem dirigunt. In eo loco cæsa sunt ex Nortluidis qua-

* Pampiloniæ muros adventu Caroli corruisse scripsit Turpinus arch. c. 3, de Vita Caroli Magni et Rolandi.

tuor millia : cæteri pacem petentes seipsos dediderunt. Viennensem tunc temporis Ecclesiam, Ursus : Ado Lugdunensem Ecclesiam regebat. Post Adonem nepos ejus Ilduinus paululum Lugdunensem Ecclesiam non episcopus tenuit : et abscedens Lirinis insulæ monasterio monachalem conversationem suscepit. Post Ursum, nimis simplicitatis episcopum, Wilferi quem Wltreiam patrio nomine appellarunt, Bajovarius Viennensem episcopatum suscepit.

[799] Porro Lugdunensem Leidradus vir sæculari dignitati intentissimus, et honori reipublicæ utilis, rexit Ecclesiam Viennensem Wilferi annis undecim. Constantinus imperator a suis captus et excæcatus est. Irena mater ejus imperatrix Constantinopoli residens octo annos post imperavit. Hæc ad excellentissimum regem Carolum legationem pro pace servanda misit. Stella quæ Martis dicitur, eo anno a mense Julio usque ad alium mensem Julium videri non potuit. Baleares insulæ a Mauris et Sarracenis deprædatæ sunt. Hadesons rex Galliciae et Austriae, prædata Olisipona ultima civitate Hispaniæ, victoriæ insignia, multas loricas, mulos, captivosque Mauros, glorioso regi Carolo per legatos misit. Romani anno Incarnationis Domini septingentesimo nonagesimo nono, Leonem pontificem, septimo Kalend. Maii, letania majore, captum excæcaverunt, ut fertur, linguamque ipsius præciderunt. Positus itaque in custodia, per murum noctu aufugit ad ecclesiam beati Petri, ubi tunc forte legati Francorum aderant : inde primum Spoletum deductus, ac deinde ad gloriosum regem Carolum in Saxoniam in loco qui dicitur Badrabbunne, ibique honorifice susceptus, atque cum eodem honore Romam remissus. Avarorum gens in perfidiâ relapsa, Hericum ducem Forojuliensem apud Tarsaticam Liburniæ civitatem, insidiis circumventum opprimunt.

Geraldus quoque Bajovariæ præfectus, commisso prælio cum Avaris, occiditur. Sed Baleares insulæ, quæ a Mauris et Sarracenis deprædatæ fuerant, accepto a Francis auxilio et ipsi sese dediderunt. Britonum signa et arma ducum nominibus illorum inscripta per Widonem Marchensem, qui totam Britanniam perlustraverat, eamque in deditionem acceperat, glorioso regi Carolo delata sunt, totaque Britannia tunc primum Francis subjugata est. Gloriosus rex Carolus reliquiarum benedictionem de sepulcro Domini a patriarcha Hierosolymitano suscipiens, maxima dona per Zachariam presbyterum Hierosolymis ad sancta loca remittit. Leutgardis regina Turonis, pridie Nonas Junias defungitur, ibique sepelitur. Post hæc eximius rex Carolus Italiam ingreditur, orationis gratia Romam profectus : cui occurrit duodecimo ab Urbe lapide Leo pontifex eumque cum summo honore suscepit decima octava Kalend. Decembr. Per septem itaque dies operam dedit, ut ea quæ perperam ibi acta fuerant, nudarentur. Sed et Leo pontifex de objectis sibi criminibus diu agens, cum jam criminatores refellisset, ambonem conscendit, et super sanctum Evange-

lium in ecclesia beati Petri apostoli præsentem populo manus imponens, jurejurando invocato sanctæ Trinitatis nomine videntibus et audientibus omnibus, satisfecit se conscium non esse criminis unde falso culpabatur. Eodem die receptus est Zacharias legatus ab Hierosolymis revertens, simul et cum ipso patriarchæ legati, cum clavibus sepulcri Domini, civitatis quoque ac montis Oliveti deferentes etiam vexillum urbis. In die sancto nativitatis Domini ante confessionem Petri apostoli, cum gloriosus rex Carolus ab oratione surrexisset, Leo pontifex capiti ejus coronam imposuit sicque ab universo Romanorum populo acclamatum est : Carolo Augusto a Deo coronato, magno et pacifico imperatori Romanorum, vita et victoria. Perfectis laudibus, a pontifice more principium antiquorum adoratus est, atque ablato patritii nomine, quod primum in eadem urbe acceperat, Imperator et Augustus appellatur. Ad missas pontifex ingreditur cum clero suo.

[800] Carolus imperator primus ex gente Francorum, annis quadraginta quinque. Hic postquam Romam ingressus imperatoris et augusti nomen sumpsit, jussit eos qui pontificem Leonem tam inhoneste et indecenter deponendo contumeliaverant, sibi exhiberi, et quæstione de eis habita, lege romana, ut rei magestatis, capite damnati sunt. Pro quorum tamen vita papa et pontifex benignissime intercessit ; cujus precibus imperator eis vitam et membra perdonavit : in exilium tamen pro facinoris magnitudine pulsati sunt. Hujus factionis princeps Paschalis Nomenclator exstitit. Privatis et publicis rebus dispositis, septimo Kalend. Maias Roma profectus, Spoletum venit. Factus est terræmotus, pridie Kal. Maii hora noctis secunda, qui pene totam Italiam concussit, in tantum ut tectum beati apostoli Pauli, cum suis trabibus magna ex parte decideret, et urbes atque montes in quibusdam partibus ruerent. Hic terræmotus et in Galliis et in Germaniis multa loca etiam concussit. Pestilentia quoque immanis propter mollitiam hyemis facta est. Elephas cum aliis donariis a rege Persarum Aaron Amiralinum imperatori per legatos mittitur. Capitur Barchinona civitas Hispaniæ biennio obsessa, ejusque præfectus Zatus cum plurimis aliis Sarracenis. Et in Italia Theare similiter civitas capta et intenta, atque Roselmus præfectus etiam ipsius comprehenditur. Unaque die Zatus et Roselmus ad præsentiam imperatoris deducti, in exilium retrusi sunt. Irene imperatrix ad imperatorem Carolum iterum misit pro pace inter Francos et Græcos firmanda.

Hortona civitas in Italia in deditionem accepta ; Luceria quoque frequenti obsidione fatigata, et ipsa in deditionem venit. Winusus, qui Spoleti præsidio præerat, adversa valetudine fatigatus, et obsessus a Grimaldo Beneventanorum duce, capitur. Quem tamen honorifice tenuit, et postmodum imperatori reddidit.

[803] Circa palatium Aquisgrani, anno Incarnationis Domini octingentesimo tertio, terræmotus factus est ; inde mortalitas subsecuta. Irene ab im-

perio deposita, et Nicephorus imperator Constanti-
nopolim creatus, qui legatos suos una cum legatis im-
peratoris Caroli remisit. Nam imperator Carolus
Jesse episcopum Ambianensem, et Elinigaudium
comitem Constantinopolim direxerat. Susceperunt
autem legati Nicephori imperatoris epistolam inscri-
ptam, de Fœdere pacis sicque tali pacto Constanti-
nopolim reversi sunt. Gofridus rex Danorum pro-
misit se primum ad colloquium imperatoris ventu-
rum : sed consilio suorum territus, per legatos im-
peratori quod voluit mandavit : imperator omnes
Saxones qui trans Albiam et in Wibmhodi habita-
bant, cum mulieribus et infantibus transtulit in
Franciam.

[804] Anno Incarnationis Domini octingentesimo
quarto, Leo pontifex Romanus in Franciam venit,
Rhemorum civitate susceptus : imperator Cari-
siaco villa nativitate Domini cum eo celebrem
duxit, deinde Aquisgrani, et donatum magnis mu-
neribus per Bajovariam ire volentem deduci fecit
usque Ravennam. Causa adventus ejus fuit, quia im-
perator miserat ad eum pro rei veritate inquirenda,
si, quod ferebatur, sanguis Christi in civitatem
Mantua fuisset repertus. Accepta igitur pontifex oc-
casione, in Longobardiam quasi pro inquisitione
exiit, inde usque ad imperatorem pervenit. Theodo-
rus Capuanus princeps Hunnorum propter infesta-
tionem Sclavorum (erat enim idem Christianus)
locum sibi dari ad habitandum inter Sabariam et
Carnutum ab imperatore postulavit. Quem impera-
tor benigne suscepit, et precibus ejus annuens,
muneribus donatum redire permisit. Imperator in-
ter filios suos regna dividi, ut sciret quisque si su-
perstes esset, quam partem tueri et regere debuis-
set. Testamentum inde factum et jurejurando ab
optimatibus Francorum confirmatum, Leoni papæ
missus, ut manu sua subscriberet. Anno Incarna-
tionis Domini octingentesimo sexto, classis a Nice-
phoro imperatore, cui Niceta patricius præerat, ad
recuperandam Dalmatiam mittitur. Eclipsis lunæ
quarta Nonas Septembris fuit, stante sole in decima
sexta parte virginis : luna autem stabat in decima
sexta parte piscium. Ipso anno pridie Idus Februarii,
luna decima septima stella quæ vocatur Jovis visa est
transire per eam. Tertio Idus Februarias fuit eclipsis
solis media die, stante utroque sidere in vigesim quin-
ta parte aquarii. Uno eodemque anno ter luna obscu-
rata est, et sol semel, et acies miræ magnitudinis vi-
sæ. Ratbertus missus imperatoris, qui de Oriente re-
vertebatur, una cum legatis regis Persarum defungi-
tur. Munera autem hujusmodi sunt, quæ legati impe-
ratori detulerunt, papilionem et tentoria atrii bissi-
na, vario colore, simul cum funibus pari ordine dis-
tinctis; pallia serica multa et pretiosa, balsamum et
odores atque unguenta (*Regino de Annal.*). Sed et
horologium aurichalco arte mechanica mirifice com-
positum, in quo duodecim horarum cursus ad cle-
psydrum vertebatur, cum totidem æreis pillulis
quæ ad completionem horarum decidebant, et casu

A suo subjectum sibi cymbalum tinnire faciebant :
additis in eodem ejusdem numeri equitibus, qui per
duodecim fenestras completis horis exhibant, et im-
pulsu egressionis suæ totidem fenestras quæ prius
erant apertæ, claudebant, necnon et alia multa in
ipso horologio erant mira. Tunc temporis delata
sunt ossa beati Cypriani a Carthagine, cum reli-
quiis beatorum Scillitanorum martyrum, Serati
sociorumque ejus, et posita sunt in ecclesia beati
Joannis Baptistæ in civitate Lugdunensi. Sarraceni,
Sardinia pulsati, primum cum Sardis prælium com-
miserunt, amissis tribus millibus suorum, in Corsi-
cam directo cursu pervenerunt, ibique cum classe
cui Burgarius comes præerat, decertantes, aut victi,
aut fugati sunt, amissis tredecims navibus suis, et
plurimis suorum interfectis. Godefridus quoque rex
Danorum in Abodritos cum exercitu trajiciens, licet
Brasconem ducem Abodritorum loco pepulisset,
aliumque ducem dolo captum patibulosus pendisset,
magno tamen copiarum suarum detrimento rever-
sus est. Amisit enim ibi filium fratris sui Raginoldum,
qui in oppugnatione cujusdam oppidi cum plu-
rimis Danorum primoribus interfectus est. Filius
autem imperatoris Carolus in Linones et Smeldin-
cos, qui ad Godefridum defecerant, exercitum cui
præerat, quanta potuit celeritate, transposuit. Po-
pularisque circumquaque eorum agris, transito ite-
rum Albia fluvio, incolumi exercitu in Saxoniam se
recepit. Sed Godefridus destructo emporio quod in
Oceanii littore constitutum lingua Danorum Relic
dicebatur, translatisque inde negotiatoribus, soluta
C classe ad portum qui Liesthorp dicitur, cum uni-
verso exercitu suo venit : ibi per aliquot dies mo-
ratus, limitem regni sui qui Saxoniam respicit vallo
munire constituit, ut ab orientali maris sinu, quem
illi Hostharsaltia dicunt, usque ad occidentalem
Oceanum totam Egidore fluminis aquilonalem ripam
munimento valli protegeret, una tantum porta di-
missa, per quam carra et equites emitti recipique
potuissent. Nordanimbrorum rex Eardof regno pul-
sus Britannia, Noviomagi ad imperatorem venit; inde
Romam proficiscitur, cum legatis postmodum impe-
ratoris et pontificis in regnum suum reducit. Re-
vertentibus legatis, Adulphus, natione Saxo, diaco-
nus Leonis pontificis a piratis capitur. Cæteri sine
periculo trajiciuntur. Adulphus in Britanniam reduc-
tus, a quodam redemptus, Romam reversus est. Tras-
co dux Abodritorum collecta valida manu, a Saxoni-
bus etiam auxilio accepto, vicinos suos Scovos, qui
Wltzi dicuntur, aggressus, ferro et igni vastat : Senel-
dingorum maximam civitatem expugnat : atque his
successibus omnes qui ab eo defecerant, ad suam
societatem reverti coegit. [809.] Synodus magna
Graniaquis congregatur, anno Incarnationis Domini
octingentesimo nono, in qua synodo de processione
Spiritus sancti quæstio agitur, utrum sicut proce-
dit a Patre, ita procedat a Filio. Hanc quæstionem
Joannes monachus Hierosolymitanus moverat, cum
regula et fides ecclesiastica firmet Spiritum san-

ctum a patre et Filio procedere, non creatum, non genitum, sed Patri et Filio coæternum et consubstantialem. Nomen autem processionis a Patre et Filio in Apocalypsi ita aperte est positum : « Et ostendit mihi (haud dubium quin angelus) flumen aquæ vitæ splendidum tanquam crystallum, procedens de sede Dei et Agni. » In eadem etiam synodo quæsitum est et ventilatum de statu Ecclesiarum et ordine singularum, cujusque conversationis etiam clerici esse debent. Trasco, dux Abodritorum, in emporio Relic per dolum a comitibus Godefridi interficitur, et Aureolus qui Nicomarcia Hispaniæ atque Galliæ trans Pyrenæum contra Oscam ad Cæsaraugustam residebat, moritur : et Amoroz ministerium ejus invadit, et ad castellum ipsius præsidia disponit : qui ad imperatorem transitum cum suis facere voluit, sed intervenientibus causis, res infecta remansit. Pippinus rex Italiæ, perfidia ducum Veneticorum incitatus, Venetiam bello terræ marique jussit appetere : subjectaque Venetia, ac ducibus ejus in ditionem acceptis, eandem classem ad Dalmatiæ littora vastanda misit. Sed cum Paulus Cephaleniæ præfectus cum Orientali classe ad auxilium Dalmatis ferendum adventaret, regia classis ad propria regreditur. Godefridus rex Danorum a quodam suo satellite interficitur, et Ermingus filius fratris ejus in regno succedit. Et Pippinus rex Italiæ octavo idus Julii, anno Incarnationis Dominicæ octingentesimo decimo defungitur. Imperator Francorum Carolus, cum Nicephoro Constantinopolitano imperatore pace facta, Venetiam recepit. Ambulaz Cordubensis Hispaniæ rex cum imperatore paciscitur, et Abderamum filium ejus Amaroz Cæsaraugusta pellit, et Oscam intrare compellit. Eclipsis solis et lunæ bis eo anno fit : solis, septimo Idus Julias, et pridie Kal. Decembris ; lunæ, duodecimo Kalend. Julias, et decimo septimo Kalend. Januar. Corcica insula a Sarracenis vastata. Pax sequenti anno inter imperatorem et Hermingum Danorum regem componitur. Pharus magna quæ ad navigantium cursus constituta, non longe a Bolonia civitate maritima fuerat, restauratur, ibique nocturnus ignis accenditur. Carolus major filius imperatoris, pridie Nonas Decembris, anno Incarnationis Domini octingentesimo decimo primo defungitur. Nec multo post Hermingus Danorum rex moritur. In ejus loco Dani sibi Herioldum et Raganfridum reges constituunt. Imperator Constantinopolitanus Nicephorus post multas et insignes victorias, commisso prælio in Mœsia provincia cum Bulgaris, moritur. In ejus locum Michael gener ejus imperator creatur : cujus legati Aquisgrani ad imperatorem Carolum missi, laudes more suo dixerunt, imperatorem et Basilium illum appellantes. Et pacis libello ab imperatore accepto, et denuo a Leone papa Romæ, reversi sunt. Grimaldus Beneventanorum dux eo modo paciscitur, ut viginti quinque millia solidorum auri a Beneventanis annuatim Francis solverentur. Anno Incarnationis Domini octingentesimo tertio generali con-

ventu advocato Aquisgrani, Ludovico filio suo regi Aquitanico imperii coronam imposuit, et imperialis nominis sibi consortem fecit. Bernardum quoque nepotem suum filium Pippini Italiæ præfecit et regem appellari jussit. Concilia quoque in quinque partibus regni sui ad corrigenda quæ necessaria forent, fieri constituit Moguntiaci, Remis, Turonis, Cabillone, Arelate ; quid statutum fuerit, in archivis Ecclesiarum vel palatii invenitur. Imperator Carolus, vir in omni dispositione imperii strenuus, dilatato imperio et pace Francis usquequaque composita, anno Incarnationis Domini octingentesimo sexagesimo tertio Aquisgrani moritur, et sepelitur decimo tertio anno postquam imperator acclamatus est, simul omnes annos quadraginta quinque et eo amplius regnans. Bernardus Viennensis episcopus erat, et Leidardus Lugdunensis, qui initio imperii Ludovici imperatoris Suessionis monasterii locum petiit, et in loco ejus Agobardus ejusdem Ecclesiæ chorepiscopus, consentiente imperatore et universa Gallorum episcoporum synodo, episcopus substitutus est. Quod quidam defendere volentes, dixerunt eundem venerabilem Agobardum a tribus episcopis in sede Lugdunensi, jubente Leidrado, fuisse ordinatum. Sed canonica auctoritas est, in una civitate duos episcopos non esse, nec vivente episcopo successorem sibi debere eligere. Ac idcirco illa quacunque causa regulæ Ecclesiæ præteriri in tanto ordine fixæ non debent.

[813] Ludovicus imperator, Caroli imperatoris filius, regnavit annis paulo minus octo et viginti, amator totius pietatis et religionis, omnem ordinem ecclesiasticum pio studio exornans. Hic ingressum imperii secunda et placida quiete habuit: porro finis ejus multis incommoditatibus et adversitatibus fatigatur. Hic inter alia mirifica et nimis honoranda opera sua in omni imperio suo, sive in Gallia, sive in Germania, sive in Italia, legatos dedit, qui pauperum et oppressorum justitias diligenter quærent et singulorum necessitates ad plenum audirent. Episcopales etiam synodos propter reintegranda sanctorum Patrum statuta, et Christianarum regularum observationem ubique fieri decrevit. Sed ejus piis studiis malignorum insidiæ impedire plerumque moliantur. Nam longa quies perfidiam, perfidia rebellionem, rebellio discrimen imperii pariunt. Huic piissimo imperatori ex Hermengarde regina tres filii, quorum primogenitum Chlotharium, primo Cæsarem, deince consortem imperii adscribit: cui et Italiam ad regendum commisit: Pippinum, Aquitaniam regem facit : tertium Ludovicum Bajovariis regem constituit. Cum igitur omnis potestas Francorum sub moderato otio studeret, et regimen vicinis gentibus imponeret, quidam tantam spem boni non ferentes, uxorem nomine Judith dilectam imperatori factione sua abripiunt, eamque ex latere viri in Aquitaniam sub custodia transponunt. Quæ licet ad viri thorum redierit, ebulliens tamen quorundam malitia non quievit. Quæ usque adeo crevit ut una cum pontifice

Romano non solum proceres regni, sed etiam natos ejus adversus imperatorem permoverit. Nam ab eo universus populus deficiens, ad filios ejus se transtulit : ipse tentus sub custodia, indecenter recluditur, ac arma ei auferuntur : uxor ipsius in Italia servanda committitur. Sed nutu divino post tot adversa secunda succedunt. Populi versi ad pœnitentiam causa facti in melius commutant, eundem ipsum imperatorem in honore pristino reponunt, et pristina dignitate revestiunt. Filii quoque ejus pro commisso veniam exposcunt, Chlotario jam imperatori, ut extra Italiam, nisi jubente piissimo patre ejus, nullo pacto procederet inducitur. Sed variantia tempora nunc adversa, nunc prospera minantur. Pippino his diebus denique mortuo, ad componendam Aquitaniam una cum uxore quam jam receptam habebat, et ex qua inclytum filium Carolum suscepit, cum exercitu ingreditur ; quia contra voluntatem ejus, Aquitani filium Pippinum nomine regem sibi fecerant. Cum illic esset imperator Ludovicus, ex primo matrimonio, Ludovicus tertius filius ejus jam patri iterum adversus, primos Germaniæ perfide sibi jurare compellit. Hoc misso imperator accepto, commisso Aquitaniam regno majoribus Francorum et inclyto Carolo filio suo rege Aquitanis dato, uxoreque sua gratissima ibi dimissa, ocius ipse occursus filio in Germanias exercitus sui copia transponens ingreditur. Ibi pacem regni aliquibus diebus disponens, adversa valetudine fatigatus diem clausit ultimum anno ab Incarnatione Domini octingentesimo quadragésimo. Corpus ejus ab episcopo Drogone fratre ejus ex alia femina, simul et a primoribus Francorum Mediomatricum delatum, atque in ecclesia beati Arnulphi confessoris conditum est. Hujus imperatoris tempore, pars corporis beati Sebastiani martyris ad Suessionicam urbem delata : ubi multa mira in laudem Dei omnipotentis varia genera sanitatum infirmis collata. Ossa quoque beatorum martyrum Hippolyti et Tiburtii ab urbe deportata, in ecclesia beati Dionysii martyris in territorio Parisiensi digno honore condita. Bernardus adhuc et Agobardus Viennensem Ecclesiam et Lugdunensem regebant. Qui ambo apud imperatorem delati, desertis ecclesiis in Italiam, ad filium imperatoris Chlotharium se contulerunt, et postmodum piis imperatoribus agentibus, Agobardus Lugdunensem, Bernardus Viennensem sedem recepit : post pauculos annos Agobardus apud Sanctonas in expeditione regia positus defungitur. [841] Lotharius imperator, filius piissimi Ludovici imperatoris, annis quindecim. Huic pater imperium post mortem suam decreverat : sed sinistris consiliariis idem usus, animum patris non parum lædens, pro integritate vix partem regni obtineri meruit. Siquidem iterum pius pater memor inflicti vulneris imperium dividens juniori Carolo majorem partem primoribus sacramento firmatis disposuit. Lotharius itaque post humationem gloriosi patris, sequenti anno ab Italia egressus, tum imperium arripere molitur. Ob id adversus fratres in prælium

A Fontaneticum eos concitat. Juncti duo adversus unum, heu ! omnibus Christianis lamentabile bellum et sociale ac civile conferunt. Non armis dissimiles, non habitu gentis distincti, solum castris obversi. Francorum innumerus populus acie gladii feritur, et olim gentibus cæteris formidabilis, in vulnere suo bacchatur. Cruenta victoria duobus tamen fratribus inscribitur. Tertius elabatur, atque Aquisgrani in regiam tandem se recepit. Gloriosus deinde rex atque inclytus juvenis Carolus, non longe post, impigre una cum fratre Ludovico rem cœptam accelerat : atque Lotharium fratrem imperatorem ab Aquisgranis terrent. Qui nimia celeritate una cum uxore ac filiis usque Lugdunum ac Viennam progreditur. Ibi receptis copiis, aliquantulum substitit. Et discurrentibus legatis ad colloquium, tres fratres in insulam quamdam Teduanæ veniunt : ibi sub quodam pacto imperium inter se dividere statuunt. Sic Lotharius imperator in superiorem Franciam revertitur. Diviso postmodum imperio, unusquisque eorum ad partem suam regendam et disponendam progreditur. Non multo post Lotharius filium suum Ludovicum, quem in Italia regem fecerat, ut imperatoris nomen sortiretur, per Drogonem patrum Romam mistit. Cui Sergius jam tunc pontifex coronam imposuit, acclamante universo populo, imperator et Augustus est salutatus. Lotharius imperator infirmari se conspiciens, regnum inter filios dividit, Carolo minori Provinciam et partem Burgundiæ : Lothario medio filio sedem suam : Ludovico imperatori Italiam consignare jubet. Ipse vero in Prumiæ monasterium regno temporis se exuens ingreditur tonsuratus, et monachus effectus, aliquot diebus interpositis defungitur, anno ab Incarnatione Domini octingentesimo sexagesimo quinto, imperii vero vigesimo tertio ; atque ibi in basilica sancti Salvatoris a fratribus reverenter humatur. Hujus imperatoris tempore ossa beatissimi Andeoli martyris, ipso revelante, reperta in loco qui antiquitus Gentibus dicitur, in Vivariensi parochia sito. Bernardus Viennensis episcopus sub hujus imperio moritur, et Aglimatus Viennensem suscepit episcopatum. Amulo quoque Lugdunensis episcopus efficitur. Et pontifex Romanus Gregorius moritur atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, Leo succedit. Quo obeunte, Benedictus in sede apostolica substituitur, jam tamen defuncto Lothario imperatore. Sub hujus imperatoris tempore, Segari Beneventanorum dux a suis interficitur, et ab interfectoribus Sarraceni a Beneventanis evocati, intra civitatem Beneventum recipiuntur.

Ludovicus imperator in Italia. Hic, post obitum patris, octavo anno, mortuo fratre suo Carolo minore, et Lugduni sepulto, in monasterio sancti Petri, in ecclesia sanctæ Mariæ semper virginis, cum fratre Lothario regnum fratris mortui partitur. Accepit autem partem Transjurensem Burgundiæ simul et Provinciam : reliquam partem Lotharius rex sibi retinuit. Anno Incarnationis Domini octingentesimo quinquagesimo primo, jubente patre, Ludovicus im-

perator in ducatum Beneventanorum contra præsidia Saracenorum exercitum movet, et, interfecto duce Saracenorum, Amalater Beneventum recepit. At Lotharius rex, frater ejus, a pravis consiliariis deceptus, diu de duarum feminarum connubio vacillando pene totam Ecclesiam contra se concitavit. Ob id duo metropolitani episcopi Trevericus et Colonicus, Theuthaudius et Guntharis sententia apostolica damnati. Cœtus synodales subinde evocati. Patruus ejus præclarissimus in regibus Carolus cum ei saniori consilio semper consulere vellet, nihilominus juvenilis animus ad voluptatem præceps resisteret, tandem vincere, volens extra consilium Italia ingressus, ad fratrem imperatorem ire, Beneventum aggreditur. Piissimus rex Carolus in hoc itinere ejus assensit, si forte vel consilio pontificis Romani superatus tandem, a re illicita quiesceret: plurimis tamen episcopis Gallorum contradicentibus, qui spiritu Dei tacti periculum generale in Ecclesia Dei oriri timebant, ne pontifex Romanus favoribus inclinatus a definitionibus pietatis exorbitando, Romanæ Ecclesiæ vulnus erroris infligeret. Perrexit secundum libitum suum, egit apud Ecclesiam Romanam quod ei pro tempore justum visum. Sed cum rediret, falsis spebus incitatus, divino indicio infirmatus, usque Placentiam civitatem pervenit, ibique defunctus in ecclesia B. Antonini martyris sepelitur. Anno octingentesimo sexagesimo secundo regnum ejus gloriosi patris ejus inter se dividunt. At Ludovicus imperator, ingressus Beneventum, anno Incarnationis Domini octingentesimo sexagesimo octavo, pene omnia castella et oppida Beneventanorum, quæ a Francis recesserant Saracenisque se junxerant, sub ditione sua recepit, loca sanctorum, quæ impii Saraceni ac perfidi Christiani contaminarant, Deo adjutore instaurando et restaurando purgavit. Nicolaus papa, vir religione præcipuus, moritur. Ac in atrio ante portas B. Petri, non longe a membris Benedicti prædecessoris sui sepelitur. Cujus tempore translata sunt membra sanctorum Eusebii ac Pontiani Vianatibus, et in basilica apostolorum reverenter condita. Huic Adrianus in episcopali ordine succedit. Pius et inclytus rex Carolus, aliquot annos adversus Danos atque Northmannos variis eventibus dimicans, pontem miræ firmitatis adversum impetum eorum super fluvium Sequanam fieri constituit, positus in utriusque capitibus castellis artificiosissime fundatis, in quibus ad custodiam regni præsidia deposuit. Hujus pii regis studium pene in disponendis causis ecclesiasticis hactenus viguit. Hic ex regina Ermentrude quatuor filios suscepit: Ludovicum, Carolum, Carlomannum et Lotharium. Ex his Deo in clericali habitu duos obtulit, Carlomannum, et Lotharium: sed Lotharius, puer bonæ indo-

lis, immatura morte præreptus est: Carolus quoque, vir satis honestæ formæ juvenis, rex Aquitanis jam constitutus, adversa primum molestatus et de-honestatus injuria, moritur. Anno itaque Incarnationis Dominicæ octingentesimo sexagesimo sexto, regnante eodem Carolo Ludovici filio, duo filii illius, ut dictum est, moriantur. Lotharius abbas et Carolus rex Aquitanorum, avunculus quoque ejus Rodolphus consiliarius primusque palatii hominem exiit: necnon et Rodolphus archiepiscopus Aquitanorum. Et duo principes Aquitanici, Landricus et Muno inter se dimicantes semet interimunt. Robertus quoque atque Ranulphus, viri miræ potentiæ armisque strenuis et inter primos ipsi priores Northmannorum, gladio necantur. Denique Lotharius, ante obitum patris sui Ludovici imperatoris, decimo octavo anno unctus ab imperatore, tres filios ex Ermengarde Hugonis filia habuit. Qui dividens regnum patris cum fratribus suis, accepit regnum Romanorum, et totam Italiam, et partem Franciæ orientalem, totamque provinciam. Ludovicus vero præter Noricam, quam habebat, tenuit regna quæ pater suus illi dederat, id est Alamanniam, Thoringiam, Austrasiam, Saxoniam, et Avarorum, id est Hunnorum, regnum. Carolus quoque medietatem Franciæ ab occidente et totam Neustriam Britanniam, et maximam partem Burgundiæ: Cotiam, Vasconiam, Aquitaniam submoto inde Pippino filio Pippini, et in monasterio S. Medardi attonso. Cui postea inde per fugam elapsus in Aquitaniam regressus multo tempore fugiendo latuit. Iterumque a Ranulpho præfato per fidem deceptus est, et ad Carolum adductus, Silvanecto perpetuo est exsilio detrusus. Ludovicus vero rex Noricorum, id est Bajovariorum, Ludovici imperatoris filius, anno Incarnationis Domini octingentesimo septuagesimo octavo regnum inter filios suos divisit, Carlomannum videlicet, Ludovicum et Carolum, ipse tamen super filios principatum tenens. Anno Incarnationis Domini octingentesimo septuagesimo nono ex hac vita decessit, et mortuo jam filio ejus Carolo, reliqui filii regnum ejus sequenti anno inter se apud Ambianensem urbem æqua sorte partiuntur. Quorum alter, id est Ludovicus, post tres annos moritur. Porro frater ipsius Ludovici Carolus, Ludovici imperatoris filius, anno Incarnationis Domini octingentesimo septuagesimo septimo moriens, reliquerat filium Ludovicum, qui eodem anno regnum suscepit paternum. Quo tempore Joannes papa in Gallias venit. Et apud civitatem Treas diu moratus est, habuitque synodum episcoporum, in qua Immaurus Lauduni Davitti episcopus, post avulsionem oculorum suorum episcopatu est donatus. Ludovicus quoque filius Caroli, Carolum qui dictus est Simplex hæredem regni puerum dimisit. Qui Ludovicum ex Eagina Anglorum regis filia, antequam captus esset, genuit.